

Rok Gašperšič

loviščih, lovu **in lovcih pod Jelovico**

Lov: Anton Pegam, soustanovitelj LD Kropa z uplenjenim gamsom, ok. 1970.

UVOD

Osnova za tole besedilo je nastala ob počastitvi 100. obletnice ustanovitve Slovenskega lovskega kluba in 60-letnice Lovske družine Kropa. Raziskava o lovu med Savo in Jelovico na območju lovišča Lovske družine Kropa zajema problematiko lovstva na ozemlju nekdanjih občin Ovsišje, Kropa in Kamna Gorica.

Pomemben vir podatkov so bili dokumenti v Arhivu RS za Radovljiski okraj in Srez Jesenice od leta 1889 dalje in zapisniki sej občinskih odborov Občine Kropa v obdobju od leta 1904 do 1941, ki se hranijo v Kovaškem muzeju v Kropi. Žal takih zapisnikov nekdanjih občin Kamna Gorica in Ovsišje ni; najverjetneje so bili uničeni med 2. sv. vojno. Bogat vir podatkov za zbornik so strokovni, podatkovni zapisi in pripovedi objavljene v slovenski lovski reviji *Lovec*, ki izhaja nepretrgoma vsak mesec od leta 1910 dalje in sem jih preučeval v študijski knjižnici v Kranju. Pomemben vir podatkov so tudi številni spisi lovskih rojakov iz Kroke, Kamne Gorice in okolice, mdr. bratov Ivana in Lenarta Zupana, Mirka Šušteršiča, bratov Vladimirja in Antona Kapusa (Kappusa), učitelja Frana Rojine in drugi, prav tako objavljeni v reviji *Lovec* ali pa izdani knjižno. Spoznanje o velikem obsegu objavljenih del naših rojakov lovcev je bilo pravo presenečenje in pomemben rezultat raziskave naše lovske preteklosti. V njej sem upošteval tudi strokovno literaturo, jubilejne izdaje, predvsem pa kronike društev in literaturo, ki obravnava zgodovino lova in delovanje lovske organizacije, ter uradne statistične podatke, ki so jih zbirali in objavljali Slovensko lovsko društvo, Lovska zveze Slovenije in Zveza lovskih družin Gorenjske. Temeljni vir o delovanju in razvoju LD Kropa je arhiv lovske družine in pa dve kroniki, ki sem ju napisal ob praznovanju 30. in 50. obletnice ustanovitve LD Kropa. Posebno vrednost ima obsežna zbirka fotografij, del katerih je zbran v slikovni prilogi.

LOV V ZGODOVINI

Razvoj lova do občinskih lovišč

V davnini je bil lovski plen nujen za preživetje in ponekod po svetu to velja še zdaj. Desettisoče let je človek razvijal svoje spretnosti, da se je hitreje, lažje in z manjšo nevarnostjo dokopal do plena, ki ga je potreboval za hrano in obleko. Dokler niso odkrili samostrela z veliko udarno močjo in pozneje še smodnika in puške, je bil ulov velike zveri smrtno nevarno dejanje. Postopno, z razvojem tehnike in človeške družbe je lov kot način pridobivanja hrane izgubljal svoj pomen. V fevdalizmu, ko je kralj veljal za lastnika vsega, kar ni imelo lastnine, torej tudi divjadi, je bila lovska pravica izključno njegova. V kraljevo last so prešla tudi oddaljena območja na Kranjskem. Ker pa teh oddaljenih območij sam ni mogel uporabljati, jih je visokim funkcionarjem in plemičem podeljeval kot zahvalo za izkazano pomoč.

Najvišje nadzorstvo nad lovišči in lovom je imel višji lovski mojster, za izrabo rudnega bogastva pa so skrbeli rudarski sodniki. Nadzor so izvajali gozdarski uradi ter v njih zaposleni gozdarski in lovski mojstri. Na Kranjskem je bil tak urad le eden, s sedežem najprej v Radovljici, pozneje pa v Ljubljani. Zemljiški gospodje so, da bi zavarovali svoja lovišča in lovske pravice, že zgodaj začeli izdajati lovske predpise oziroma lovske rede. Najstarejši lovski red je bil izdan leta 1503 na Goriškem, v uredbah, ki so jih uveljavljali na območju sedanje Slovenije, so bila tudi določila, ki so zagotavljala več prehrane za divjad, na primer prepoved gozdne paše koz in zaradi varnosti divjadi tudi prepoved ograditve vrtov in sadovnjakov. Sčasoma je upravljanje in vzdrževanje dvornih lovišč postalo drago. V loviščih je moral biti zagotovljen stalen nadzor zaradi krivolova, visok pa je bil tudi strošek v zvezi z obnavljanjem oborov za visoko divjad. Zato je habsburški cesar Leopold I. leta 1658 ukazal, da se deželnoknežja posestva prodajo, dvor pa si je obdržal pravico do lova. Posebna pozornost lovskega in gozdarskega osebja je veljala preganjanju zveri, kot sta bila volk in ris, in pa preprečevanju divjega lova, ki je bil zelo razvit. Za lovskega tatu je bil obtožen tudi tisti, ki je skril najdeno odpadlo rogovje.

Na Kranjskem je bil prvi celoviti lovski red sprejet leta 1711. Po njem je nosilec lovske pravice smel loviti samo na svoji posesti. Zaradi množičnega divjega lova, ki je potekal tudi organizirano, je cesarica Marija Terezija leta 1752 izdala patent o kaznovanju divjih lovcev in lovskih tatov. Ker patent ni imel želenega učinka, je po dveh letih zaostрила kaznovanje; divji lovci so morali za kazen na služenje vojaškega roka. Sprejela je tudi dekret o znižanju staleža divjadi in prebivalstvu prvič dala pravico, da si sme ograditi svoje vrtove in nasade. Na Kranjskem je veliko spremembo prinesel cesarski patent iz leta 1750, s katerim je bilo določeno, da se vsa lovišča poljskega lova oddajo na dražbi, meje lovišč pa so meje župnij in vikariatov. Leta 1770 je cesarica izdala odločbo o pokončanju divjih prašičev v prosti naravi, saj so se ti zelo namnožili in pritožbe zoper škodo so dosegle višek. Divjega prašiča je smel pokončati vsak, kdor ga je zasledil na svojem zemljišču, kar je bilo za stalež te vrste usodno, saj v začetku 20. stoletja na Kranjskem divjih prašičev skoraj ni bilo več.

Za širjenje pravic do lova in znižanje številčnosti divjadi je bil pomemben cesarjev patent iz leta 1786. Z njim je avstrijski cesar Jožef II. preklical vse dotlej veljavne lovske rede in predpise ter s tem končal obdobje razdrobljene lovske zakonodaje. Divjad je prvič postala lastnina lovskega upravičenca, ki jo je smel v svojem lovišču rediti in gojiti do te mere, da ni povzročala škode na kmetijskih kulturah. Odpravljen je bil lovopust, torej prepoved lovljenja posameznih vrst divjadi v določenih letnih časih. Lisice, volkove, divje prašiče ipd. je lahko pokončal vsak, še vedno pa kmet in meščan nista smela vzeti lovišča v najem. Posamezni členi tega zakona so na Slovenskem veljali do leta 1935.

Ureditev lova in občinska lovišča v obdobju 1849–1941

Leta 1849 je bila s cesarskim patentom odpravljena pravica do lova na tuji posesti brez odškodnine, enako vse dajatve, povezane z lovom. Sledila je Naredba ministra za notranje zadeve o izvrševanju lovske pravice leta 1852. Lastna lovišča so lahko obdržali samo tisti, ki so imeli več kot 115 ha posesti v enem kosu, druga zemljišča pa so združili v občinska lovišča, ki so jih občine dajale v zakup na javni dražbi ali pa so lov opravljale same s svojimi lovci. Lov je po uvedbi tega sistema pridobival nove privrženice in sčasoma postajal poleg gospodarske tudi športna dejavnost. Pravica do lova je bila v zakupniškem sistemu omejena na zakupnika lovišča in njegove goste, navadno prijatelje in znance, ter na lovske čuvaje, ki so skrbeli za red in nadzorovali lovišče. Večina lovišč je bila občinskih, zakupna doba pa je bila pet let. V vsakokratni zakupni pogodbi je bila določena količina dovoljenega uplena zaščitenežih živali, ki jih je določal lovski zakon. Zaščitene živali je imel pravico upleniti le zakupnik in njegovi gostje, lovski čuvaji pa so plenili t.i. škodljivce (jazbece, lisice, divje prašiče).

Istega leta je bil s cesarskim patentom uveden orožni list, za pridobitev katerega je moral lovec nasloviti na okrajno glavarstvo vlogo, navesti namen uporabe ter plačati kolkovno takso. Od leta 1852 je bil na Kranjskem za lov obvezen lovski list, ki so ga pozneje imenovali lovska karta. Na predpisanem obrazcu so liste izdajala okrajna glavarstva, lovec pa ga je dobil samo, če je dokazal, da ima lovsko pravico ali povabilo lovskega upravičenca na lov.

Z zakoni, sprejetimi na Kranjskem v drugi polovici 19. stoletja, so bila postavljena določila lovne dobe za posamezno divjad. V lovopustu so lahko divjad uplenili le, če je delala škodo, vendar te divjačine niso smeli dati v prodajo. Prepovedan je bil lov z zankami, pobiranje jajc, uničevanje legel in mladičev. Zakupno dobo so podaljšali na 6 let, zakupnik pa je moral plačati tudi škodo, ki jo je povzročila divjad.

Ob nastanku Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev po prvi svetovni vojni je bilo na območju celotne kraljevine in tudi na posameznih delih slovenskega ozemlja veliko različnih zakonov. Področje lova so urejali po posameznih banovinah s posebnimi predpisi. Nov, enotni zakon je bil izdan konec leta 1931, veljati pa je začel leta 1935. Uzakonil je združitve lovske pravice z zemljiško lastnino, divjad pa je bila po ustavi opredeljena kot nikogaršnja last in si jo je na svoji posesti lahko prisvojil lastnik te posesti. Z lovskim zakonom so hoteli doseči trajnejše gospodarjenje z divjadjo, zato je bila zakupna doba podaljšana na 12 let, najmanjša velikost lovišč pa povečana. Lastna lovišča je pripadala posestniku z najmanj 200 ha strnjenega sveta, občinska lovišča, ki so bila manjša od 500 ha, pa so priključili sosednjemu lovišču.

Lovišča so lahko zakupile le fizične osebe, ne pa lovska društva ali pravne osebe. Določeno je bilo tudi največje število zakupnikov. Na prvih petsto hektarov so bili trije zakupniki, nato pa na vsakih na-

slednjih petsto še po en.

Od leta 1926 je moral bodoči zakupnik pred dražbo dokazati, da je član Slovenskega lovskega društva. Kdor je hotel sodelovati na dražbi in loviti, je moral kupiti pri okrajnem referentu za gozdarstvo letno lovsko karto.

Za posest, nošenje in uporabo lovskega orožja je bilo treba pridobiti orožni list. Dobil ga je tisti, ki se je izkazal, da ima možnost loviti kot zakupnik ali gost pri zakupniku, in pogodbeno lovsko osebo. Tudi policija je morala dati soglasje. Lovišče je moralo imeti na vsakih 500 ha površine po enega izprašanega lovskega čuvaja. Uveljavljene so bile lovne dobe, predpisano je bilo orožje za lov na posamezno divjad. Po uveljavitvi te zakonodaje se je zaradi združevanja zmanjšalo število lovišč, uplahnila sta zanimanje za lov in tudi število legalnih lovcev.

Na pospešen razvoj lovstva v 20. stoletju je ugodno vplivala ustanovitev Slovenskega lovskega kluba in pozneje društva. Leta 1906 je poštni uradnik z Vrhnike Karel Mayer v Ljubljani ustanovil Lovski klub Sava, ki je bil osnova za leto pozneje ustanovljeni Slovenski lovski klub v Ljubljani. Čez dve leti se je klub preoblikoval v Slovensko lovsko društvo, ki je imelo na začetku 103 člane, že konec leta 1910 pa prek 700. Med ustanovitelji je bil tudi prof. Peter Žmitek (1874–1935), akademski slikar iz Kroke. Naloge društva so bile predvsem skrb za vzgojo domačih lovcev, zaščita lovskega interesa, pospeševanje reje in vzgoje lovskega psov, skrb za lovske strokovne literature. Društvo naj bi zbiral tudi podatke o lovu na Kranjskem, številu in velikosti lovišč ter imelo pregled nad posestniki in zakupniki lovišč ter številom divjadi. Za svoj stanovski znak so izbrali motiv zlatoroga, prvi društveni znak pa je upodobil slikar Peter Žmitek. Konec leta 1910 so začeli izdajati društveno glasilo *Lovec* s podnaslovom *List za lov in ribarstvo*, ki izhaja nepretrgoma še zdaj. Društvo je odigravalo pomembno vlogo pri oblikovanju etičnega odnosa do lova, dvigu strokovne ravni lovcev, podpiralo je razvoj kinologije in strelstva. Posebno pomembno pa je bilo delovanje za sprejemanje predpisov, ki naj bi koristili lovu in divjadi.

LOV V LIPNIŠKI DOLINI DO DRUGE SVETOVNE VOJNE

Kronološki pregled lova v Lipniški dolini na podlagi arhivskih dokumentov

Najstarejši dokaz o lovu in lovstvu na območju Lipniške doline, ki sem ga našel, je iz leta 1861. Gre za fotografijo, na kateri so v lovski opravi Kamnogori-

čan Albert Kappus pl. Pichelstein, kroparski fužinarji oče in sin Janez in Filip Potočnik, Karel Pibrovec, Benjamin Šuler, radovljiški gostilničar Hirschman in uradnik Kocijančič iz Vrbenj.

V Arhivu Republike Slovenije, v Ljubljani in Kranju hranijo nekaj podatkov o lovcih in lovu v Lipniški dolini. V nadaljevanju predstavljam te podatke po kronološkem zaporedju.

30.8.1886: Protokol o licitaciji lovišča Lancovo za zakup za čas od prvega septembra 1886 do prvega septembra 1891. Lovišče je za 45 goldinarjev letne zakupnine dobil Jakob Pogačnik s Spodnje Lipnice. Pred njim je imel od leta 1876 pa do 1886 lovišče v zakupu kranjski deželni glavar in politik Gustav Thurn - Valsassina (1836–1888), ki je plačeval zanj letno 35 goldinarjev.

31.12.1889: Županstvo trga Kropa je sporočilo okrajnemu glavarstvu v Radovljici, da je kovaški podjetnik Jurij Magušar (1844–1911) za poravnavo svojega dolga 44 goldinarjev za občinski lov za leto 1888 izročil cementirane tehtnice. Potrdil Tomaž Šušteršič. Pri Magušarju je bil takrat za lovskega čuvaja Lenart Primc.

14.6.1890: Prisega lovskega čuvaja Janeza Bohinca (Johan Wochinz, 1841–1924), Kropa 47 (zdaj št. 43), ki se je podpisal s križcem, za zakupljeni lov, ki ga ima Jurij Magušar. Na mestu lovskega čuvaja je zamenjal Lenarta Primca,¹ Kropa 102.

21.6.1891: Matija Klinar iz Radovljice je za najem lovišča Občine Lancovo položil za varščino hranilno knjižico s 45 goldinarji.

27.6.1891: Licitacija lovišča Lancovo za obdobje od prvega septembra 1891 do prvega junija 1896. Lovišče je zakupil Matija Klinar iz Radovljice.

1894: Lovski čuvaj Johan Klinar (Jagdpachter von Lanzovo) daje pisno dovoljenje, da ima Anton Dežman iz Lesc vso pravico v najemnem lovišču Lancovo in da naj Anton Dežman priseže kot lovec v tem lovišču (v arhivu je leta 1889 za Antona Dežmana izdan dvojezičen orožni list).

Leta 1898 je med dokumenti gozdarskega oddelka za glavarstvo Radovljica delno poročilo o odstrelu v občinskih loviščih za leti 1897 in 1898, in sicer:

Kropa 1897: ena srna, dvajset zajcev, šest jerebov, dve jerebici, 1 šnef², ena divja gos, dve lisici, dve kuni, ena vidra, dva jazbeca, štirje sokoli, podpisan Johan Jallen.

Kropa 1898: dve srni, en gams, enajst zajcev, podpisan Valentin Klinar.

Kamna Gorica 1897: štiri srne, triindvajset zajcev, šestnajst jerebov, ena jerebica, ena raca, pet lisic, ena vidra, dva jazbeca, podpisan Adolf von Kappus.

7.11.1898: Županstvo Ovsiša izpričuje, da je 20 let stari Janez Fister, vulgo Jakopič, Prezrenje št. 2, dobrega vedenja, miren in zanesljiv mladenič. **8. januarja 1899** je Fister na glavarstvu v Radovljici že podpisal prisego lovskega čuvaja pri Josipu Pogačniku iz Podnarta.

31.12.1898: Seznam v letu 1898 izdanih lovskih kart, pod katerim je podpisan Kocijančič. Cena karte

za zakupnike je znašala 70 kron, za lovske čuvaje je bila polovična in je znašala 35 kron. Lovske karte sta imela Franc Zupan v Kropi (zakupnika lovišča Valentin Klinar in Jožef Jalen) in Mihael Finžgar v Podnartu (zakupnik lovišča Josip Pogačnik).

Po končani prvi svetovni vojni ni bilo jasno kateri predpisi veljajo v novonastali državi, saj so njeni deli imeli popolnoma različne ureditve lova. Zato je lokalna oblast začasno urejala in nadzirala lov s posameznimi navodili. Za obdobje 1900–21 v Arhivu republike Slovenije v Ljubljani nisem dobil dokumentov o lovstvu v radovljiškem okraju. Za boljšo predstavlo podajam nekaj podatkov o razmerah v loviščih kranjskega okraja. Okrajno glavarstvo Kranj je leta 1921 določilo, da dobijo lovišča na vsakih 450 do 500 ha po eno lovsko karto za logarsko osebje. Logarji naj bi prisegli za najemnika lovišča, lastniki lovskih pravic pa dobijo orožni list. Mnenje glavarstva je bilo, da je lov šport in kdor ga goji naj to tudi plača, zato naj bo lovska karta draga. Lovske karte je izdajal gozdarski oddelek okrajnega glavarstva. Cena letne karte za zakupnika in goste je bila 60 kron, za logarje in čuvaje pa 30 kron. Štiri leta kasneje je glavarstvo k temu dodalo, da lovišča lahko vzamejo v zakup tudi pri srenjskem glavarju registrirane lovske družbe. Zgornja meja velikosti lovišča je bila 5000 ha in družbenikov je bilo lahko največ deset. Lovci, ki jih je bilo takrat v posameznih loviščih glede na njihovo površino preveč, so namreč odstrelili preveliko število živali in lovišča so bila vse bolj prazna. Lovski klub Šenčur je imel na 2764 ha velikem občinskem lovišču kar 12 lovcev, v Naklem pa jih je bilo na 3779 ha velikem lovišču kar trideset.

Julija 1930 je skupina lovcev poslala banski upravi dopis, da trgovec Mulej, ki ima lovsko pravico v zakupljenem lovišču Lancovo, ne upošteva lovskih pravil. V lovišču naj bi bilo ustreljenih kar enajst velikih petelinov in dvajset srnjakov, lovišče pa naj ne bi imelo nobenega zapriseženega čuvaja.

Leta 1923 so bili v *Lovcu* objavljeni podatki o izvršenih dražbah lovišč za zakupno dobo od 1.7.1923 do 30.6.1928. Okraj Radovljica je imel 15 občinskih lovišč in dve državni lovišči na Jelovici. Skupna površina vseh lovišč je bila 35 611 ha: Begunje (2518 ha, 30000 din), Bohinjska Bistrica (3757 ha, 5200 din), Breznica (3400 ha, 25000 din), Gorje (4997 ha, 16000 din), Kamna Gorica (511 ha), Kropa (476 ha, 4700 din), Lancovo (2049 ha), Lesce (998 ha, 8400 din), Leše (807 ha, 7800 din), Ljubno (541 ha, 5000 din), Mošnje (1512 ha, 13550 din), Ovsiša (1853 ha, 2300 din), Predtrg (264 ha, 7950 din), Radovljica (228 ha, 6000 din), Srednja Vas v Bohinju (7788 ha, 8100 din), državni lovišči na Jelovici (1319 ha in 2593 ha). Žal za lovišči Lancovo in Kamna Gorica letna zakupnina ni objavljena. Navedena pa sta zakupnika, v Kamni Gorici Alojz Šušteršič in na Lancovem Vinko Hudovernik. Kroparsko lovišče je imel v zakupu Ivan Vrenko. Prav tako niso navedene cene letnega zakupa za državni lovišči na Jelovici, kjer sta bila zakupnika Franc Hainrihar in Ivan Magušar.

Kot je razvidno iz podatkov, se cene lovišč zelo

razlikujejo in so odvisne od prestižnosti, lokacije, kvalitete lovišča, višine dovoljenega odstrela in vrste divjadi v lovišču. Cena za lovišče Kropa, ki je merilo 475 ha, je bila 4700 din na leto, lovišče Bohinjska Bistrica s površino 3757 ha pa je bilo le 500 din dražje. Nasprotno pa je cena za lovišče Radovljica, ki je bilo po površini najmanjše (228 ha), dosegla vrednost 6000 din.

Zgodovina lovišča LD Kropa

Obseg in meje sedanjega lovišča LD Kropa so se izoblikovali v preteklih stoletjih. Vasi Rovte, Česnjica, Brezovica, Ovsise in Poljšica so bile v fevdalni dobi v lasti freisinškega gospostva s sedežem v Škofji Loki. Železarska kraja Kropa in Kamna Gorica ter vasi Lipnica, Lancovo, Dobrave, Mišače, Otoče, Zaloše, Prezrenje in Podnart pa so bile v lasti lipniškega gospostva, od sredine 15. st. dalje imenovanega Radovljiško gospostvo. Meja med gospostvoma je bil potok Lipnica od Podnarta do sotočja s Kroparico in greben Barigle od Brezovice do Sv. Sobote. Lastniki radovljiškega gospostva so bili od leta 1616 dalje grofi Thurni, ki pa niso bili lastniki prav vseh hub. Habsburžani so si sicer že v 15. stoletju obdržali tudi pravico do izkoriščanja rudnikov železa in lesa za kuhanje oglja, ne glede na dejanskega lastnika posestva, na katerem so bila nahajališča železove rude. To je veljalo tudi za območje celotne Jelovice in njenih predgorij. Cesar je leta 1616 prodal grofu Janezu Ambrožu Thurnu Valsassina radovljiško gospostvo, ki je segalo izpod Dobrče prek Save na Jelovico skoraj do Rovtarice na Jelovici, skupaj z vsemi zemljišči, hubami in tudi radovljiško graščino.

Po Naredbi ministrstva za notranje zadeve iz leta 1852 so se posestva združila v občinska lovišča. Po podatkih, ki so bili objavljeni v *Lovcu* leta 1924, je bilo lovišče občine Ovsise veliko 1853 ha, občine Kropa 476 ha, občine Kamna Gorica 511 ha in občine Lancovo 2049 ha. V sedanje lovišče LD Kropa spada tudi del nekdanjega občinskega lovišča Besnica, in sicer območje med Rovtami in Njivico.

Lovišče občine Kropa

Občinsko lovišče Kropa je merilo 476 ha. Meja z občino Ovsise je potekala po nekdanji meji dveh zemljiških gospostev. Od sotočja Lipnice in Kroparice je šla po Barigli do Sv. Sobote in dalje po robu Kroparske gore mimo Vodice po robovih nad Lazi prek Race navzdol in nazaj do sotočja. Brsce (Miklavževčevo polje) so spadale v ovsisko lovišče. Precej informacij o lovišču in lovu je v zapisnikih Občinskega odbora občine Kropa.

1883–89 je bil zakupnik lovišča eden najpremožnejših kroparskih podjetnikov Jurij Magušar. V tem obdobju je bila letna zakupnina 44 goldinarjev, Magušarjev lovski čuvaj pa je bil Lenart Primc. Za leto 1887 je Magušar občini zakupnino plačal kar s tehnicami. Jurij Magušar je imel lovišče v zakupu tudi od 1890 do 1898, lovski čuvaj pa je bil Janez Bohinc, ki se je v Kropo preselil iz Podblice.

Leta 1891 sta za lovske karte zaprosila Franc Potočnik (Matica) in Jože Jalen (Jarmov) kot lovska upravičenca. Zaprosila sta za lovske karte za čuvaje in lovce Janeza Dolenca, Janeza Zupana (Pastirčka ali Malevša) in Franca Zupana.

Istega leta so lovsko karto in orožni list odvzeli Andreju Zupanu, ki ga je občina že leto poprej obtožila neprimerne in neprevidnega ravnanja z orožjem, med kakršno je sodilo tudi streljanje v tarče med hišami.

Leta 1898 sta za lovske karte kot zakupnika zaprosila Valentin Klinar, trgovec in fužinar, in Jože Jalen, gostilničar.

V zapisniku Občinskega odbora občine Kropa z dne 14.11.1904 je povzeta obravnava revizijskega poročila o poslovanju občine v letih 1896–1903, ko je bil župan Luka Hafner. Med primanjkljaji je tudi dolg za najem lovišča za leto 1897 in nepojasnen račun za najemnino lovišča. Za obdobje do konca prve svetovne vojne v zapisnikih ni podatkov, občinski odbor pa je po vojni sprejel sklep, naj se doseže na dražbi lovišča leta 1918 najmanj 450 kron letne najemnine. V finančnem planu za leto 1924 je občina predvidevala 4675 kron najemščine od občinskega lova, kar je več kot 71 odstotkov skupnih dohodkov občine v tem letu.

Leta 1923 je za letno najemnino 4675 din postal zakupnik lovišča Janez Bohinjc z Mišač. Ker pa ni plačal niti varščine niti najemnine za prvo leto, je bila pogodba z njim razveljavljena in je zakup po soglasju občinskega odbora prevzel Ivan Vrenko iz Kroepe. 1925–28 je imel lovišče za 4700 din v zakupu Adolf Zupan – Polčev Polde iz Kroepe. V garantnem pismu občini se je morala Adolfova mati obvezati, da bo poravnala morebitne sinove dolgove iz najemnine, če bo do tega prišlo. In res zadnje leto Zupan ni pravočasno poravnal najemnine. Tako je maja 1928 občinski odbor na seji sklenil, da se v časopisih *Slovenec* in *Jutro* trikrat zapored v rubriki dopisi objavi dražba občinskega lovišča za naslednje obdobje. Lovišče je zakupil Ivan Zupan – Pastirček, ki je živel v Ljubljani, lovišče pa je imel za letno zakupnino 4675 din v zakupu do leta 1938.

Leta 1935 je bil sprejet nov zakon o lovu. Ta je določal minimalno velikost lovišča 500 ha, česar pa lovišče občine Kropa ni doseglo. Po zakonu so se taka lovišča morala združiti z lovišči sosednjih občin. Občina Kropa se s tem seveda ni strinjala in je predlagala, naj se ji dodeli manjkajoča površina nekaj manj kot 25 ha lovišča Ovsise, in sicer Miklavževčevo polje, ki je še iz časov razmejitve med freisinškimi škofi in radovljiškim gospostvom pripadalo k občini Ovsise. Občina Kropa je želeno spremembo meje argumentirala z dejstvom, da bi za dve manjši lovišči iztržili več kot za eno večje. Predlog občine Kropa ni bil upoštevan in tako je bilo kroparsko lovišče leta 1937 pridruženo lovišču Kamna Gorica.

Občina Kropa se je na odločitev srezkega načelstva v Radovljici o združitvi lovišč pritožila. V pritožbi je občina vztrajala pri samostojnosti občinskega lovišča in predlagala povečanje lovišča na račun dr-

žavnega lovišča oddelka 23. in oddelka 6. na Jelovici. Prošnji kraljeva banska uprava Dravske banovine v Ljubljani ni ugodila in lovišče je bilo dokončno priključeno lovišču občine Kamna Gorica.

Lovišče občine Kamna Gorica

Za lovišče Kamna Gorica je ohranjenih malo podatkov, saj arhiv Občine Kamna Gorica ni ohranjen. Lovišče občine Kamna Gorica je merilo 511 ha in je bilo združeno z loviščem Lancovo (2049 ha). Leta 1938 se je lovišču priključilo lovišče Kropa ter bilo za obdobje 1938–50 za ceno 4000 oddano Ivanu Magušarju (1894–1940) z Vrhnike, sinu Jurija Magušarja, dolgoletnega zakupnika lovišča občine Kropa. Za lovska čuvaja je prijavil Jožefa Lazarja iz Kroepe za lovišče Kropa in Franca Dolenca z Zgornje Lipnice za lovišče Kamna Gorica. Sreski gozdarski referent je odobril letni odstrel pet srnjakov, dve srni in enega gamsa. Ker je Ivan Magušar umrl še pred koncem izteka zakupništva, je vdova Vera Magušar sresko načelstvo v Radovljici prosila, naj bo novi zakupnik njun sin Dušan, član Lovskega društva v Ljubljani, kar je sreski načelnik sprejel.

Lovišče občine Ovsišče

Lovišče je imelo površino 1853 ha. V Zgodovinskem arhivu v Ljubljani je shranjena dokumentacija dražb občinskega lovišča Ovsišče. Dve petletni zakupni obdobji, od 1918 do 1928, je imel lovišče v zakupu politik in gospodarstvenik Josip pl. vitez Pogačnik (1866–1932). V prvem obdobju je bila letna zakupnina 2500 din, v naslednjem 2300 din. Lovska čuvaja sta bila Franc Resman s Srednje Dobrave in pomožni čuvaj Valentin Ješe s Spodnje Dobrave. Za zakup za obdobje 1928–1933 so se na dražbi z izklicno ceno 2000 din letno potegovali Ivan Magušar, Josip Pogačnik, Franc Štular, Anton Pogačnik, Anton Špendov, Jože Resman in Alojz Fišer. Za ceno 5400 din na leto je lovišče dobil v zakup Josip Pogačnik. V naslednjem obdobju, do 1938, je bil ob letni najemnini 4000 din zakupnik Jože Pogačnik iz dobravske veje Pogačnikov, tajnik Trboveljske premogokopne družbe.

Očitno je bilo ovsiško lovišče zanimivo, saj se je tudi na dražbi decembra leta 1937 za dvanajstletno obdobje (od 1938 do 1950) potegovalo več dražiteljev, še dve leti po končani dražbi pa so se vlekli sodni procesi. Kavcijo v višini izklicne cene, ki jo je moral vsak dražitelj položiti pred dražbo in je znašala 1500 din, so vplačali Peter Kobal, tovarnar iz Kranja, Ivan Zupan, ravnatelj iz Ljubljane (sicer Kropar), ter skupaj družabniki Anton Pogačnik iz Podnarta, Jožef Resman s Srednje Dobrave, Mihael Rozman s Češnjice in Janez Bohinc z Mišač. Dražba je bila sklicana v pisarni okrajnega gozdarja v Radovljici. Začela se je ob deveti uri, navzoči pa so bili samo uradniki in Peter Kobal. Drugih prijavljenih in župana občine Ovsišče ni bilo. Po predpisu o dražbah so čakali 15 minut, nato so po zahtevanem postopku začeli dražiti. Na izklicno ceno se je prijavil le Kobal in postal novi zakupnik za letno zakupnino 1500 din. Ko je bil zapisnik spisan, so v pisarno stopili ovsiški župan in vseh pet

družabnikov. Zamudo so pojasnili z zamudo vlaka iz Podnarta in takoj protestirali proti rezultatu dražbe. Družabniki so se pritožili na sodišče, češ da niso krivi za zamudo in naj se dražba razveljavi, pritožila pa se je tudi občina, saj je iztržila le 1500 din letne zakupnine, kar je skoraj 2500 din manj kot v preteklem obdobju. Sodišče je odločilo, da družabniki nimajo razloga za pritožbo, ker zamuda vlaka ni višja sila, Kobal pa je tudi dokazal, da družabniki sploh ne bi smeli sodelovati, saj niso izpolnjevali enega od pogojev. Za leto 1937 namreč niso vplačali lovske karte in so lovili brez dovoljenja. Pritožbi občine se je pridružil okraj Radovljica, ker se ni strinjal z oškodovanjem občine zaradi tako nizke zakupnine. Višje sodišče pa je odločilo, da je dražba potekala po pravilnem postopku in potrdila Petra Kobala kot zakupnika za letno zakupnino 1500 din. Kobal je takoj odpovedal službo dotedanjemu čuvaju Francu Čebulju z Ovsiš in predlagal, naj priseže Silvester Pogačnik; ta je kot čuvaj prisegel oktobra 1938. Vzhodno polovico lovišča je dal v podzakup Ignacu Andrašiču, veletrgovcu iz Kranja. Meja med polovicama je potekala po črti sedlo Sv. Primož–Mali vrh–prek Češnjice do Zaloš.

Lovišče občine Besnica

Del območja Rovt in Malega vrha, ki je od leta 1955 del lovišča LD Kropa, je spadal v lovišče Sv. Jošt (občina Besnica). Najimenoitnejši in kar legendarni lovec in zakupnik je bil Ciril Mohar iz Kranja. Pri njem so lovili tudi nekateri lovci, doma iz Rovt in Poljšice.

Lovci v loviščih pod Jelovico do leta 1941

Leta 1849 je avstrijski cesar s patentom odpravil izključno pravico vladarja in plemičev do lova ter s tem razširil to pravico na lastnike zasebnih lovišč in zakupnike občinskih ali državnih lovišč. Zaradi tega se je krog ljudi, ki so se ukvarjali z lovom zelo razširil. Ker pa so morali za lov še vedno plačevati zakupnino, so si to lahko privoščili le premožnejši sloji prebivalstva, med katerimi so bili trgovci, odvetniki, politiki in podjetniki. Stalno lovišče je imel zagotovljeno le zakupnik lovišča in morebitni družabnik ter lovsko osebje (čuvaji in pomožni čuvaji). Zakupnik je za protiuslugo dovolil lov tudi drugim lovcem z območja lovišča in gostom, ki jim praviloma ni bilo treba plačati. Nekateri so dovolili le lov na manjše živali, dovoljenje za odstrel divjadi pa so prodajali. Kadar je zakupnik na lov povabil goste, je bil to tudi družabni dogodek, ki je bil nemalokrat povezan s sklepanjem poslovnih in političnih dogovorov.

V Kropi in Kamni Gorici so med premožnejše sodili predvsem fužinarji, ki so bili tudi najbolj izobraženi. V Kamni Gorici je bila to predvsem rodbina Kappus, ki je imela največjo vlogo tudi pri lovu. Za Kamno Gorico ni veliko ohranjenih podatkov o lovcih, iz pričevanj pa je razbrati, da so tja na lov prihajali pomembni gostje. Več enakovrednih podjetnikov je bilo v Kropi. Ti so se izmenjevali kot zakupniki, ki so imeli svojega lovskega čuvaja in svoj krog lovskih prijateljev. Zato je število nekdanjih lovcev v Kropi

največje. V Kropi so bili lovci fužinarji, trgovci, gostilničarji ali obrtniki, čuvaji pa nekdanji drvarji ali oglarji in kovači. Predvsem drvarji in oglarji so zaradi svojega dela zelo dobro poznali Jelovico, kar jim je kot lovskim čuvajem zelo pomagalo. V občini Ovsiške so imeli največji vpliv Pogačniki iz Podnarta. Ker je bilo to lovišče še enkrat večje kot kroparsko in kamnogoriško skupaj, je bilo tu tudi več lovcev, ki so praviloma prihajali iz vrst premožnejših kmetov.

Iz zapisov v dokumentih in pričevanjih sem sestavil spisek lovcev v Lipniški dolini. Lovcev je bilo verjetno še več, a vsi niso znani.

Lovci v Kropi pred 2. sv. vojno:

Zakupniki: Janez Bohinc, Janez Jalen, Jože Jalen, Valentin Klinar, Lovro Kokalj ml., Jurij Magušar, Ivan Magušar, Dušan Magušar, Ivan Vrenko, Andrej Zupan, Adolf Zupan, Ivan Zupan, Tomaž Šušteršič.

Lovci: Leopold Fürssager, Janez Gartner, Lovro Kokalj st., Franc Pesjak, Franc Potočnik, Fran Rojina, učitelj na Dobravi, Johan Potočnik, Karel Pibrovč, Filip Potočnik, Benjamin Šuler, Mirko Šušteršič, Lenart Zupan, Janez Tomaževič, Peter Žmitek.

Lovski čuvaji: Anton Berce, Janez Bohinjc - Polanka, Janez Dolenc, Franc Dolenc, France Gašperšič - Jajta, Jožef Lazar - Kositov, Lenart Primc, Janez Zupan - Pastirček ali Malevš, Franc Zupan.

Lovci iz občine Ovsiške pred 2. sv. vojno:

Zakupniki: vitez Josip Pogačnik, Jože Pogačnik, Anton Pogačnik

Lovci: Alojz Bešter - Tončov, Janez Bešter - Markec, Ivan Benedičič, Janez Bohinc - Tomažovc, Alojz Fister, Alojz Fišer, Jakob Ješe, Janez Markelj, Vinko Pirc, Bogdan Pogačnik, Janez Pogačnik - Johanček, Anton Potočnik - Turk, Jože Resman - Bodlaj, Anton Šolar - Gregorjovc, Anton Špendov - Bendel, Franc Štular, Miha Rozman, Varl Janez - Cajhn, podmaršal Jože Tomše pl. Savskidol, Stane Žagar, Janez Vovk - Žitar.

Lovski čuvaji: Janez Fister, Miha Finžgar, Franc Resman - Bodlaj, Valentin Ješe, Franc Čebulj, Silvester Pogačnik - Vertež.

Lovci iz občine Kamna Gorica pred 2. sv. vojno:

Zakupniki: Albert pl. Kappus, Adolf pl. Kappus, Vladimir Kapus, Ivan Štiherl, Alojz Šušteršič.

Lovci: Lovrenc Benedičič, Anton Kapus, Franc Udir, Peter Rešek (ali Novak) - Pulej.

Lovski čuvaji: Šimen (priimek ni znan), Franc Košir, Tone Koren, Jože Rešek.

V seznamu rednih članov Slovenskega lovskega društva za 1913 so bili poleg Petra Žmitka vpisani tudi načelnik železniške postaje Podnart - Kropa Fran Jebačin, iz Kroke Ivan Magušar, Lenart Zupan in Ivan Zupan, Adolf Kappus pl. Pichelstein iz Kamne Gorice, iz Podnarta pa vitez Josip Pogačnik.

Leta 1925, ko je imelo društvo že 2000 članov, je bilo med njimi 20 naših rojakov. Poleg Petra Žmit-

ka so bili redni člani iz Kamne Gorice Vladimir in Anton Kapus, Ivan Štiherl, Alojz Šušteršič ter lovski čuvaj Jože Rešek. Anton Kapus je v seznamu vpisan kot kapetan in srezki načelnik v Štipu. Člani iz Kroke so bili Leopold Fürssager, Lovro Kokalj, Ivan Magušar, Franc Pesjak, Franc Petrač, Vinko Pirc, ing. Mirko Šušteršič, Andrej Zupan, Adolf Zupan, Ivan Zupan in Lenart Zupan, iz Podnarta pa Anton Pogačnik, Bogdan Pogačnik ter vitez Josip Pogačnik. Nekateri med njimi so bili sicer zaposleni zunaj domačega kraja, a so hodili na lov v domača lovišča ali pa so bili celo zakupniki občinskega lovišča. Franc Rojina pa je bil sicer doma iz Šentvida, 1891 - 1893 pa je bil učitelj na Srednji Dobravi. Pisal in objavljaj je lovske zgodbe izpod Jelovice, zato tudi njega lahko priključim med naše lovske predhodnike.

Ves čas so vzporedno z legalnimi lovci delovali tudi lovci brez dovolilnic, krivolovci. Nekateri so sčasoma pridobili dovolilnice in so zabeleženi v virih, mnogi pa verjetno ostajajo neznani.

LOVSTVO PO LETU 1945

Z začetkom druge svetovne vojne so v posameznih slovenskih pokrajinah prevzele oblast različne vojaške oblasti (Nemci, Italijani, Madžari), ki so imele tudi različen odnos do lovstva. Praviloma so lovci morali oddati orožje in je bil lov prepovedan. Prenehala so delovati lovska društva in zakupne pogodbe so postale brezpredmetne. Še pred koncem vojne, aprila 1945, pa so oblasti dale prve usmeritve o organizaciji lova v novih razmerah. Zakupna lovišča naj ne bi bila manjša od 200 ha. Povsod tam kjer je vsaj 5 lovskih upravičencev, naj bi osnovali lovsko zadrugo, ki naj bi zakupila lovišča. Lovci so se res takoj začeli povezovati in zbirati predvsem okrog nekdanjih zakupnikov in nekdanjih lovskih čuvajev, ki so lovišče dobro poznali.

Na seji občinskega odbora občine Kropa dne 12.9.1945 so med drugim sklenili tudi, da se ustanovnega množičnega sestanka Lovske zadruge za radovljjski okraj udeleži lovski čuvaj Anton Berce, javno pa naj se objavi pobuda, naj se sestanka udeležijo interesenti lova. Množični sestanek Lovske zadruge Radovljica je bil štiri dni pozneje. Na sestanku je bila ustanovljena Lovska zadruga za radovljjski okoliš, ki je upravljala nekdanja občinska lovišča v skupni izmeri 19.000 ha. Pristopnina je znašala 500 din, mesečni prispevek za člane 100 din. Načelnik zadruge je bil Stanko Šušteršič, tajnik Leopold Bebler. Izvršni odbor nove zadruge je konec meseca okrajnemu Narodnoosvobodilnemu odboru (NOO) na Jesenicah poslal dopis, da zaradi maloštevilnosti srnjadi in gamsov v loviščih v naslednjem letu ne bo izvajal lova na te živali. Hkrati je NOO Jesenice prosil, naj za lovišča radovljjskega okraja ne izdaja lovnih dovolilnic za te živali.

Okrajni ljudski odbori (OLO) so dobili nalogo predlagati lovske čuvaje, ki naj bi jih nato nastavila in plačala lovska družina. Že jeseni 1945 so bili za nekdanje lovišče Ovsiške predlagani Janez Bešter iz Rovt,

Janko Bergant z Zgornje Dobrave in Ciril Rakovec s Poljšice, za občinsko lovišče Kamna Gorica - Kropa pa Franc Šolar iz Kamne Gorice. Konec decembra je Gabrijel Jeraša, tovarniški delavec iz Kroepe, okrajnemu NOO za Jesenice poslal prošnjo za oddajo lova in dodelitev mesta lovskega čuvaja. Njegovo prošnjo sta v imenu trškega NOO Kropa podpisala Justin Ažman kot predsednik in Ludvik Šmitek kot tajnik. Že aprila naslednjega leta je odsek za notranje zadeve jeseniškega okraja prepovedal nadaljnje poslovanje zadruge z razlago, da Ministrstvo za gozdarstvo pripravlja prenovu vsega lovstva z organizacijo lovskih družin kot osnovnih enot, kar je bilo realizirano z novim zakonom leta 1947. Po razpustu Lovske zadruge so se lovci začeli združevati v lovška društva – družine po območjih nekdanjih lovišč. Ko so leta 1946 začeli združevati male občine v večje upravne enote, so se mejam teh enot prilagodile tudi meje lovišč, določeno pa je bilo, da je treba mejo v primerih, ko je v škodo divjadi, prilagoditi. Lovišča naj bodo velika od 500 do 5000 ha in naj se poimenujejo po sedežu največjega krajevnega ljudskega odbora (KLO) na območju lovišča. Lov je resorno urejalo ministrstvo za gozdarstvo, nadzor nad izvajanjem lova v lovišču sedanje LD Kropa pa je imel OLO s sedežem na Jesenicah.

Lov je oblast obravnavala kot gospodarsko dejavnost in zato pozivala lovske družine, naj kože vseh uplenjenih živali proti plačilu dostavijo Lovski zadrugi v Ljubljani, država pa bo poskrbela za njihov izvoz, z izkupičkom kupila lovski pribor in orožje, drugi izkupiček pa namenila za stroje in surovine za gospodarstvo. Določeni so bili cilji in načela, po katerih naj bi delovala lovška društva in lovci. Uvedeno je bilo plačevanje pristopnine ob vstopu v društvo in vsakoletne članarine, vsi člani pa so se morali naročiti tudi na revijo *Lovec*. Na vsakih 2000 ha lovišča so morale imeti lovske družine po enega lovskega čuvaja, omejeno pa je bilo tudi največje število lovcev glede na površino in tip lovišča. Lovišče LD Kropa je bilo opredeljeno kot lovišče sredogorskega tipa in je imelo 2400 ha lovne površine. Za tako lovišče je bila omejitev en lovec na 150 ha lovne površine, kar je pomenilo 16 lovcev v lovišču LD Kropa.

Ustanovitev Lovskega združenja Srednja Dobrava in preimenovanje v Lovsko družino Kropa

Kljub ustanavljanju Lovske zadruge v Radovljici so konec novembra 1945 ljubitelji lova izpod Jelovice osnovali Lovsko združenje Srednja Dobrava. Ustanoviteljev je bilo devetnajst in vsi so bili doma iz vasi v območju nekdanjih občin Ovsiš, Kamna Gorica in Kropa. Z Dobrav so bili med njimi Janko Bergant, Jože Ješe, Hugo Mihelič, Jože Resman in Ivan Pretnar, z Mišač Janez Bohinc, Anton Mohorič, Anton Pegam in Filip Sitar, iz Kamne Gorice Lovro Benedičič, Polde Cvetko in Jože Rešek, iz Kroepe Lovrenc Kokalj s sinom Lovrom ml. in Ivan Tomažević, s Češnjice Janez Pogačnik in Janez Varl, iz Podnarta Silvester Pogačnik in z Otoč Jože Debeljak. Nekaj lovcev je bilo

dejavnih že pred vojno, največ lovskih izkušenj in znanja pa so imeli Jože Resman in Silvester Pogačnik kot izkušena lovska čuvaja ter Janez Bohinc in Lovro Kokalj starejši kot dolgoletna lovca z bogatimi izkušnjami. Prvi predsednik je postal Hugo Mihelič, na čigar domu je tudi potekal prvi sestanek, tajnik pa Janez Bohinc. Lovsko združenje je po odloku OLO Jesenice lahko upravljalo lovišče, ki so ga z nekaj odstopanji sestavljala lovišča nekdanjih občin Ovsiš, Kropa in Kamna Gorica v skupnem obsegu 2504 ha. Delovanje združenja je bilo v prvem obdobju dokaj neformalno, saj ni bilo jasno, ali bodo lovili v okviru Lovske zadruge Radovljica ali kako drugače, po razpustu Lovske zadruge Radovljica pa se je delo v lovskem združenju na Dobravi okrepilo.

Julija leta 1946 je bil sprejet nov zakon o lovu, na podlagi katerega so se morali lovci Lovskega združenja Srednja Dobrava reorganizirati. Decembra 1946 je bil na Srednji Dobravi ustanovni občni zbor Lovske družine Srednja Dobrava. V upravni odbor so bili izvoljeni Hugo Mihelič (predsednik), Janez Bohinc (tajnik), Lovro Kokalj ml. (gospodar), Lovrenc Kokalj (blagajnik) in Janko Bergant. Vsak član je vplačal varščino v znesku 600 din, kar je poleg vedno večje politične diferenciacije verjetno odvrnilo nekatere člane združenja od včlanitve. Povojna komunistična oblast je določila, da morajo lovsko organizacijo voditi njeni kadri. Med tistimi, ki se niso včlanili, je bil tudi Jože Resman - Bodlaj, čeprav so prve sestanke združenja imeli na njegovem domu. Prvi predsednik LD je bil Hugo Mihelič, ki je to funkcijo opravljal do leta 1949. Sestanki so bili na njegovem domu. Kot gozdarski nadzornik je bil po službeni dolžnosti lovec tudi Ludvik Vidic, čuvaj je bil Janko Bergant, pomožni čuvaj Gabrijel Jeraša. Huda zima 1947 je povzročila velik pogin srnjadi. Da bi si divjad čim prej opomogla in bi v prihodnje preprečili tako velik pogin, so obnovili ali ponovno postavili med vojno propadla krmišča in solnice. Leta 1948 so organizirali prvo veselico in izkupiček 30.000 din namenili planšarskemu odboru kmetov iz Zaloš, z Otoč in Dobrave za gradnjo nove planšarske kočice na Vodiški planini. Z denarnim prispevkom in opravljenim delom so lovci dobili v last na zahodni strani kočice sobo v prvem nadstropju, v katero je bil dostop urejen po balkonu, ki je potekal vzdolž celotne stavbe.

Ustanovitelji lovske družine so imeli precej težav s poimenovanjem družine. V dokumentih in dopisih se lovci niso striktno držali imena Lovska družina Srednja Dobrava, ampak so poleg tega uporabljali tudi Lovišče Kropa, Lovska družina Podnart-Srednja Dobrava. Neskladja je leta 1949 odpravilo Ministrstvo za gozdarstvo LRS, ki je sprejelo sklep o ustanovitvi osmih lovišč lokalnega pomena na območju okraja Jesenice. Pod št. 5 je navedeno Lovišče Kropa³, ki obsega nekdanje okrajno zakupno lovišče Podnart-Kropa. V sklepnem delu odločbe je zapisano, da se novoustanovljena lovišča »dodele v upravljanje lovskim družinam enakega imena«. Tako se je Lovska družina Srednja Dobrava konec leta 1949 preimenovala v Lovsko družino Kropa, sprejela prvi Poslovnik in

prva Pravila LD Kropa, Ministrstvo za notranje zadeve pa je leta 1950 izdalo dovoljenje za delovanje Lovske družine Kropa s sedežem na Srednji Dobravi.

Program LD Kropa je temeljil na združevanju lovcev določenega območja, upravljanju in nadzoru ter pregledu nad lovišči, vzgoji lovcev in napredku lovstva. Načelno je program enak tistemu, ki so ga sprejeli lovci ob ustanovitvi Lovske zveze Slovenije in velja še sedaj. Podpisnika programa sta bila predsednik LD Kropa Hugo Mihelič in tajnik Stanko Lapuh. LD Kropa je bila članica Lovske podzveze na Jesenicah in prek nje tudi Lovske zveze Slovenije (LZS).

Organiziranost in člani Lovske družine Kropa

Od jeseni 1945 pa do leta 2008 je bilo v člansko knjigo vpisanih sto sedem lovcev. Tistih, ki so pristopili kot prvi leta 1945 in 1946, je 19, ker pa se člani LD niso mogli poenotiti, kdaj je pravzaprav bila ustanovljena lovska družina (jeseni 1945, decembra 1946 ali decembra 1949) in zato tudi ne, kdo so pravi ustanovitelji, zdaj velja, da se soustanoviteljstvo prizna tistim lovcem, ki so stopili v lovsko združbo med leti 1945 in 1949. V lovsko družino je bilo sprejetih precej več članov, kot pa se jih je potem z lovom v resnici ukvarjalo. Od vseh vpisanih lovcev v članski knjigi jih je 15 odstopilo ali so bili izpisani že po enem ali dveh letih članstva. Razlogi za izstopa so bili različni. Nekateri niso opravili lovskega izpita, nekateri izgubili zanimanje ali pa prestopili v drugo lovsko družino, saj članstvo v več družinah hkrati ni možno. Zaradi prekrškov je bilo v vsem obdobju izključenih pet članov, trije leta 1968 zaradi krivolova in nediscipline in leta 1982 zaradi krivolova še dva.

Od začetnih 19 članov, ki so vstopili do leta 1949, se je število v naslednjih letih dvignilo in v začetku leta 1966 je imela Lovska družina Kropa že 34 članov; vsi so imeli opravljen lovski izpit. Do konca istega leta je število članov naraslo za štiri. Čeprav so leta 1969 izključili tri člane, to ni bistveno vplivalo na njihovo število, saj je bilo konec leta 1976 vpisanih 39 članov, desetletje pozneje že 43 članov. Članarina je bila takrat 6200 din in je zajemala članstvo v Lovski zvezi Slovenije (LZS), Zvezi lovskih društev Gorenjske (ZLDG) in Lovski družini Kropa. Vanjo je bila vračunana tudi letna naročnina za revijo *Lovec* in ena do dve knjigi iz zbirke *Zlatorogova knjižnica*. Vodje rajonov in gospodarji koč so dobili letno nagrado. Cena divjačine za odkup za člana je bila za srnjad 900 din/kg, za jelenjad, gamse, muflone 600 din/kg in divje prašiče 550 din/kg.

Število članov se je povečevalo do te mere, da so zaradi velikega števila spomladi leta 1994 na skupščini LD zavrnil vseh 8 prošelj za nove vstopa v LD Kropa. Sprejeli so sklep o začasni zamrznitvi sprejemanja novih članov, podobno kot so to storile okoliške lovske družine. Izjema je veljala za morebitne kandidate iz družin sedanjih članov, da so tako ohranili tradicijo prenašanja lova na naslednike v družini. Pozneje so v LD Kropa sprejeli tudi nekatere leta

1994 zavrnjene kandidate, večinoma na račun preminulih članov.

Lovska družina sprejema nove člane enkrat letno na letni skupščini. Prvo leto ali dve je vsak novi član pripravnik. V tem obdobju se pod vodstvom mentorja, ki ga določi Upravni odbor lovske družine (UO LD), seznani z loviščem in praktičnim delom v njem. Delo poteka po posebnem učnem programu, ki ga določi LZS, in posebnem delovodniku. Po opravljenem praktičnem seznanjanju z loviščem se oceni pripravniška doba in če je ocena pozitivna, lovska družina pripravnika prijavi pri Zvezi lovskih društin Gorenjske (ZLDG), ki ima pooblastila za opravljanje izobraževanja in za lovske izpite. Po opravljenih predavanjih lovec opravlja obvezni lovski izpit, na podlagi katerega dobi spričevalo o opravljenem izpitu in tako postane redni član lovske družine.

Zdaj pri obravnavi prošelj za sprejem za pripravnika upoštevajo poleg kriterijev, določenih z zakonom, tudi to, da je kandidat z območja lovišča LD Kropa. V letih od 1998 do 2007 je bilo sprejetih 10 novih članov, ki so vsi sorazmerno mladi. Leta 2008 je imela družina 39 rednih članov in 1 častnega člana. Kar pet članov družine je doseglo petdeset let nepretrganega članstva v LD Kropa. Najdaljši članski staž pa ima Ludvik Vidic, rojen 28.8.1922, ki se je včlanil leta 1952 in bil leta 2006 imenovan za častnega člana.

Povprečna starost članov po seznamu iz začetka leta 2008 je skoraj 55 let. Članov v starosti 25–40 let je samo 7, v starosti 41–60 let jih je 17, v starosti 61–70 let 7 in v starosti nad 71 let 8. Podobno je stanje v sosednjih lovskih družinah. Večina članov LD Kropa živi na območju lovišča in prihaja iz vrst delavcev, kmetov in obrtnikov, nekaj pa jih ima akademsko izobrazbo.

Lovska družina deluje na osnovi pravil in poslovnika lovske družine. S spremembo lovskega zakona morajo lovske družine vsakič znova prilagajati svoja pravila in delovanje. Tako so ob spremembi leta 1976 morali tudi v LD Kropa vpeljati knjigovodstvo z novim obračunskim obdobjem, ki je trajalo od januarja do decembra, in ne več od aprila do marca. Uvedli so obračun obveznih delovnih ur kot povprečje vseh opravljenih ur v lovišču. Kdor jih ima manj, kot je obvezno, razliko plača, in obratno dobi plačane tisti, ki jih ima več. Člani starejši od 70 let, so oproščeni obveznih ur. Z novim zakonom o lovu je bilo uveljavljeno načelo, da se vsi dohodki, pridobljeni iz lovišča, tj. odkup divjačine in trofej, morajo vlagati nazaj v lovišče.

Poleg teh dveh aktov so še drugi, ki urejajo posamezna področja (finance, disciplinski postopek). Zadnja veljavna pravila in poslovnik sta bila sprejeta 3. oktobra 1997. Pri sestavi pravil je treba upoštevati Zakon o društvih in Zakon o divjadi in lovstvu. Nov Zakon o društvih je bil sprejet leta 2006, Zakon o divjadi in lovstvu pa leta 2004. Slednji prinaša precej novosti, kot so koncesija za lovišča, neposredna povezanost LD z LZS, brez območne lovske zveze.

S Pravili je določeno, kako društvo deluje, kaj so njegovi cilji in naloge, urejajo članstvo, sprejeme

novih članov in izključitve, naloge in dolžnosti članov. Določa tudi organe društva in njihovo delovanje. Najvišji organ je občni zbor, za izvajanje njegovih sklepov in sprotne naloge je izvoljen upravni odbor, poleg tega sta še nadzorni odbor in disciplinska komisija. Upravni odbor, predsednik (starešina)⁴, nadzorni odbor in disciplinska komisija so izvoljeni, njihov mandat pa je štiri leta. Najpomembnejša opravila so razdeljena med sedem članov UO. Poleg predsednika, ki je odgovoren za celotno delovanje LD, so naloge gospodarja najbolj kompleksne. Načrtuje in vodi vsa dela, povezana z loviščem, kot so odstrel, krmljenje in vsa druga tehnična in gojitvena dela, povezana z divjadjo in loviščem. Za pomoč ima na razpolago vodje revirjev. Gospodarji morajo usklajevati tudi vse ukrepe, povezane z divjadjo na mejnih območjih, saj divjad prehaja prek mej lovišča. To poteka v okviru nove Območne zveze upravljavcev lovišč (OZUL). Nad vsem gospodarjenjem z divjadjo in lovišči v Sloveniji pa bdi Zavod za gozdove RS. Njegovi strokovnjaki načrtujejo odstrel in dela za posamezna lovišča oz. LD in to tudi nadzirajo. Ob morebitnih večjih nepravilnostih lahko LD celo izgubi lovišče.

Na volitvah 2005 so člani prvič volili predsednika neposredno izmed dveh kandidatov in posebej sedem članov UO, izvoljeni predsednik pa je nato predlagal posamezne funkcionarje. Upravni odbor imenuje gospodarja, tajnika, blagajnika, kinologa, vodje rajonov, upravitelje objektov, inventurno komisijo, komisijo za ocenjevanje škod, referenta za strelstvo, lovske čuvaje ipd. Lovska družina ima tudi disciplinsko razsodišče in nadzorni odbor, katerih člani so ravno tako izvoljeni. Predsednik vodi delo upravnega odbora LD in družino zastopa v ZLDG, kjer je tudi član izvršilnega organa. Gospodar sodeluje z Zavodom za gozdove in Območno zvezo upraviteljev lovišč (OZUL) ter koordinira delo vodij vseh petih rajonov lovišča. Skupaj z vodji rajonov delujejo kot Gospodarska komisija, ki načrtuje in izvaja vsa dela v lovišču (košnja, krmljenje, postavljanje in vzdrževanje objektov, odprava škode zaradi divjadi). Največ dela je v rajonu III, kjer so mufloni in kjer največ škode z razritjem travnikov in nasadov koruze povzročijo divji prašiči. Vodja tega rajona je že drugo desetletje Boris Pogačnik. Rajon V, planota Jelovica, je zahteven predvsem zaradi oddaljenosti, krmljenja jelenjadi in košnje na Vodica. Zdaj ga vodi Janez Vovk.

V vsem obdobju od leta 1946 dalje je Lovsko družino Kropa vodilo dvanajst predsednikov. Največ mandatov so bili predsedniki Anton Bešter, Ludvik Vidic in Rok Gašperšič. Naloge gospodarja je opravljalo deset lovcev. Najdaljši staž je imel Janko Varl, zdaj pa nadaljuje to tradicijo njegov sin Andrej Varl. Tajnikov so imeli tudi deset, med njimi imata najdaljši staž Stanko Lapuh in Janez Udir.

Član	predsedovanje
Hugo Mihelič	1946–49
Ludvik Šmitek	1949–51
Gabrijel Jeraša	1952
Ludvik Vidic	1954–56, 1958–59, 1963–66, 1968, 1969–72
Stanko Bešter	1957
Mirko Kotnik	1960–61, 1973–75
Jože Ješe	1962
Franc Justin	1967
Rok Gašperšič	1967–78, 1981–84, 1997–2000
Zdravko Štular	1979–80
Anton Bešter	1985–96, 2001–08

Tabela 1: Predsedniki LD Kropa 1946–2008.

Ker je arhiv Lovske družine Kropa za obdobje 1946–55 izgubljen, podatki za prva leta niso popolni. V obdobju 1957–66 se je zamenjalo kar pet predsednikov: Ludvik Vidic, ki je predsedoval najdlje, Mirko Kotnik, Jože Ješe, Franci Justin in Stanko Bešter. Gospodarji so bili Ivan Bohinc, Anton Pegam, Jože Ažman, Joža Finžgar in Rok Gašperšič.

V obdobju 1967–76 so predsedniško funkcijo opravljali Ludvik Vidic, Mirko Kotnik, Rok Gašperšič in eno leto Franc Justin. Gospodarja sta bila Rok Gašperšič in pretežno dobo Janko Varl. 1977–86 so predsedniško funkcijo opravljali Rok Gašperšič, Anton Bešter in eno leto Zdravko Štular. Gospodar je bil Janko Varl. V naslednjem desetletju delovanja je bil predsednik Anton Bešter, podpredsednik je bil Rok Gašperšič, gospodarja pa Janko in Andrej Varl. V zadnjem desetletju sta predsedniško funkcijo vršila Rok Gašperšič in Anton Bešter, gospodar je ves čas Andrej Varl, tajnika pa Filip Bohinc in Janez Udir. Blagajnika sta bila Boris Pogačnik in Anton Potočnik.

Pomembna je nova naloga, naloga informatika. LZS je pred leti zastavila slovenski informacijski projekt pod imenom Lisjak. To je računalniški program, s pomočjo katerega LD vnaša podatke o članih, odstrelu ipd. LZS ima takoj vpogled v dogajanja in stanje v vsaki lovski družini, v posamezni regiji ali slovenskem lovstvu. Po zakonu mora imeti vsaka lovška družina lovskega čuvaja, ki ima opravljen izpit. V LD Kropa ima izpit opravljenih pet lovcev. Zelo pomembno področje je nadzorovanje zdravja divjačine, za kar so odgovorni člani z opravljenim izpitom za preglednika divjačine. Pripravnik med stažem vodijo mentorji, ki morajo imeti prav tako opravljen poseben tečaj. Zaradi vedno večjega problema, prometnih nesreč, v katerih je udeležena divjad, posamezni člani po navodilu policije skrbijo za posamezne odseke cest. Področje lovskega strelstva vodi referent za strelstvo, ki varno izpelje vsakoletno obvezno kontrolno streljanje z lovskimi puškami risanicami. Prvi tak preizkus je LD Kropa organizirala leta 1959 v kamnolomu za Brezovico, od leta 1998 pa preizkus izvajajo na vojaškem strelišču na Bohinjski Beli.

Vsaka koča in dom imajo svojega gospodarja, ki skrbi za vzdrževanje zaupanih mu objektov in nadzoruje uporabo. Lovska družina je dolžna pod določenimi pogoji povrniti škodo na kmetijskih pridelkih in površinah, ki jo povzroča divjad. Škodo in predlog rešitve ocenjuje posebna komisija LD za ocenjevanje škod po divjadi. LD ima tudi kronista, delegirati mora svojega predstavnika v organe in komisije ZLDG in OZUL. Lovska družina je od leta 1950, ko je bil vpeljan za lovce obvezen lovske izpit, skrbela za izobraževanja svojih članov. Leta 1980 so Mirko Kotnik, Srečko Prem in Rok Gašperšič uspešno zaključili šolanje za lovskega tehnika in naredili zaključni izpit.

Tradicija in poslovnik predpisujeta lovsko obleko, katere nošenje je predvideno ob svečanih dogodkih, pri katerih sodelujejo lovci, na občnih zborih, javnih nastopih lovcev in na pogrebih. Lovske družine imajo tudi prapor in praporščaka. LD Kropa je svoj prvi prapor, katerega boter je bil Filip Sitar, posestnik z Mišač, razvila leta 1972.

Vrsto let so najbolj obremenjeni funkcionarji ob koncu leta dobili manjšo denarno nagrado; to je bilo v zadnjih dveh desetletjih opuščeno. Zdaj je edina nagrada, ki jo prejmejo predsednik, gospodar, tajnik in blagajnik, oprostitev od obveznega števila delovnih ur. Kljub temu pa se pri letnem poročilu pogosto izkaže, da so prav oni tudi teh ur naredili največ.

Lovska družina ima in podeli kar nekaj priznanj. Član dobi plaketo ob 30-, 40- ali 50-letnem članstvu, posebno priznanje se podeli ob končanju večjih del, kakršno je na primer odprtje nove ali obnovljene koče. Po navadi podelijo velikega bakrenega petelina z napisom, komu in zakaj je bil podeljen. Lovska družina podari jubilarntu ob 70-letnici srnjaka, starejšega člana, ki je v času svojega aktivnega delovanja veliko prispeval k napredku lovske družine, pa imenuje za častnega člana. Naši častni člani so bili zdaj že pokojni: Silvester Pogačnik, Janez Varl, Ivan Benedičič, inž. Miloš Kelih in prof. Stanko Lapuh, še vedno pa ostaja častni član Ludvik Vidic.

Poleg lovske družine na njen predlog in utemeljitev podeljujejo priznanja tudi ZLDG, LZS in Kino-loška zveza. Plakete ZLDG je do leta 2008 prejelo 20 članov Lovske družine Kropa. LZS podeljuje znak za zasluge, ki ga je prejelo 27 članov, red III. stopnje je prejelo 13 članov in red II. Stopnje, za dodelitev katerega so kriteriji zahtevnejši, je prejelo 5 članov. Red I. stopnje, ki ga lahko prejmejo samo najzaslužnejši funkcionarji LZS ali ZLDG, je prejel častni član Miloš Kelih, ki pa ni bil redni član LD Kropa.

Delo in naloge Lovske družine Kropa v preteklih desetletjih

Člani lovske družine nadzorujejo svoja lovišča, v njih postavljajo solnice in krmišča ter skrbijo za njihovo zalaganje s soljo, senom ter drugimi krmili, kosijo zapuščene rove in laze, preganjajo potepuške pse, odstreljujejo bolne živali in poskrbijo za ostanke poginulih. Skrbijo za stanje in stalež divjadi v lovišču ter opravljajo predpisani odstrel.

Prva leta po ustanovitvi so morali lovci upoštevati zaporo odstrela srnjadi ter izpolnjevati predpisani plan oddaje kožuhovine. Po letu 1950 se je lovstvo dobro razvijalo. Lovci so opravili lovske izpite, imeli so vedno več lovske psov in boljšega orožja, postavili so solnice, krmilnice in preže.

Od leta 1964 mora LD Kropa izdelovati lovskogojitvene elaborate. Prvi je bil izdelan za dobo treh let, vsi naslednji pa za dobo petih let. Novi zakon o lovu iz leta 1993 je načrtovanje in gojenje divjadi skupaj z načrtovanjem odstrela v celoti prenesel na Zavod za gozdove Republike Slovenije. Po novem gozdarji načrtujejo vse gojitvene ukrepe in odstrel, lovski inšpektor pa nadzoruje izvajanje letnega in petletnega plana.

Lovci lovijo torej le toliko, kolikor jim dovoljuje plan odstrela divjadi. Za lov je potrebna lovska oprema, fizična sposobnost in kondicija, preudarnost in znanje. Lov je tudi druženje, zato so še posebej priljubljeni jesenski skupinski lovi, ki pa so zaradi različnih vzrokov vedno redkejši. Večina lova se v današnjem času opravlja posamično in hitro.

Starejši lovci se radi spominjamo brakad, to je skupnih nedeljskih lovov s psi na zajca in lisico. To je bil družaben dogodek z jutranjim zborom, požirkom domačega žganja (*ta kratkega*), žrebanjem stojišč in razdelitvijo nalog gonjačem. Lovci so se nato razporedili po stojiščih v gozdu, gonjači pa so usmerili pse, ki so ob glasnem lajanju preganjali lisico ali zajca proti lovcem. Lov je tako potekal cel dan, vmes je bil premor z malico, potem pa so vse ponovili še enkrat. Brakad LD Kropa v zadnjem desetletju ne izvaja več, saj ni ne zajcev ne primernih psov goničev. Za lovca je poseben čar tudi lov z vabili. Pri lovu na jereba ali srnjaka s piščalko lovec oponaša plen v upanju, da ga bo radovednost izvabila v bližino. Pri tem je potrebno veliko spretnosti in sreče, saj žival vsak gib lovca lahko hitro opazi. Marsikomu največ pomeni nočno čakanje lisice pozimi. V jasnih nočeh, ko polje osvetljuje luna, je lovec pripravljen v mrazu čakati na lisico in jo zvabiti v doseg strele z oponašanjem cviljenja miši ali zajčjega jokanja.

Dandanes lov poteka drugače kot v preteklosti. Oprema je modernejša, lovci nimajo več toliko časa, čim bližje preži se pripeljejo z avtomobili, večinoma se lovi posamično s čakanjem na prežah in na zalazih. V jesenskem času pa člani LD Kropa ob nedeljah še vedno prirejajo pogone na visoko divjad. Čeprav taki lovi sami po sebi za lovce nimajo nobenega posebnega čara in so tudi možnosti za uspeh pičle, na tak način lovci poskušamo realizirati predpisani odstrel, in to tudi v tistih delih lovišča, kjer zaradi naravnih okoliščin ni mogoč lov s čakanjem.

Pomembna dejavnost vsake lovske družine je gradnja in vzdrževanje lovskega objekta v lovišču, ki so nujni, da upravljanje lovišča in lov lažje in varneje potekata. To so lovski dom, lovske koče, krmišča, solnice, preže, lovske steze, pašne površine ipd. Preže postavljajo lovci na krajih, kjer iz njih z varne višine lahko nadzirajo divjad, lovišče in izvajajo odstrel.

V preteklosti so lovci skrbeli za krmljenje divjadi, kar pa Zavod za gozdove zdaj prepoveduje, izjema so mufloni in v najhujših zimah tudi druga divjad. Zato so krmišča predvsem tam, kjer se zadržujejo mufloni in jelenjad, medtem ko srnjad na krmišča redko prihaja. Solnic je po vsem lovišču LD Kropa okoli tristo. Vsa parkljasta divjad redno hodi lizat slana debela solnic, po katerih se steka stopljena sol. Lovske steze niso potrebne, saj je dovolj javnih steza. Nekoč so jih načrtovali po Kroparski gori, pa so namero opustili, saj bi v mirne predele začeli hoditi pohodniki.

Kmalu po ustanovitvi družine so lovci na lovišču začeli opazati sledi krivolovcev, ki so na mestih, kjer divjad prihaja iz gozda, nastavljali pasti iz žice. Krivolovci se na lovišču pojavljajo tudi v 21. stoletju.

Lovci se spopadajo tudi z boleznimi živali, predvsem s steklino. Prvič je pojav stekline omenjen leta 1967, zadnjič v devetdesetih letih. Ob pojavu stekline so lovci povečali odstrel lisic, potepuških psov ter mačk, razobesili plakate in na steklino opozarjali prebivalstvo. Od osemdesetih let dalje so sodelovali z Veterinarsko upravo Republike Slovenije pri polaganju vab s cepivom za lisice. V zadnjih letih so vabe odvržene z letala, steklina pa se v lovišču LD Kropa že mnogo let ni pojavila. V preteklosti je bila za gamsa lahko usodna gamsja slepota, v devetdesetih letih 20. stoletja pa so jih ogrožale garje. Na Ljubelju je zaradi njih poginila celotna kolonija kozorogov. Ker pa gamsi v lovišču LD Kropa živijo dokaj osamljeno, so se epidemiji izognili.

Veliko nevarnost za divjad pomeni tudi promet, saj je velik delež poginulih živali posledica naleta z avtomobili. Posebej hudo je bilo v prvih treh mesecih leta 2006, ko je na ta način poginilo kar 17 srn in srnjakov.

Divjad pa povzroča tudi škodo. Predvsem travniki na Poljšici in v Rovtah so pogosto utrpeli škodo zaradi divjih prašičev. Leta 1989 so morali lovci zaradi velike škode na travnikih in njivah, ki so jih razrili divji prašiči, v Rovtah ob velikem novem nasedu krompirja postaviti nočno dežurstvo. Nekaj več kot dva meseca so vsako noč od 21.00 do 5.00 zjutraj stražili, saj so se z najemnikom njive dogovorili, da če bodo lovci opravljali nočno stražo, za morebitno škodo ne bodo krivi. S tem so skupaj dežurali 576 ur, divjih prašičev takrat ni bilo več, se pa občasno še vedno pojavijo.

Jelenjad povzroča veliko škodo z lupljenjem lubja smreke, jelke in javora. Srnjad objeda smrekove vršičke, srnjaki pa med čiščenjem in označevanjem meja svojega območja rogovje drgnejo ob tanjša drevesa in jih tako poškodujejo (največkrat sajene sadike macesna, jesena in javora). Gamsi pojedjo večino redkih mladik drevja v gozdnih strminah, nekaj škode pa povzročajo tudi mufloni. Divji zajci so v preteklosti povzročali škodo sadjarjem, zdaj pa je zajcev in travniških sadovnjakov precej manj, zato tudi te vrste škode ni.

Ukrepi za zaščito pred škodo so različni. Pri jelenjadi in divjih prašičih je prvi ukrep dovolj veliko število odstrela, smrekove vršičke zaščitijo s premazom,

njive pa kmetje ogradijo. LD Kropa je v devetdesetih letih preteklega stoletja kupila več električnih pastirjev, ki jih posoja kmetom za ograjevanje njiv. Škoda, ki jo povzroča divjad, je lahko za lovsko družino zelo obremenjujoča, saj jo morajo lovci, če ne izvajajo ukrepov za zaščito, povrniti. Prav zaradi tega ima veliko lovskih družin v Sloveniji finančne težave.

Lovske družine seznanjajo kmete o možnostih zaščite pred divjadjo. Lastnike, ki jim divji prašiči, jelenjad in mufloni pogosto delajo škodo, je LD Kropa leta 2006 povabila v Lovski dom. Na srečanju so lovci pojasnili kako ukrepajo, da bi bilo škode čimmanj in prosili lastnike za razumevanje zaradi občasnih težav. Srečanje se je zaključilo z srnino obaro.

V začetku devetdesetih let je bila med novimi ukrepi za izboljšanje razmer za divjad v Sloveniji tudi košnja odročnih travnikov in lazov, kar je Zavod RS za gozdove predpisal v petletnem planu obveznih biotehničnih del. Lovci so morali z lastniki zemljišč skleniti ustrezne pogodbe, Zavod RS za gozdove pa lovski družini plača opravljene delovne ur. Tako so člani LD Kropa uvedli vsakoletno košnjo zgornjega dela smučišča v Kamni Gorici in območij v Lazih nad Kropo, v Dnu in v Hrinovcu. S tem vzdržujejo primerno travno rušo za pašo divjadi. S senom z Vodiške planine založijo krmilnice na Jelovici, preseček pa položijo muflonom.

Problem, s katerim ima LD Kropa pogosto opraviti, je pomanjkanje lovskih psov. Če je v preteklosti veljalo, da ima vsak lovec svojega lovskega psa, zdaj ni tako. Lovski psi so bili še posebej zaželeni pri tako imenovanih brakadah, načinu lova, ki so ga nekdanji izvajali jeseni. Zakon o lovu deloma tudi omejuje lov s psom, saj dopušča lov samo s šolanimi psi, goniče pa prepoveduje pri pogonu na visoko divjad, ki se opravlja jeseni. Lovska družina, v interesu katere je, da imajo člani čim več psov, od leta 1967 plačuje stroške letnega cepljenja, sodelovanja na razstavah in tudi polovico nabavne cene novega psa, če nabavo odobri kinolog lovske družine. Leta 2001 je LD tako denarno pomagala trem članom. Še posebej potrebni so krvosledni psi, ki so zelo uspešni pri iskanju zastreljene divjadi.

Od leta 1967 je LD Kropa imela dogovor s Hotelom Toplice na Bledu o prodaji divjačine. Hotel je bil dober odjemalec, nato pa so zaradi finančnih težav in močno zaostrenih veterinarskih predpisov za ravnanje z živili sodelovanje opustili. Za izboljšanje možnosti za shranjevanje mesa so leta 2000 člani LD Kropa v Lovskem domu v Podnartu zgradili hladilnico po veterinarskih predpisih in tako izpolnili pogoj za lastno manipuliranje z divjačino. Po letu 2000 divjačino od LD Kropa odkupuje specializirano trgovsko podjetje Nimrod, ki enkrat tedensko prevzame ulov v hladilnici. Ko je zagotovljena pogodbeni količina za podjetje Nimrod, pa lahko divjačino odkupijo člani, ki imajo za lasten odkup 20 % popusta od siceršnje tržne cene, vendar to velja samo za en kos letno.

Lovske kočice in lovski dom

Do svoje prve lovske kočice so člani LD Kropa prišli postopoma. Najprej so si s prispevkom in udarniškim delom, ki so ga posvetili gradnji planšarske kočice na Vodiški planini leta 1950, v koči zagotovili večjo sobo. Lovsko sobo so uporabljali predvsem po letu 1958, ko se je njihovo lovišče povečalo, planšarski dom pa razen te sobe ni izpolnjeval svojega namena. Leta 1962 je zato Zveza borcev iz Radovljice začela preurejati kočico v Partizanski dom, lovski družini Kropa pa je v zameno za lovsko sobo v bližini postavila manjšo brunarico na državnem zemljišču. Električni kabel so po strminah Kotla in Plankarije iz Kroke do Vodice polagali vojaki, kočico na planini pa so lovci odprli leta 1963. Čez deset let so lovci kočico sami obnovili s sredstvi, ki so jih dobili z nabiralno akcijo po krajih v okrožju. Tedaj so zabetonirali tlak in položili linolej, notranje stene na novo opazili z lesom in kupili nov štedilnik. Leta 1977 so pri koči zgradili še klet in v njej napravili zalogo pijače. Vsak lovec si je lahko postregel s pijačo, plačal pa jo je po nabavni ceni.

Leta 1960 so začeli priprave na gradnjo prve lovske kočice na Petelinovcu. Akcijo je vodil Ludvik Vidic, večino sredstev pa so v obliki denarja in materiala prispevali prebivalci v okrožju. Posebno radodarni so bili kmetje, ki so največkrat darovali stoječ les, katerega so člani lovske družine sami posekali. Gradnja se je začela leta 1961, vse delo pa je bilo opravljeno udarniško. Še pred zimo je bila na vrhkletno betonsko ploščo postavljena montažna hiša tovarne Jelovica iz Škofje Loke. Koča je bila odprta leta 1962, dve leti pozneje pa so vanjo napeljali tudi elektriko. Leta 1968 so uredili še vodno zajetje in v kočico napeljali vodo. V letu 1974 so leseno montažno stavbo porušili, povečali kletne prostore in pozidali novo, večjo kočico. Medtem ko je kočica na Vodicih na razpolago le članom LD Kropa, pa so lovsko kočico na Petelinovcu že konec 60-ih let začeli oddajati v najem in je bila dobro obiskana planinska postojanka.

Leta 1985 je LD Kropa od Gozdnega gospodarstva Bled dobila s plačilom enkratne simbolične odškodnine za 30 let v najem brunarico oziroma 'furmansko bajto' na Martinčku. Kočo so temeljito obnovili in opremili, odprta pa je bila 5. oktobra 1985.

Leta 1989 pa so z Mercatorjem KŽK iz Kranja podpisali pogodbo o desetletnem najemu Ledenice v Podnartu, da bi jo uredili v lovski dom. Leta 1990 so se lotili popolne prenove zapuščene nekdanje depandanse Pogačnikove gostilne in v njej lepo uredili in opremili prostore za lastne potrebe. Pri obnovi so člani LD naredili 1270 ur udarniškega dela. Lovski dom Podnart je bil odprt 29. septembra 1990. Prvo sejo je imel upravni odbor v novih prostorih 6. oktobra 1990, s čimer se je končalo 35 letno sestankovanje v različnih prostorih. Največ zaslug za pridobitev najemne pogodbe za Ledenico in za potek obnove imajo Tone Bešter, Andrej Varl in Zdravko Štular, ki je po odprtju tudi prevzel nalogo gospodarja Lovskega doma Podnart.

Leta 1997 so člani LD Kropa začeli urejati lastništva svojih koč. Lovsko kočico na Martinčku so imeli že od leta 1985 v najemu in njen lastnik, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, je sprejel pobudo o odkupu.

Skoraj nerešljiv je bil položaj v zvezi z Lovskim domom v Podnartu. Potomci družine Pogačnik so dobili vrnjeno nacionalizirano premoženje, med drugim tudi stavbo Ledenica. Lovci so si prizadevali za nakup, zapletalo pa se je, ker je imela stavba 12 solastnikov z različnimi interesi. Kljub navezanosti članov na Lovsko kočico na Petelinovcu se je LD Kropa odločila, da kočico v korist Lovskega doma v Podnartu proda in z izkupičkom kupi Ledenico v Podnartu. Po dveh letih pogajanj, ki jih je vodil predsednik Gašperšič, je bila dogovorjena cena v višini cene, ki naj bi jo LD Kropa iztržila s prodajo Lovske kočice.

Tudi pri koči na Vodiški planini ni šlo brez zapletov. Postavljena je namreč na zemljišču, ki je bilo vrnjeno prvotnim lastnikom, vendar je bil z njimi sklenjen dogovor, da v skladu z zakonom lastniki brez odškodnine prepustijo funkcionalno zemljišče in dovolijo vpis lastnine tega zemljišča na LD Kropa.

Za vse tri objekte je LD Kropa leta 2000 vknjižila lastninsko pravico v zemljiško knjigo in tako postala ena redkih lovskih družin, ki je imela svoje nepremičnine vpisane kot lastnino družine. Zahvala je šla predvsem takratnemu predsedniku LD Kropa Roku Gašperšiču, ki je za prizadevanja prejel simbolično denarno nagrado, vendar jo je takoj vrnil LD Kropa v sklad za prepotrebno obnovo kočice na Vodicih. Tej gesti so se pridružili tudi drugi takratni člani upravnega odbora in skupaj prispevali enak delež. V naslednjih letih pa kljub temu namenskem denarju do obnove kočice na Vodicih ni prišlo; pravega načina uporabe lovske kočice člani niso našli. Predvsem v času, ko so bili deli lovišča manj dostopni, ker cest in velikega števila avtomobilov še ni bilo, so bile za dostop do lovišča velikega pomena lovske kočice. Zdaj kočice te vloge skoraj nimajo več, pomen pa je pridobil lovski dom, v katerem ima družina uradni sedež in odigrava vlogo, ki mu je bila namenjena. Desetletja pred tem so se lovci LD Kropa na sestankih zbirali v prostorih Krajevne skupnosti na Srednji Dobravi, v gostilnah in zasebnih prostorih, arhiv pa se je selil od tajnika do tajnika.

Kočica na Vodicih je izgubila prvotni namen, tj. namen lovčevega zatočišča, zato so zanjo začeli iskati najemnika, ki so ga našli že prihodnje leto. Že čez tri leta je kočica ostala brez podnajemnika, lovci pa iščejo rešitev za njeno rabo in vzdrževanje.

Leta 2000 so v spodnjih prostorih Lovskega doma zgradili hladilnico za divjačino. Zgrajena je po veterinarskih predpisih in omogoča, da lovci sami manipulirajo z divjačino. Leto pozneje je LD Kropa dala v najem garaže v stavbi Lovskega doma v Podnartu, saj prostorov niso potrebovali, zagotovili pa so si s tem nekaj dodatnega dohodka. Gozdno gospodarstvo Bled je obnovilo vodovod od Lipniške planine do svoje kočice na Martinčku. Pri tem so pomagali tudi lovci in v zahvalo dobili v uporabo vodo na koritu pred lovsko kočico.

Jubileji in praznovanja

Lovska družina Kropa skrbi tudi za družabnost, predvsem s srečanji in praznovanji. Svojih prvih deset let obstoja je praznovala z veselico v Kropi. Leta 1969 je na pobudo takratnega predsednika Ludvika Vidica organizirali srečanje gorenjskih lovcev na Poljuki. Slavnostni govornik je bil pisatelj priljubljene trilogije *Ukana*, Tone Svetina, v *Lovcu* pa je bila o srečanju objavljena reportaža.

Čeprav se člani LD Kropa nikdar niso popolnoma poenotili, ali je začetek delovanja leto 1945 z ustanovitvijo Lovskega združenja Srednja Dobrava, leto 1946 z Lovsko družino Srednja Dobrava ali leto 1949 s preimenovanjem v LD Kropa, so okrogle obletnice vseeno praznovali. Trideset let delovanja so proslavili 27.12.1975 s skupščino na Srednji Dobravi, ob 40. obletnici pa so v Kropi pripravili lovsko razstavo. Učenci OŠ Stane Žagar Lipnica so ob razstavi, ki je bila na ogled od 29. novembra do 2. decembra leta 1985, na temo divjadi pisali šolske spise, najboljše pa so lovci nagradili. Razstava je požela splošno odobravanje in lovci so bili ob predstavitvi svojega delovanja deležni številnih pohval. Na razstavi so prikazali lovčev opremo, literaturo, makete lovskih naprav in trofeje. Veliko zanimanje so zbudile trofeje muflov, saj je bilo veliko obiskovalcev presenečenih, da ta divjad živi v njihovi okolici. 50 let delovanja je LD Kropa praznovala s slavnostno sejo v Lovskem domu v Podnartu, ki se je zaključila z družabnim večerom.

LD Kropa se je pridruževala tudi praznovanjem obletnic drugih lovskih organizacij. Ob 70. obletnici delovanja Lovske zveze Slovenije leta 1977 je priredila lovsko razstavo v sindikalnem domu v Kropi. Ko je Zveza lovskih družin Gorenjske (ZLDG) leta 1997 ob 50. obletnici izdala knjigo *Naših 50 let*, v kateri je predstavljeno njeno delovanje in delovanje vseh lovskih družin na Gorenjskem, je prispevek o LD Kropa napisal Rok Gašperšič.

Spomladi leta 1999 je Lovska zveza Slovenije organizirala sprejem Etičnega kodeksa slovenskega lovca in podpisovanje prisege lovca, da se po njem ravna. Oboje je potekalo ločeno po lovskih družinah. Lovska družina Kropa je sprejem kodeksa in podpisovanje prisege izvedla v Lovskem domu v Podnartu 22. maja. Ob tem je vsak član prejel listino s prisego in knjižico *Etični kodeks – lovski običaji – lovska noša*. Leta 2000 je lovцем Anton Pogačnik predaval o balistiki, mag. veterine Roman Grandič pa o boleznih divjadi in pravilnem ravnanju z mesom po strelu.

LOVIŠČE LD KROPA IN DIVJAD

Lovišče Kropa

Lovišče LD Kropa sestavljajo nižinski predel z dolinama reke Save in potoka Lipnica, nekoliko dvignjenimi planotami Vreč in Dobrav ter območja od Brezovce prek Češnjice do Rovt. Nad tem se vzpenja planota Jelovica, ki zajema tretjino lovišča in je najvišji del lovišča. Kot celota je uvrščeno med sredogorska lovišča.

Lovišče sega od obrežja reke Save do Martinčka na Jelovici. Približno 74% lovišča je v višini do 800 metrov nad morjem, drugo v višini od 800 do 1300 metrov. Najnižja nadmorska višina je 370 metrov nad morjem, in sicer na obrežju Save pri besniški železniški postaji. Najvišja točka v lovišču je Črni vrh nad Zidano skalo, visok 1307 metrov. Precejšnji del lovišča, skoraj 800 ha, so na sever in severovzhod obrnjena strma pobočja Jelovice z manj sonca in malo podrasti in zato za divjad manj ugodna.

Najbolj odmaknjen in negostoljuben del lovišča je Jelovica, kjer je letna povprečna temperatura le 4,5°C, sneg lahko zapade že novembra in ostane do aprila. Tam so na 900 ha površine lovišča LD Kropa le trije vodni izviri, in sicer na Vodica, v Kravjem potoku in nad Martinčkom. Vodni izvir je tudi na Mošenjski planini, ki pa ni del LD Kropa. Vsi ti studenci le kratek čas tečejo po površju, saj poniknejo v zakraselo Jelovico.

Skupna površina lovišča je 3404 ha, od tega je 3068 ha lovne površine, nelovne površine, med katero sodijo ceste, naselja, kamnolomi, je 336 ha. Delež gozdov znaša kar 75 % oziroma 2308 ha lovne površine, 760 ha pa je kmetijskih površin.

Nižinski predel lovišča je obremenjen s prometom; ta se je v zadnjih desetletjih zelo povečal po cestah med naselji in tudi po gozdnih poteh. Na območju Taleža in Zgoške ravni je precej vikendov, predvsem v zadnjem času pa so se razširili gorsko kolesarstvo, pohodništvo, gobarjenje in vožnja z motorji. Zaradi gostega prometa in hitre vožnje po cestah v dolini so tam pogosti naleti na divjad, ki prispevajo k skoraj 40-odstotnem deležu od celotnega odvzema (sem sodi pogin, odstrel) srnjadi z lovišča.

Meje lovišča

Meja sedanjega lovišča LD Kropa poteka na severovzhodu po reki Savi od Čajnarja na severozahodnem koncu Vreč do potoka Nemiljščica. Tu se meja obrne proti zahodu in poteka po potoku Nemiljščica in nato Macovca med naseljema Njivica in Rovte prek Malega Vrha, severno pod grebenom Sv. Primoža, pod travniki zaselka Kolombert do Sv. Sobote in po grebenu Mihove gore vrh Skoka, po kolovozu za Kroparsko goro do Konfina, po gozdni cesti do oddelka 23, po stezi v smeri Mošenjska planina do preseke in po preseki nad Kravjim potokom prek grebena do gozdne ceste Martinček-Lipniška planina. Naprej gre meja po tej cesti do Martinčka in po stari cesti oddelka 9 do Luže, proti Velikemu Gregorjencu vrh Kamniške gore na robu Jelovice blizu Fajfe, nato navzdol v dolino do potoka Lipnica pri mostu na Hotinju. Potem gre meja po drugi strani potoka proti Kamni Gorici, nakar zavije prek grebena na sever do križpotja poti Kamna Gorica-Fuksova brv-Globoko in od tod navzdol ob kolovozu do reke Save v Čajnarju.

Meje lovišč potekajo praviloma po mejah katastrskih občin, ki se nekako skladajo z vidno mejo v naravi (grebeni, potoki, grape). Ko je LD Kropa sredi sedemdesetih let določala in označevala svoje meje, je prišlo pri meji z LD Jošt do nesoglasij glede pote-

ka meje od Malega vrha do Petelinovca. Spor, ki se je vlekel od začetka oblikovanja lovišč, so do sedemdesetih let reševali tako, da sta družini upoštevali stari dogovor, po katerem na tem predelu niso lovili. Z naselitvijo muflonov v tem delu pa se je pokazalo, da je nujno najti skupno rešitev.

LD Kropa je vztrajala pri meji po grebenu, ki naj bi potekala od Malega vrha mimo cerkve Sv. Primoža do kolovoza Jamnik–Kolombert, po tem kolovozu in nato cesti do križa pri Sv. Soboti. Tako bi bila uveljavljena naravna meja, ki bi bila tudi lažje vidna. LD Jošt je vztrajala pri občinski meji, ki je istočasno meja katastrskih občin. Ta meja poteka po strmem grebenu skozi gozd tik pod travniki grebena in zaselka Kolombert. Ta meja je opazna samo po gozdarskih oznakah, po njej ni nobenih poti ali naravnih oznak. Spor je rešila Občina Radovljica, ki je leta 1987 sprejela sklep o poteku meje lovišča med LD Jošt in LD Kropa po meji občine, kar ni izpolnilo pričakovanj LD Kropa.

Ker lovci smejo loviti le v lastnem lovišču, lahko nepoznavanje in neupoštevanje mej privede do sporov med sosednjimi družinami. Zato se lovci trudijo upoštevati meje ter z njimi seznanjati pripravnike. V zadnjih dvajsetih letih ni bilo nobenega resnega mejnega prestopka, zaradi gradnje novih vlak, gozdnih cest in izginjanja starih stez, po katerih so bile meje prvotno načrtane, pa prihaja do težav predvsem na Jelovici, saj meje niso več jasne. Za lažje prepoznavanje svojih mej so lovci LD Kropa leta 1976 označili tiste meje svojega lovišča, ki ne potekajo po vodi. Ker univerzalnega znaka za označitev mej lovišč ni, so si člani LD Kropa izbrali znak po zgledu planinske markacije, bel krog z zeleno piko. S takim znakom so označili meje z LD Selca in LD Jelovica. Ko je bila leta 1987 določena tudi meja z LD Jošt, so je skupaj označili, tokrat z znakom, ki ga je izbrala LD Jošt, z zelenim trikotnikom, ki ima v sredini belo piko. Vsi novi člani so takoj seznanjeni s potekom meje, dobri odnosi s sosednjimi lovskimi družinami pa se vzdržujejo tudi s skupnimi lovi na mejnem območju, s sodelovanjem na praznovanjih obletnic, odprtjih koč in redno udeležbo lovskega prapora na pogrebih.

Pravilno gospodarjenje z divjadjo je mogoče le ob dobrem poznavanju naravnih danosti lovišča. Zato je Lovska zveza Slovenije leta 1962 pripravila podlage za razvrstitev lovišča v revirje na podlagi pogojev za posamezno žival. LD Kropa je lovišče razdelila v pet revirjev glede na geografsko zaokroženost in naravne danosti za posamezno divjad. Vsak revir ima svojega vodjo, ki opravlja nadzor, organizira in opravlja vsakovrstna dela v lovišču, kot so priprava sena, postavljanje in vzdrževanje krmilnic, solnic in prež, odprava škode, predvsem zaradi divjih prašičev in podobno. Delo vodij rajonov koordinira gospodar LD.

Revir 1

To je nižinski del lovišča med reko Savo in potokom Lipnica, kjer na terasah nad reko Savo stojijo naselja Mišače, Otoče, Zaloše in Podnart, nad njimi pa se dviga mizasta planota Vreč z naselji Spodnja,

Zgornja in Srednja Dobrava ter Prezrenje. Najvišja vrh je na zahodnem delu Vreč s 544 m n.v. Na planoti ni nobenega vodnega izvira, dovolj pa jih je v njenih pobočjih na lipniški in na savski strani. Vreče, vrtačasto skalovito kraško, z gozdom obraslo območje, so za divjad idealno dnevno zatočišče. Skalovita pobočja Vreč se na severovzhodni strani strmo spuščajo do Save, na kamnogoriški strani pa so bolj položna. Gozdnata pobočja od Dobrav do Podnarta so strma, ponekod zaradi odlomov konglomeratnih sten celo navpična. Med Spodnjo Dobravo in Prezrenjami se razprostira lep gozd, Prezrenjski bošt. Okoli vasi Podnart, Prezrenje, vseh treh Dobrav, Mišač, Otoč in Zaloš so kmetijske površine, ki pa so le na Prezrenjah in delno na Dobravi obdelane, drugod prevladujejo travniki in pašniki. V bližini naselij je še vedno precej travniških sadovnjakov. Skupna površina območja je okrog 840 ha, od tega je približno 310 ha gozda in 431 ha njiv, travnikov ter pašnikov.

Ta revir je najbogatejši del našega lovišča s srnjadjo, jelenjad pa je na prehodu čez Savo. V revirju so tudi zajci in vse zveri, na obeh vodotokih pa se zadržujejo race mlakarice, sive čaplje in druge vodne ptice.

Revir 2

Revir 2 pokriva območje med potokom Lipnica in robom jelovške planote. Na zahodu je meja lovišče LD Jelovica, na jugovzhodni strani teče meja od sotočja Kroparice in Lipnice navzgor čez Raco in po zgornjem robu kroparskega kotla skozi Plankarijo do Vodice. To je severovzhodno strmo pobočje Jelovice, kjer so velike spremembe nastopile po odprtju takojšnjega Kamnoloma Kamna Gorica leta 1974.

Na zgornjem delu pobočja se radi zadržujejo gamsi, pozimi tudi jelenjad, ki se pomakne z osrednje Jelovice na njene obronke. Poleg teh dveh vrst je tod še srnjad, občasno jereb in vse zveri. Od lovskih objektov se vzdržujejo solnice, dve večji krmišči za jelenjad in dve visoki preži.

Revir 3.

Revir se razprostira na desni strani potoka Kroparica, do sotočja z Lipnico, potem pa na desni strani Lipnice vse do njenega izliva v Savo. Od tam poteka meja po Savi do meje z sosednjo LD Jošt in po tej meji do Petelinovca in navzdol do Slovenske peči in Kroparice. Revir meri 1230 ha in je največji v lovišču. Gozdov je približno 900 ha, kmetijskih površin 280 ha. Iz Lipniške doline se teren dvigne na planjave, kjer se prepletajo gozdovi s kmetijskimi površinami in z vaski Ovsice, Poljšica, Česnjica, Brezovica in Rovte. Geološko in geografsko je to območje pestro, sestavljeno mdr. iz osamelega kamnitega krasa na Pečeh nad Močili in Brezovico, ter iz ravnice na konglomeratni osnovi. Med planotami so se zarezele v ilovnato podlago globoke grape potokov. Območje je zelo vodnato, v gozdovih raste plodonosno drevje, veliko je kostanja, hrasta in bukve. Razgiban teren in prehranske možnosti ustvarjajo dobre razmere za obstoj divjadi, zato so se tukaj ustalili mufloni in v

zadnjem času tudi jelenjad. Dovolj je zveri, posebno kun, v zadnjih desetletjih je tu tudi ris. V revirju 3 je največ krmišč in dela z njihovim polnjenjem, saj mufloni brez intenzivnega krmljenja ne bi obstali v takem številu. Divji prašiči se v revirju ne zadržujejo redno, vendar prihajajo iz sosednjega lovišča ter povzročajo precej škode na kmetijskih površinah. V revirju za Brezovico je tudi velik kamnolom, na katerega pa se je divjad privadila.

Revir 4.

S 480 ha je to najmanjši revir; zajema leva pobočja Kroparske doline z Lazi, Plankarijo, Dnom in vso Kroparsko goro. Teren je večinoma zelo strm, pobočja so porasla z gozdom. Pretežna divjad so gamsi, manj je srnjadi, dovolj je zveri, kot sta lisica in kuna, občasno je tukaj tudi ris, gozdni jereb pa se nahaja na Črnem vrhu in v okolici Vodice. Življenjske razmere za divjad se tukaj slabšajo, saj so pogozdili dva nekdanja laza nad Kropo.

Revir kljub majhnosti sestavlja dve različni območji, na sever obrnjena hladna in strma pobočja Kroparske gore in na vzhod obrnjena pobočja med Lazi in Kotlom. Gamsi se pozimi zadržujejo na sončni legi pod Lazi, poleti pa v hladnejši Kroparski gori.

4. revir zajema večinski del nekdanjega občinskega lovišča občine Kropa in je imel v preteklosti med zakupniki prestižni pomen. Pokojni član LD Kropa Branko Gartner - Lenartkov iz Kolomberta, čigar oče Janez je bil zakupnik lovišča, je v svojem zemljevidu gamsjih stez, lovskih stojišč in uplenitev v Kroparski gori zapisal pri njih doma znana ledinske imena, ki si od Sv. Sobote do Vodice sledijo takole: Orlovec, Babji zob, Vilice, Velika driča, Police, Turni, Kapsov štant, Šimnačeva skala, Kosmata driča, Vrlovna, Pod Vrlovna, Kapa, Rujava prst, Zg. rebro, Kres, Veliki Mel, Sr. rebro, Pogoreta skala, Pasja driča, Sp. rebro, Police in Stenovce.

V revirju imajo lovci nekaj solnic, vsako leto pa pokosijo nekaj arov travnika v lazih in v Kotlu ter s tem preprečijo zaraščanje drugih travnih površin.

Revir 5.

Revir, velik 900 ha, zajema širne, pretežno iglaste gozdove na Jelovici od Vodiške planine do planine Martinček. Na severnem robu sega do roba Jelovice nad Kamniškimi plazovi, na jugu pa meji na sosednje lovišče. Ker je revir oddaljen, lovцем koristita lovski koči na Vodicih in še posebno koč na Martinčku.

Obsežni gozdovi so v državni lasti, na obrobju so zasebni. Travniske površine so zelo redke, poleg travnika na Vodiški planini je le nekaj manjših travnikov ob cesti proti Bodlajki.

Stalno navzoča divjad v tem revirju so jelenjad, srnjad, zveri in na obrobju gamsi. Tu so tudi zaščitene vrste, npr. veliki petelin, gozdni jereb in planinski zajec. Na tem območju je bil odstreljen že tudi medved, ki se tako kot ris tukaj redno pojavlja. V revirju je veliko krmišče za jelenjad na robu v odd. 4, vrh Kamniških plazov, postavljenih je veliko solnic in kar precej visokih prež. Slednje je treba postavljati vedno

na novih mestih na večjih sečiščih, ki pa se v desetletju že zarastejo in visoka preža izgubi pomen.

Številne gozdne ceste, ki so jih zgradili gozdarji, omogočajo dostop z avtomobilom do skoraj vseh predelov in posledično omogočajo krivolov. Vedno bolj intenzivna paša goveje živine po vsej planoti in gobarjenje močno vznemirjata divjad. Razširilo se je tudi pohodništvo, gorsko kolesarstvo in vožnja z motorji in štirikolesniki. Zaradi vsega tega so se gamsi umaknili v zanje manj ugodne dele Kroparske gore.

Živalski svet v lovišču LD Kropa

S spremembami v okolju se zelo spreminja tudi živalski svet v lovišču. Medtem ko so lovci na Jelovici nekoč uplenili največ srnjadi, je zdaj njihov glavni plen jelenjad. Prvi mufloni so se pojavili med Češnjico in Rovtami pred dobrimi tridesetimi leti. Približno istočasno se je na Jelovici stalno naselila jelenjad. Pred osemdesetimi leti so v občinskem lovišču Kropa ustrelili skoraj trideset divjih zajcev na leto, v zadnjih dvajsetih letih, pa v celotni Lipniški dolini nobenega. Podobno se je zgodilo z velikim petelinom, ki je zdaj zaščiteno. Razen pri naselitvi muflonov, niso pri nobeni spremembi imeli vloge lovci.

V lovišču so tele pomembnejše prostoživeče vrste sesalcev: jelen, srna, gams, muflon, damjak, divja svinja, poljski in planinski zajec, veverica, polh, lisica, medved, ris, velika in mala podlasica, dihur, kuna belica in kuna zlatica, jazbec, vidra in divja mačka. V zadnjih letih se prehodno pojavlja volk. Med ptiči je mogoče opaziti velikega petelina, gozdnega jereba, raco mlakarico, sivo čapljo, kormorana, sršenarja, kragulja, skobca, kanjo, sokola, goloba grivarja in duplarja, grlico, vrano, srako, šoko, krokarja, veliko in malo uharico, lesno sovo, čuka, skovirja, navadno postovko, prepelico, kljunača (po starem šnef) in kozico.

Naša gospodarsko in biološko najpomembnejša lovna živalska vrsta je **srnjad**, ki naseljuje vse lovišče, največ pa je med Savo in predgorjem Jelovice; med Lipniško in Kroparsko dolino ter Jamnikom jo izpodrivata muflon in jelenjad.

Ko je bila leta 1965 določena kakovost lovišč, je bilo lovišče LD Kropa po takratnih naravnih danoostih za srnjad razvrščeno v III. bonitetni razred. Primerni pomladanski stalež je bil 113 živali, letni prirastek pa enak odstrelu, to je 28 živali letno. 1960–65 je bil povprečni letni odvzem 32 živali, od tega je bilo povprečno 19 živali ustreljenih, 13 pa jih je poginilo. Med hudo zimo leta 1962 je poginilo kar 33 teh živali.

Število srnjadi se je v zadnjih petdesetih letih povečalo in posledično se je povečal tudi odvzem iz lovišča. V desetletju od 1985–95 je bil povprečni letni odvzem 74 živali. Pomladanski stalež leta 2000 je bil ocenjen na 200 živali, odvzem pa je znašal 65 živali, pri čemer je bilo ustreljenih 27 živali, druge so poginile. Po letu 2000 je stalež začel rahlo upadati, za kar pa stroka še ni navedla razlogov, prav gotovo pa jih je več (hude zime, mokra obdobja pri poleganju mladičev, rast števila zveri, ki lahko pokončajo

mladiče, nalet z vozili, pokončanje mladičev zaradi zgodnje košnje).

Srnjad so lovci nekoč krmili pozimi s senom, a se je zatekla h krmilnicam s senom vedno le v skrajni sili v najhujših zimah, zato so te krmilnice opustili, saj so take tudi težnje Zavoda za gozdove. Seno kljub temu ob zelo hudih zimah pripravijo v naravna zavetišča. Največja nevarnost za srnjad so avtomobilski promet, strojna in zgodnja košnja v času, ko so mladiči še majhni, železnica, v zadnjih letih pa je srnjad v nevarnosti tudi zaradi risa. Izgube zaradi prometa, košnje in risa so se povečale bolj, kot se je povečal odstrel, najbolj nevaren pa je cestni odsek med naseljem Lipnica in mostom, ki vodi prek Lipnice proti Češnjici. Srnjad je tudi tarča nekaterih bolezni, glavna vzroka za pogin zaradi bolezni sta okuženost s pljučnimi paraziti in črevesnimi zajedavci.

V preteklih obdobjih je srnjad povzročala precej škode na poljščinah. Ta škoda je zdaj zaradi opustitve te dejavnosti zanemarljiva. Tako srnjad povzroča le manjšo škodo, predvsem z objedanjem vršičkov smrekovih sadik in z drgnjenjem mladih dreves, s katerim si srnjak čisti rogove in označuje svoje območje. Odgovoren za morebitno škodo na nezaščitene sadikah je lastnik gozda, seveda pod pogojem, da lovci opravijo predpisan odstrel.

Gams je druga tradicionalna vrsta visoke divjadi v lovišču LD Kropa. Do naselitve muflonov je bila po številčnosti na drugem mestu. Lovci do gamsa čutijo posebno spoštovanje. Življenjski prostor gamsov je omejen na gozdna, prehransko skromna pobočja Jelovice od Vrčice, preko Race, Kroparskega kotla in Gore do Petelinovca v površini okoli 600 ha, na mejnih območjih pa prehajajo v sosednja lovišča. Lovišče LD Kropa je po ustreznosti za gamse razvrščeno v peti bonitetni razred in po oceni iz leta 1964 je normalni spomladanski stalež 18 gamsov. 1960–65 je bil pomladanski stalež 20 in povprečni letni odstrel 2 gamsa. Število je pozneje naraslo, s tem pa tudi odstrel, ki je bil v letih 1992 in 1993 8 gamsov letno. Število v zadnjem času zaradi poslabšanja razmer ponovno pada, saj ocenjujemo pomladanski stalež na 28–30 živali. Prehranske zmožnosti so zaradi povečanja števila jelenjadi in zaraščanja lazov vedno slabše, že dve desetletji pa gamse preganja tudi ris.

Jelenjad je bila še pred tremi desetletji v lovišču redka, a je njeno število v devetdesetih letih preteklega stoletja hitro naraščalo. Postala je stalna in verjetno kar najštevilčnejša divjad jelovške planote. Pozimi se praviloma umakne na obrobje in v nižje lege, zato prehaja v sosednja lovišča. Z večanjem njenega števila se veča tudi škoda, ki jo povzroča predvsem z lupljenjem smreke in jelke pozimi. Da bi to preprečevali, so lovci postavili na obrobju Jelovice t.i. odvrčalna krmišča, v katera polagajo seno. Ker so ta krmišča v snegu težko dostopna, je poleg krmišča zgrajen še senik, kamor lovci seno že jeseni uskladiščijo. Pogina jelenjadi je malo, saj je za njihove mladiče nevaren le ris, Zavod za gozdove pa želi s predpisanim odstrelom preprečiti nadaljnje povečevanje populacije.

Mufloni, ki spadajo v rod ovc, živijo kot stalna divjad v lovišču LD Kropa od leta 1970. Zadržujejo se v nekaj kolonijah v revirju 3, zreli ovni pa zaidejo tudi na Jelovico. Njihovo število je v devetdesetih letih preteklega stoletja naraslo na okoli 50, kar je bilo za lovišče LD Kropa preveč. Prehranske možnosti za izrazito rastlinojede živali zadoščajo le za okrog 30 muflonov, brez intenzivnega celoletnega krmljenja pa bi morali stalež še bolj znižati, saj nenaravnega pogina (promet, zastrupitve) praktično ni. Mufloni ne povzročajo večje škode, zaslediti je manjše objedanje gozdnega mladja. Zaradi intenzivnega krmljenja je kondicija teh živali in moč njihovih rogljev večja kot v nekaterih drugih loviščih.

Veliki petelin oziroma divji petelin je bil v preteklosti številčnejši in bolj razširjen, zdaj je sicer stalno navzoč, a redek. Pri bonitiranju leta 1965 je bilo najdenih šest stalnih zasedenih rastišč in načrtovan letni odstrel treh petelinov, kar pa navadno ni bilo realizirano. Kljub popolni zaščiti in prepovedi odstrela leta 1982, število divjih petelinov pada. Razlogi za to so predvsem spremembe v okolju, nemir zaradi sečnje, pohodništva, cest, motornih vozil in plenilci (kuna, lisica, ris, ptice ujede).

Gozdni jereb je bil zaradi razburljivega lova s privabljanjem s piščalko priljubljena divjad, ki se je zadrževala po vsem lovišču. Zdaj je njegovo oglašanje z visokim glasom slišati redko, v nižinskih predelih je skoraj neopažen, redek je pod Jamnikom in v Lazih nad Kropo, nekaj več jih je na Jelovici. Od leta 1992 je zaščiteno.

Poljski zajec je bil v preteklosti precej številčen, še 1960–65 je bil povprečni pomladanski stalež 105 zajcev in letni odstrel 25. Razširjen je bil po celotnem lovišču, največ v nižinskem predelu in najmanj na območju, primernem za gamse. Zajec je bil glavni plen jesenskih brakad. Nato pa se je število hitro zmanjševalo, še posebej po letu 1990, ko je v nekaj letih skoraj izginil. Na območju Gorenjske so ga zaščitili, vzroke za zmanjšanje števila pa je treba iskati v kužnih boleznih in zastrupitvah zaradi pretiranega gnojenja z umetnimi gnojili in škropivi. Zadnja leta se je število zajcev povečalo, po mnenju lovcev predvsem zaradi opustitve intenzivnega kmetovanja z uporabo gnojil in škropiv. Še vedno pa ni lovna divjad in je načrtovan odstrel v lovišču Kropa le en zajec, pa še ta ni bil uplenjen. **Planinski zajec** na Jelovici je bil manj prizadet kot poljski zajec. Je stalno navzoča divjad, a redek in zaščiteno.

Ris se v lovišču LD Kropa zadržuje zadnjih dvajset let. Dva do trije risi so tu stalno in se gibljejo po celotnem lovišču. Je zaščiteno in njegov odstrel je možen le po odloku ministra, uradno pa na Jelovici še ni bil ustreljen.

Medved je na Jelovici stalna divjad in zaradi pogostosti ministrstvo vsako leto odredi odstrel ene-ga konfliktnega medveda. V zgodovini LD Kropa sta bila na tem območju ustreljena le dva medveda, prvi leta 1972 nad Vodiciami, drugi nekaj let pozneje na Martinčku; njegova trofeja je pripadla LD Železniki.

Divji prašiči v lovišču LD Kropa niso stalna divjad, čeprav jih je veliko v sosednjem lovišču Jošt in na drugi strani Save v lovišču LD Begunjščica in LD Dobrča. Odstrel je izjema, škodo pa prašiči delajo redno na območju Rovt in Poljšice.

Lisice in kune so navzoče po vsem lovišču v dokaj velikem številu. Povprečni letni odvzem je 20 lisic. **Jazbec** je stalna divjad v nižinskem predelu in v sredogorju. Število jazbecev lahko ob pojavu kužnih bolezni in stekline hitro upade, kot se je to zgodilo na račun stekline pred desetletjem. Povprečni odvzem je 6 jazbecev.

Med pomembno stalno divjad lahko prištejemo še **raco mlakarico**, ki se je iz nekoč redke ptice v lovišču spremenila v redno navzočo divjad. K temu je nekaj pripomogla naselitev mladičev na Skirarjev bajer v Kamni Gorici pred tridesetimi leti. Odrasle race so se nato naselile vzdolž potoka Lipnica in na Savi.

Povzamemo lahko, da se je številčnost divjadi po letu 1950 močno spremenila. Povečalo se je število stalno navzočih srnjadi in gamsov, kljub popolni zaščiti v zadnjih desetletjih je močno upadlo število jerebov in zajcev. Povečalo se je tudi število zveri, zaradi umetne naselitve so se pojavile celo nove vrste, kot so muflon in v zadnjih letih najprej siva čaplja in nazadnje še kormoran. Jelenjad je že drugo desetletje najštevilčnejša divjad na Jelovici; v zadnjem času se seli tudi v nižinske predele. Pojavila sta se tudi medved in ris. Raca mlakarica se je nekoč ustavljala samo na preletu ob selitvi, zdaj pa je že desetletja stalna ptica našega odseka Save in potokov. Nekoč stalen veliki petelin je postal kljub popolni zaščiti redkost.

Prvenstvena naloga lovcev je skrb za ohranjanje divjadi in njihovega življenjskega prostora. Odstrel, s katerim vzdržujejo ravnovesje med številčnostjo posamezne vrste in življenjskimi možnostmi lovišča, lovci izvajajo v skladu s strokovnimi dognanji in lovsko etiko. Življenjske možnosti lahko dodatno izboljšujejo s krmljenjem, predvsem pri muflonih. Kljub skrbi lovci ne morejo preprečiti zunanjih vplivov, ki škodujejo živalim, kot sta promet in pregrebo poseganje v okolje. Vzrokov za pogin divjadi je več, vedno pogostejši pa so pogini na račun prometa in strojne košnje.

		1980–89		1996–2005	
Srnjad	Odstrel	485	75,5 %	287	52 %
	Pogin*	157	24,5 %	264	48 %
	Odvzem	642		551	
skupaj					
Gamsi	Odstrel	51	96,2 %	35	68,6 %
	Pogin	2	3,8 %	16	31,4 %
	Odvzem	53		51	
skupaj					

Tabela 2: Odvzem srnjadi in gamsov iz lovišča LD Kropa med obdobji 1980–89 in 1996–2005.

*Med pogin sodijo bolezni, starost, promet, nesreče.

Vzroki za povečevanje pogina pri srnjadi in pri gamsu se razlikujejo. Kot je razvidno v tabeli, odstrel srnjadi v zadnjih desetih letih obsega le še polovico celotnega odvzema, druga polovica pa odpade na pogin zaradi naleta na avto, pokončanja mladičev ob košnji, napada risa in v manjši meri tudi zaradi bolezni. Pogin gamsov je bil v osemdesetih letih preteklega stoletja zanemarljiv, v zadnjem desetletju pa se je drastično povečal. Vzrok za to je predvsem razširitev konkurenčne jelenjadi na območju, kjer se prehranjujejo gamsi, in občasno tudi napadi risa. Zaradi poslabšanih življenjskih razmer in vznemirjenosti gamsom upadeta fizična kondicija ter odpornost in so zato bolj dovzetni za bolezni.

LOVCI IZ POD JELOVICE

Med tukajšnjimi lovci jih je bilo nekaj, ki so bili znani in pomembni tudi v širšem okolju. Nekateri so s svojim delovanjem vplivali na dvig ugleda in delovanje lovstva, drugi so v svojem okolju delovali kot politiki, gospodarstveniki in pisatelji, ki so svoje poglede in izkušnje prelili na papir, objavljali v časopisu, revijah ali celo izdajali knjige. Takim se je ob jubilejih ali ob smrti tudi lovska stroka zahvalila z nekrologom v *Lovcu*.

Mnogi lovci so popisovali svoje lovske doživljanje. Po številnih objavah v *Lovcu* in tudi samostojnih objavah se posebno odlikujejo brata Anton in Vladimir Kapus, Mirko Šušteršič, Lenart Zupan in Stanko Lapuh, ki so objavljali v letih od 1920 do 1965 ter Nikolaj Lapuh, ki objavlja v svoje črtice v *Lovcu* v zadnjih dvajsetih letih.

Adolf Kappus pl. Pichelstein, 1853–1930

Po končani gozdarski šoli v Idriji je zaradi smrti obeh bratov od očeta Alberta Kappus pl. Pichelsteina prevzel domače gospodarstvo, med drugim gostilno, trgovino in pošto.

Že oče Albert je veliko prostega časa namenjal naravi in lovu. Sin Adolf pa je po njem prevzel ljubezen do narave in lovsko strast. V graščino, ki je stala sredi vasi med vigenjci, so zahajali številni prijatelji in obiskovalci. V mladih letih je bil prijatelj z botanikom in gornikom Juliusom Kugyjem (1858–1944) in nemškim pesnikom Rudolfom Baumbachom (1840–1905), ki je upesnil pripovedko o Zlatorogu. Družil se je tudi z literati, kot so Simon Jenko, Fran Levec in Fran Erjavec, ki so ga vsi obiskovali tudi v Kamni Gorici. Pogosto so ga obiskovali tudi člani kraljeve družine in diplomati, ki so počitnikovali na Bledu. Zanimal se je za prirodoznanje, predvsem botaniko in zoologijo. Dopisoval si je s številnimi botaniki in prirodoznanci, zalagal z informacijami in vzorci rudnin, mineralov, rastlin in žuželk. Zanimala ga je tudi lokalna zgodovina, kamnine, divjad, lov in ribolov. Bil je poverjenik deželne muzeja za ohranjanje starin in spomenikov, kandiduro za deželne poslanca pa je zavrnil, saj v politiki ni želel delovati. Več kot 30 let je bil župan Kamne Gorice in bil dejaven v mnogih krajevnih odborih.

Vladimir Levstik, slovenski pisatelj in pesnik, je svoj obisk pri Adolfu Kappusu opisal tudi v časopisu *Jutro*: »Z njimi vsemi, kar jih je v njegovem življenju kdaj prebivalo in gospodstvovalo tod okoli, je bil lov, govoril in doživiljal tiste sijajne lovske prigode, ki jih ni umel nihče tako pripovedovati kakor on. A bile so več od navadnih lovskih istorij, bile so doživljaji starega gentlemana s prirojeno in pridobljeno družabno kulturo, ki je umel opazovati, tehtati, presojati in osvetljevati po svoje. Časih mi je bilo, kakor da nekdo čita poglavje iz zanimivih, izvrstno pisanih memoarjev – tako dozorele in prečiščene so bile zgodbe starega gospoda.«

Vladimir Kapus (Kappus), 1885–1943

Sin Adolfa Kappusa je že kot dijak pisal pesmi in novele. Po upokojitvi z mesta železniškega uradnika leta 1922 se je popolnoma posvetil publicistiki. Bil je sodelavec več slovenskih časopisnih hiš, med njimi *Jutra*, *Domovine*, *Življenja in sveta* ter *Razgledov*. Kot lovski pisatelj je objavljajl v *Weidmannsheilu* in *Lovcu* od prvega letnika naprej, pri čemer se je podpisoval tudi kot Petelinar, Gošar, Vladimir, Kamnogoriški, V.K., V. pl. K., Vl. Kapus. Njegova bibliografija obsega blizu 150 objav v *Lovcu* od leta 1912 do 1938, od tega 30 pesmi, zaradi česar ga lahko štejemo med najplodnejše pisce lovskih zgodb in pesmi. Vladimirju so priznavali tudi strokovno razgledanost v lovskih zadevah. Jeseni leta 1928 je izdal v samozaložbi *Lovske spomine*, leta 1932 pa *Pesmice iz prirode* v dveh delih.

Kvaterna nedelja (Lovec, 1925)

*Pa si že zopet streljal vstran!
In vsi smo se smejala.
Kako ti neki je prišel,
smo vsi povpraševali.*

*Tako je mimo pridrvel
kot bi ga vrage gnali,
za njim pa braki kot vihar
so besni pridivjali.*

*Pa kakšna bila je pošast,
ko si tako preplašen?
Mogoče vraga videl si,
da si tako prestrašen?*

*Kot zajec je imel glavo,
na glavi dva rogljiča,
in rep je vlekel za seboj -
res, videl sem hudiča!*

*In tega še ne veste vi,
da puška slabo strelja,
ker danes je začaran dan,
je - kvaterna nedelja.*

Ob prebiranju njegovih številnih prispevkov, objavljenih v *Lovcu*, je zaslediti poznavanje biologije in gojitve divjadi, orožja in balistike ter napredne lovske usmeritve. V zadnji številki leta 1933 je priobčil sestavek *Ob koncu leta 1933*, v katerem povzema lovsko dogajanje od odstrela do vprašanj v zvezi s posamezno vrsto divjadi ter poda zelo kritičen pogled na nespoštovanje dogovorjenih etičnih načel pri izvajanju odstrela. Prispevek zaključuje z mislijo, ki kliče k prepotrebni spremembam v takratnem lovstvu: »H koncu pa naj omenim še zadnjo zelo važno zadevščino, morda najvažnejšo, če hočemo dvigniti naša lovišča in z njimi naše lovstvo. Če predsedstvo SLD misli, da ni upati, da bi prišel do veljave novi lovski zakon, pa naj gleda, da pridemo počasi do sistematiziranega odstrela v posameznih loviščih. Skrajni čas je, da dobimo nove lovske zemljevide s korigiranimi občinskimi mejami, da se vsaj približno določi stalež visoke divjadi in določijo, koliko se sme odstreliti letno v lovišču. Prepričan sem, da se bo še nadalje mnogo grešilo pri odstrelu, toda nekaj bo pa le zaleglo. Tisti, ki goje, bodo imeli vsaj eno oporo napram slabim sosedom, kajti konec koncev se že izve, koliko so postrelili v enem ali drugem lovišču.«

Za prenehanje njegovega objavljanja že nekaj let pred smrtjo je kriv dogodek iz leta 1938. Tedaj je namreč na Savi pri Globokem brez dovoljenja ustrelil divjega racmana, ki je bil tedaj zelo redek. Dogodek je sprožil plaz obtožb in gonje proti Vladimirju, ki so jo stopnjevali predvsem v časopisu *Slovenec*. Vladimir jim je odgovarjal v *Jutru*, vse skupaj pa ga je tako prizadelo, da je prenehal pisat.

Anton Kapus (Kappus), 1895–1959

Tudi drugi Adolfov sin, Anton, se je od mladih nog navduševal za lov in naravo. V otroških letih je z zanimanjem spremljal vse, kar se je dogajalo v domači hiši, kamor so prihajali mnogi lovski gostje očeta Adolfa. Njihove zgodbe so mu med drugim dajale snov za poznejše zapise. V zgodbi *Jelovski spomini*, ki je bila leta 1933 objavljena v *Lovcu*, piše: »Jelovica, čarovita beseda iz otroških let. Sedeč ob topli široki peči smo z odprtimi usti strmeli v Grafnovega očeta in poslušali storije o škratih, ki so domovali tam nekje nad Raco, kopali rudo, nagajali drvarjem in gozdarjem in ščitili divje lovce. Nad Rožmanom v Kolnici v Častitljivi jami so prebivale rojenice, razbojniki in tihotapci so se potepali po obširnih gozdovih. O Božiču in Veliki noči je zapustil bajto v Kodraškem grabnu Boštetov Francek in se pokazal na vasi. Kaj vse ni vedel o medvedih, volkovih, jelenih, srnjakih in drugi divjadi. Glavni junak njegovih pripovedovanj pa je bil Frgelca, Napoleonov begun, jelovski skrivač, ki je imel ljubico v Voščah, zalagal reveže z divjačino ter se spretno umikal vsem nakanam zasledujočih biričev. Vse, kar je Francek povedal, je bila zame sveta resnica.« V nadaljevanju opisuje, kako je potem, star okrog 12 let, nekega dne s svojim starejšim sošolcem, ki je pomagal pastirju na

Vodiški planini, šel na skrivaj na Jelovico. Opis njih gozdov, pastirja in drvarjev je zelo podroben.

Anton je študiral pravo v Zagrebu, prva njegova služba je bilo pripravništvo na sodišču v Kočevju. Leta 1925 je nastopil službo v Štipu v Makedoniji, kjer se je tudi poročil. V Imeniku članov SLD leta 1925 je vpisan kot član Anton Kapus, sudski kapetan II. Kl. Štip, štab Vardarske divizije. Na dopust je z družino, ženo in tremi otroki, hodil v domačo Kamno Gorico. Pozneje je bil med drugim banski svetnik v Skopju, okrajni glavar v Strugi in Rostoši. V Makedoniji je bil zelo spoštovan. Ob politično-upravnem delovanju je aktivno sodeloval v organizaciji in pri napredku lovstva v Makedoniji ter med domače lovce prenašal lovsko etiko in kulturo.

Lovske doživlja v Makedoniji, Srbiji in tudi Sloveniji je popisoval v *Lovcu* med letoma 1924 in 1953. Objavljenih je bilo 54 njegovih člankov, mnogi od njih so zaradi obsežnosti izhajali v nadaljevanjih. Članke je podpisoval tudi s psevdonimom Anton (Tone) Podvrečar (Vreče so hrib med Kamno Gorico in Savo).

Ko so Bolgari na cvetno nedeljo 1941 bombardirali Skopje, se je odločil za takojšnji odhod domov. Po končani vojni so Makedonci želeli, da se vrne k njim, a je ostal v Sloveniji in živel v Lescah. Po letu 1945 na lov ni več hodil, postal pa je strasten ribič, tako kot je bil tudi oče Adolf. Že iz Makedonije je pošiljal članke v ribiško revijo *Ribič* in objavljajl do smrti leta 1959. Revija *Lovec* ob njegovi smrti ni objavila nekrologa, objavili pa so ga v reviji *Ribič* v prvi številki leta 1960.

Josip vitez Pogačnik, 1866–1932

Josip Pogačnik se je rodil v Podnartu leta 1866 in tam tudi umrl. Po maturi je začel študirati pravo, a se je moral vrniti domov in prevzeti domače gospodarstvo. Kljub vsemu se je odločil za politično kariero. Leta 1897 je postal član državnega zbora in leta 1901 kot poslanec radovljiškega okraja še poslanec v kranjskem deželnem zboru. Oba mandata je obdržal brez presledka do zloma avstro-ogrske monarhije. Na Dunaju si je pridobil velik ugled, priljubljenost v parlamentarnih krogih in pri avstrijskih ministrstvih. Leta 1908 je bil izvoljen za podpredsednika državnega zbora na Dunaju in to mesto obdržal do leta 1918. Za zasluge pri političnem delu mu je avstrijski cesar septembra 1912 podelil viteštvo. Ob koncu prve svetovne vojne je bil Pogačnik med vodilnimi ljudmi, ki so zahtevali za Slovence svojo državo, zato je bil tudi oktobra 1918 izvoljen za prvega predsednika slovenske Narodne vlade za Slovenijo v državi SHS. Marca 1919 je bil imenovan za poslanika kraljevine SHS v Avstriji. V tej vlogi je izpeljal repatriacijo slovenskih vojakov in pospešil likvidacijo nekdanjih skupnih zdev. Leta 1920 se je vrnil z Dunaja, se v starosti 54 let umaknil iz politike ter se posvetil gospodarstvu.

Po do zdaj znanih podatkih je bil vitez Pogačnik zakupnik lovišča občine Ovsišje v zakupni dobi od 1898 do 1903 in od 1918 nepretrgano do svoje smrti 18. avgusta 1932. *Lovec* je bil tudi njegov sin Bogdan Pogačnik.

Podmaršal Joža Tomše pl. Savskidol, 1850–1937

Joža Tomše se je rodil na Poljšici. 46 let je bil v vojaški službi, strokovnjak in predavatelj za topništvo in upokojen kot predsednik vojnega komiteja na Dunaju leta 1918. Za zasluge pri razvoju topništva mu je cesar Ferdinand leta 1907 podaril plemiški naslov. Tomše si je takrat v spomin na svoj rojstni kraj in na Dole pod Poljšico nadel ime Savskidol. Po upokojitvi se je z Dunaja preselil v Ljubljano, kjer je umrl. Da je bil podmaršal Tomše tudi lovec, piše v svojih spominih France Cvenkelj, učitelj iz Ljubnega, dolgoletni urednik *Lovca* ter lovski pisec. Ali je bil Tomše lovski gost Josipa Pogačnika v njegovem zakupnem lovišču, ni gotovo, saj je bil ob vrnitvi v Ljubljano star že 68 let.

Prof. Peter Žmitek, 1874–1935

Peter Žmitek se je rodil v Kropi in umrl v Ljubljani. Slikarstvo je študiral v Petrogradu in Pragi ter diplomiral na Dunaju. Osemindvajset let, do upokojitve leta 1932, je služboval kot profesor na prvi državni realni gimnaziji v Ljubljani. Veliko je slikal in razstavljal. Rad je imel naravo in postal vnet lovec. S puško na rami in svojim psičkom je prehodil mnogo lovišč, vendar ne zaradi streljanja, bolj zaradi opazovanja. Veliko je slikal lovske motive in nekatere slike so bile objavljene v reviji *Lovec*. Bil je med soustanovitelji Slovenskega lovskega kluba leta 1907 in mnogo let tudi odbornik SLD. Za Slovensko lovsko društvo je naredil prvi društveni znak. Posvečal se je tudi kinologiji, bil glavni tajnik Jugoslovanske kinološke zveze, tajnik Društva ostrostrelcev. Bil je pobudnik in prvi predsednik Kluba ljubiteljev brak jazbečarjev leta 1930. Organiziral je kinološke razstave in bil sodnik. Ker je dobro znal več tujih jezikov, je lahko vodil sodelovanja in prevajal tudi tujo kinološko literaturo. Po letu 1924 je začel objavljati v *Lovcu*. Pisal je predvsem o psih, kinološki organizaciji, pasjih razstavah in tekmovanjih.

Največ njegovih olj z lovskimi motivi je v zasebnih zbirkah. V zbirki malih grafik, ki jih je risal pred svojo smrtjo, pa ni nobene, ki bi kazala na njegovo lovsko udeleževanje. V *Lovcu* leta 1936 je bila v spomin Petra Žmitka objavljena pesem dr. A. Debeljaka.

Prva kitica se glasi:

*Na rakev že pritrjen je pokrovec
ujetnik v njej pa mož narave čiste,
ki rad po platnu je potezal kiste
in za oddih je hotel biti lovec.*

Ivan (Janez) Zupan, vulgo Pastirček, 1882–1962

V junijski številki *Lovca* leta 1932 je bil objavljen dolg urednikov prispevek s fotografijo Ivana Zupana ob njegovi petdesetletnici. Urednik se mu je ob jubileju v imenu lovcev zahvalil za njegovo nesebično delo v dobro slovenske lovske organizacije.

Ivan Zupan se je rodil v Kropi, v družini legendarnega, po vsej Gorenjski znanega lovca Janeza Zupana - Pastirčka, ki so ga klicali tudi Malevš (1856–1920). Oče je bil znan kot veliki poznavalec divjadi in uspešen lovski vodja. Poleg Ivana je imel še dva sinova in eno hčer. Ivan in mlajši sin Lenart sta podedovala očetovo lovsko strast in kmalu postala vsem Slovincem znana lovca. Lovec pa je bil tudi stric France. »*Oče in stric sta bila vredna sinova naše lepe zelene Jelovice. Bila sta lovca starega kova, ki sta kaj dobro razumela tajne prirode in znala dobro čitati njeno večno lepo knjigo,*« so zapisali ob jubileju v reviji *Lovec* leta 1932.

Ivana so zaradi njegove nadarjenosti v osnovni šoli tako kakor tudi več drugih nadarjenih kroparskih sinov poslali na šolanje v Ljubljano. Leta 1917 je postal v Ljubljani ravnatelj mestnega davčnega urada, od ustanovitve Slovenskega lovskega društva je bil njegov član, več desetletij tudi blagajnik ter z »*veliko spretnostjo krmaril šibki čolnič društvenih bilanc*«, kot je zapisano v nekrologu, objavljenem v *Lovcu*. Z dr. Lovrenčičem sta bila soustanovitelja Glavne lovske zveze v Beogradu, bil je njen dolgoletni blagajnik in član upravnega odbora. Mnogo let je bil član upravnega odbora SLD in nato do smrti predsednik nadzornega odbora. Bil je kinolog in tudi najstarejši jugoslovanski kinološki sodnik. Zavedal se je gospodarskega pomena lovstva, bil je soustanovitelj Lovske zadruge za Slovenijo in desetletja njen predsednik. Pripomogel je k vzpostavitvi trga s kožuhovino in organiziranju dobaviteljev lovske opreme. Uredil je zavarovanje vseh slovenskih lovcev. Za njegovo delo so mu lovske zveze Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine podelile najvišja lovska odlikovanja. Kot lovec je bil član LD Šentvid (Ljubljana). Ivana - Janeza so spoštovali tudi zaradi njegove umirjenosti in optimizma. Njegova sposobnost doseganja kompromisov in premagovanja razlik z lepo besedo v službenem, zasebnem in tudi društvenem življenju je bila že pregovorna.

Ivan je bil med leti 1928 in 1938 zakupnik občinskega lovišča Kropa, leta 1938 pa se je prijavil, da bo prišel na dražbo za občinsko lovišče Ovsišče, a je en dan pred dražbo odstopil. Po ustanovitvi LD Kropa s člani te družine ni imel nobenih stikov.

Lenart Zupan, vulgo Pastirčkov - Podjelovčan, 1888–1983

Lenart se je rodil pri Pastirčkovih v hiši pri bajerju v Kropi kot najmlajši od štirih otrok Janeza in Marije Zupan. Tako kot šest let starejši brat Ivan je tudi Lenart že v otroških letih začel pohajati z očetom Janezom ali stricem Francem, ki sta bila čuvaja pri zakupnikih lovišč na Jelovici in v Kropi. V uk za pravega jerebarja ga je vzel Adolf pl. Kappus, ki je bil izmenično zakupnik državnega lovišča na Jelovici, občinskega lovišča Kropa ali občinskega lovišča Kamna Gorica.

Lenart je bil od mladih let z dušo in telesom lovec. Zato ni čudno, da je že leta 1907, v letu ustanovi-

tve prvega slovenskega lovskega društva, postal njegov član. Na *Lovca* je bil naročen 73 let, od njegove prve številke leta 1910. Po tem ko je služboval v različnih krajih po Sloveniji in preživel 1. sv. v. na fronti v Posočju, se je leta 1922 za stalno naselil v Ljubljani. Takoj se je povezal z zakupnikom lovišča Medvode, ter bil potem njegov pomočnik do 2. sv. v. Po vojni se je včlanil v LD Medvode in ji ostal zvest do smrti. Bil je šegavega značaja, odličen pripovedovalec in izvirna samosvoja pojava. Še v devetdesetem letu starosti je bil nadzornik v lovišču ZLD Ljubljansko polje, kamor je zahajal zjutraj ali zvečer na starem kolesu in s puško prek prsi. Mnogim lovcem je bil vodnik na lovih na velikega petelina in učitelj umetnosti klicanja jereba ali srnjaka. Vse piščali je izdeloval sam in uporabljajo jih številni slovenski lovci.

Lenart spada tudi med tiste, ki so svoje lovske zgodbe in nezgode, občutja in razpoloženja želeli deliti z drugimi v obliki zapisov, črtic in verzov. V *Lovcu* je začel objavljati že leta 1923, med leti 1929 do 1952 ni bilo objav, nato pa je objavljajal do leta 1974. Bibliografija *Lovca* navaja 58 objav, od tega dvajset pesmi.

Čar pomladnega jutra

(Lovec, 1959):

*Noč se pred dnevom umika,
zvezde na nebu blede,
tam na obzorju iz mraka
vstajajo sive gore.*

*Ptice na nebu predramil
jutranji svit je iz sna,
že se po gozdu razlega
pesem krilatcev glasna.*

*Divji petelin je prvi
budnico svojo ubral,
strastno zaklepal, zabrusil,
si duška ljubezni je dal.*

*Kljuni nešteti žgolijo,
stvarstvu zahvalo pojo,
ker prekoristna svetloba
spet je obdala zemljo.*

*Sončece zlato dopolni
jutra pomladnega čar,
ko izza gore posveti,
pošlje na zemljo svoj žar.*

*Lovec, ljubitelj narave,
čare nje ceniti zna,
zase le tisto si vzame,
kar lahko brez škode mu da.*

V proznih prispevkih je Lenart opisoval svoje lovske doživljaje, pretežni del pa posvetil lovstvu, sploh vlogi in nalogah lovca, lovski organizaciji in medsebojnemu odnosom. Mnogokrat je bil zelo kritičen do slabe prakse ali neznanja.

Veliko njegovih člankov je poučnih in vzgojnih. Leta 1955 je v *Lovcu* v vsaki številki objavil prispevek o delu lovca v določenem mesecu. Opisal je, kaj se v naravi dogaja v vsakem od mesecev v letu, kaj lahko lovec postori, kaj in kako lovi.

Lenart pa je vsaj enkrat pri svojem pisanju »ustrelil mimo«. V *Nedeljskem dnevniku* je objavil članek *Prva trofeja heroja Staneta*. V prispevku opisuje, kako je leta 1912 ali 1913 vodil na lov na gamsa v Kroparsko goro za lov navdušenega, a neizkušene mladega učitelja z Dobrave Staneta Žagarja. Zanimivo in živo popisuje naporni lov v strmi Kroparski gori in tudi Stanetovo zadovoljstvo ob uplenitvi prvega gamsa. V nadaljevanju članka navaja Lenart, da sta žal s Stanetom šla skupaj na lov le še nekajkrat, ker je Lenart odšel iz Kroe leta 1914.

Kaže, da se je Lenart zmotil v letnici, saj je Žagar prišel za učitelja na Dobravo deset let pozneje, leta 1922. Znano je, da je bil Žagar v 18-letnem službovanju na Dobravi vsestransko dejaven, spodbujal je šport, kulturo, sadjarstvo, še posebej pa narodovo zavest, ali je bil tudi lovec ali ne, ni znano, če pa se je Lenart zmotil le v letnici, pa je Žagar vsaj občasno tudi lovil.

Lenart Zupan - Podjelovčan je zaradi svojega prispevka k slovenskemu lovstvu prejel vsa lovska odlikovanja, ki se na Slovenskem podeljujejo, od znaka za zasluge do reda prve stopnje, pa tudi Zlatorogovo plaketo in srebrno plaketo revije Lovec. Dobil je srebrni in zlati znak Kinološke zveze Slovenije in diplomo častnega člana LD Medvode.

Po njegovi smrti je bil marca 1984 v *Lovcu* objavljen nekrolog kot uvodnik k ponovni objavi zgodbe *Za kunami na Jelovici*. »25. decembra 1983 je umrl Lenart Zupan - Podjelovčan. Starosta slovenskih lovcev, poslednji še živeči ustanovni član prvega slovenskega lovskega kluba, je oktobra še lahko sprejemal čestitke ob petindevetdesetletnici, jubilejnih voščil, ki so mu jih lovski tovariši zapisali v prvi številki letošnjega *Lovca*, pa ni več dočakal. Zaprla se je knjiga bogatega lovskega življenja; na ljubljanskih Žalah, tam blizu, kjer je leta in leta »živalce gledal in štel«, počiva vroče lovsko srce. Najbrž nas je večina lovcev še premladih, da bi do kraja došli, da tako iz naše lovske organizacije drug za drugim odhajajo najizrazitejši liki, lovci z dušo in telesom, ki so se popolnoma poistovetili z njenimi dejanji in nehanji. Lovci so pratika in legenda našega lovstva, in kakršnih, žal, najbrž ne bo več. Lenart Zupan - Podjelovčan, kroparska korenina, prava lovska irhovina, je bil in bo ostal taka izvirna in samosvoja pojava.«

Mirko Šušteršič, 1891–1989

Mirkov oče Tomaž se je priženil v Kropo iz Kamne Gorice. Bil je kovaški podjetnik in leta 1891 tudi kroparski župan. Leto pozneje je sprejel službo na blejskem gradu, kmalu pa so se preselili v Radovljico, kjer je upravljal posestvo grofa Thurna. Oče je bil tudi zakupnik lovišč v Kropi in Kamni Gorici ter upravitelj lovišč v Karavankah. Mirko je v mladosti

z bratom in sošolci spoznaval predtrške gozdove v Radovljici, skrivnosti ribjega in ptičjega sveta v Savi pod Radovljico in v okolici. Končal je realko v Idriji in leta 1917 diplomiral na visoki šoli za agronomijo na Dunaju.

Preden se je Mirko Šušteršič leta 1930 za stalno naselil v Ljubljani, je imel za sabo pestro kariero: bil je upravitelj lova pri koroškemu knezu na severni strani Karavank, upravitelj in vodja najlepšega lovišča v Baranji v Belju ob Donavi, upravitelj posestev, lovišč in ribišta tedanje Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. V Ljubljani se je poklicno posvetil izdelavi gospodarskih načrtov za gozdove. Konec 2. sv. v. je dočakal v Dachauu. Takoj po osvoboditvi je pri ministrstvu za gozdarstvo LRS prevzel vodstvo oddelka za urejanje gozdov in lovstva. S svojo skupino so izmeril lesne zaloge in ovrednotil gozdove v Sloveniji. Določili so ukrepe za gospodarjenje z gozdovi, sestavili osnutek novega zakona o lovu, določili in razmejili slovenska lovišča in jih dodelili lovskim družinam.

Bil je tudi predavatelj predmeta lovstvo na gozdarski fakulteti in predavatelj na številnih seminarjih. Svoje doživljaje in delovne izkušnje je odlično in v skrbno izbranem besednjaku popisal v knjigi *Po mojih lovskih stezah*, ki je izšla v Zlatorogovi zbirki leta 1972. Lovske zgodbe, napisane v izbranem jeziku, in doživljaje od otroških let dalje, je v njih povezal z opisi časa, krajev in ljudi. V poglavju *Na gamse* pripoveduje, kako ko ga je oče Tomaž, ki je imel v zakupu kroparsko lovišče, kot dvanajstletnega fantiča vzel na lov v Kroparsko goro. Z očetom sta stala na stojišču pod Zidano skalo, ko je na sosednjem stojišču počilo: »Ob poku me je zgrabila lovska mrzlica, kot bi strel predril mene, da sem zadrhtel po vseh udih in da so mi šklepetali zobje. Grozica me je vila, kot da se stresa pod mano vsa gora, težko sem dihal in mrzla vlaga mi je legla na kurjo polt. Nisem dvomil, kaj pomeni ta strel. Sedaj bodo prišli gamsi mimo očeta čez plaz. Mirno je stal oče s trocevko pod desno pazduho, v ustih kratko pipo, kot da se ni nič zgodilo. Sunkoma so mi begale oči naokrog, da ne bi zamudil, kar mora priti vsak hip. Mrzlica je naraščala do smrtnih težav, da sem čutil pekoče bolečine v srcu. Gamsi pridejo, morajo priti, saj so v pogonu in oče bo streljal. Saj je bil daleč naokoli znan strelec.«

Pripoveduje tudi, kako je stric iz Kamne Gorice, Pulejev Peter, sicer profesor grščine na Dunaju (zato so mu otroci rekli »ta grški stric«), spuščal mimo svojega stojišča na Stolu cel trop srnjadi, ne da bi streljal, ker nobenemu ni prisodil prave ocene. Pa tudi, da v tisti dobi trofeja lovцем ni nič pomenila, važna sta bila meso in kožuh. Srnjake so mesarjem prodajali kar skupaj z rogmi. Tudi v zgodbah pod naslovom *Moji jerebi* opisuje lovske doživljaje z Jelovice in njenih obronkov nad Kropo in Kamno Gorico. Spominja se tudi starega lovca Šimna z Zgornje Lipnice, ki je znal delati tako dobre piščalke za klicanje jerebov iz mačjih kosti, da so mu jih lovci plačevali po krono, opisuje lov na jerebe v Tatincu itd.

Po redni upokojitvi leta 1950 je prevzel v upravo grad Bistra in takoj začel zbirati gradivo za načrtova-

ni lovski in tehniški muzej. V svoji dolgoletni praksi je Šušteršič napisal kup razprav in člankov v razne gozdarske strokovne liste in revije, kot so *Gozdarski vestnik*, *Les*, *Planinski vestnik*, *Naša vas*, *Tehnika in gospodarstvo*. Ocenili so, da bi zbirka obsegala več kot 800 strani. Poleg tega je bil neumoren pisec o lovski problematiki in teh besedil je bilo še enkrat več od gozdarskih. Ves čas je bil sodelavec *Lovca* in celih 23 let njegov urednik. Na podlagi svojih predavanj in besedil drugih strokovnjakov je priredil najvažnejšo učno knjigo slovenskih lovcev *Naš lov*. Prva izdaja je izšla že leta 1934, obnovljena v dveh delih 1951 in 1953. V *Lovcu* je bilo objavljenih več kot 220 njegovih obsežnih strokovnih prispevkov. Mirko Šušteršič je bil nedvomno naš najplodovitejši lovski pisec, skratka ena najvidnejših osebnosti slovenskega in jugoslovanskega lovstva. Tako kot marsikateri pisec je tudi Mirko Šušteršič uporabljal psevdonime (M.K., Šumi, Farizej).

ZAKLJUČNA MISEL

Na podlagi predstavljenega dokumentiranega dogajanja moramo ugotoviti, da je bil lov v preteklosti prestižna aktivnost, skupaj z lovišči pa je bil deležen temeljite obdelave. Vsaka sprememba lovske zakonodaje se je obravnavala vrsto let preden je bila sprejeta. Občinam je dohodek od lova pomenil stalen letni priliv. Zakupniki so bili navadno uspešni premožni domačini, ki so se sicer pogosto odselili iz rodne kraja, a so se tja vračali na lov. Ko sem v začetku iskal informacije o lovu in lovcih pred drugo svetovno vojno, sem videl, da je ljudem ostalo v spominu le malo. Z lovom se je ukvarjal ozek krog ljudi. Marsikatera zgodba se ni potrdila v nobenem dokumentu, po drugi strani pa sem naletel tudi na dejstva, ki jih prej nihče ni poznal.

Opombe

- 1 V dokumentu je Lenart Primc naveden kot Leonard Princ.
- 2 Šnef je poimenovanje za ptiča kozica ali sloka, ki se med lovci še zdaj uporablja.
- 3 Upoštevali so naredbo iz leta 1946, ko je bilo določeno, da se mora lovišče imenovati po največjem KLO na območju lovišča.
- 4 Naziv starešina izvira iz preteklosti in se med lovci v praksi bolj uporablja.

Viri in literatura

Arhiv Lovske družine Kropa, Lovska družina Kropa, Dobrava, Kropa, Podnart 1945-2008.

Romana Erhatic Širnik, *Lov in lovci skozi čas*, Zlatorogova knjižnica 30. Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 2004.

Branko Galjot, Saly De Brea-Šubic, ur., *Naših 50 let. Jubilejni zbornik ob 50-letnici Zveze lovskih družin Go-*

renjske, Zveza lovskih družin Gorenjske, Kranj 1998.

Nadja Gartner Lenac, *Geografija Lipnice in sosednjih Dobrav*, v: Kroparski zbornik. Ob 100-letnici Plamena (1894-1994), Občina Radovljica, Tovarna vijakov Plamen, Radovljica, Kropa 1995, str. 13-29.

Rok Gašperšič, *Gozd in Kropa*, v: Kroparski zbornik, Ob 100-letnici Plamena (1894-1994), Občina Radovljica, Tovarna vijakov Plamen, Radovljica, Kropa 1995, str. 54-71.

Rok Gašperšič, *Kronika LD Kropa od l. 1945 do 1975*, Lovska družina Kropa 1975.

Vladimir Kapus, *Lovski spomini Vladimira Kapusa*, samozaložba, Ljubljana 1928.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine. Kmetijski oddelek – Gozdarski odsek 1918-1944, Arhiv RS – AS 70, škatle št. 200, 201, 202, 203, 204.

Stanko Lapuh, *Črni svatje*, Slovenčeva knjižnica letnik III/št.13, Konzorcij Slovenca, Ljubljana 1944.

Lovec, Glasilo Lovske zveze Slovenije, Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 1910 – 2007.

Okrajno glavarstvo Radovljica 1819-1941, Arhiv RS – AS 137, škatle št. 106, 188, 199, 354.

Okrajno glavarstvo Radovljica. Lovski kataster 1938, Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Gorenjsko Kranj, (SI-ZAL RAD-1) arhivske enote 1 do 43.

Pokrajinska uprava za Slovenijo. Oddelek za kmetijstvo 1918-1924, Arhiv RS – AS 62, škatla 102, 103.

Franc Šetinc, *Po sledovih slovenskega lovca*, Zlatorogova knjižnica 23, Ljubljana, Lovska zveza Slovenije 1995.

Anton Šivic in Franc Šetinc, *Bibliografija glasila LZS Lovec: 1910 – 1994*, Strokovna knjižnica, Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 1995.

Janez Šmitek, *Lipniška dolina v 16. stoletju*, v: Kroparski zbornik. Ob 100-letnici Plamena (1894-1994), Občina Radovljica, Tovarna vijakov Plamen, Radovljica, Kropa 1995, str. 114-127.

Mirko Šušteršič, *Po mojih lovskih stezah*, Zlatorogova knjižnica 2, Ljubljana, Lovska zveza Slovenije 1972.

Marjan Toš, *Sto let v kraljestvu zlatoroga. 1907 Slovenski lovski klub - Slovensko lovsko društvo - Lovska zveza Slovenije 2007*, Zlatorogova knjižnica 31, Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 2007.

Zapisniki sej obč. odbora občine Kropa od l. 1928, Kropa 1928-1945, Arhiv Kovaškega muzeja Kropa – Občinski zapisniki.

Zapisniki za seje obč. odbora, Kropa 1904-1928, Arhiv Kovaškega muzeja Kropa – Občinski zapisniki.

1945

- 16. september: ustanovni sestanek Lovske zadruge za radovljjski okraj.
- 29. november: devetnajst ljubiteljev lova na sestanku v hiši Huga Miheliča osnuje Lovsko združenje Srednja Dobrava, ki združuje lovce Krajevnih ljudskih odborov (KLO) Srednja Dobrava, Kamna Gorica, Kropa in Podnart.

1946

- Julij: novi Zakon o lovu zahteva reorganizacijo združenja
- December: ustanovni občni zbor Lovske družine Srednja Dobrava (LD Srednja Dobrava).
- 19 članov.

1947

- Huda zima, velik pogin divjadi.
- Obnova in postavitve krmišč in solnic.

1948

- LD Srednja Dobrava organizira prvo veselico, izkupiček gre za planšarsko koč na Vodiški planini, v kateri naj bi LD imela svoj prostor.

1949

- Maj: sprejet novi Zakon o lovu.
- 8. oktober: Odločba Ministrstva za gozdarstvo LR Slovenije o ustanovitvi lovišč Bled, Bohinj, Jesenice, Kranjska Gora, Kropa, Radovljica, Ribno, Stol, ki se dodelijo v upravljanje lovskim družinam enakega imena.
- 12. november: prošnja Ministrstvu za notranje zadeve LR Slovenije o preimenovanju LD Srednja Dobrava v Lovsko družino Kropa (LD Kropa).
- 15. december: LD Kropa sprejme program dela.

1950

- 6. januar: člani Okrajnega lovskega odbora in Okrajne lovske podzveze Jesenice določijo višino najemnine za lov in prispevka za čuvaje v loviščih.
- LD Kropa plača Okrajni lovski podzvezi na Jesenicah 3600 din za lovišče in 13000 din kot prispevek za lovskega čuvaja na območju LD Kropa. Lovski čuvaj je bil logar Janko Bergant z Zgornje Dobrave.
- 26. maj: Ministrstvo za notranje zadeve odobri delovanje LD Kropa s sedežem na Srednji Dobravi.
- Z Občino Radovljica je podpisana prva pogodba o zakupu lovišča.
- Sprejeta sta prvi Pravilnik in Poslovnik LD Kropa.

1951

- 11. januar: Okrajni ljudski odbor Radovljica (OLO Radovljica), Poverjeništvo za gozdarstvo, predpiše »Proizvodni lovski plan« LD Kropa za leto 1950: 2 gamsa, 9 srnjadi, 30 zajcev, 20 lisic, 1 jazbec, 1 kuna, 1 podlasica, 10 veveric.

1953

- Februar: zapade dva metra snega in pogine mnogo srnjadi. Lovci so s pomočjo mnogih krajanov, predvsem smučarjev, ki so delali gazi, poskušali rešiti iz zametov in grap čim več srnjadi. Srnjad so ljudje zapirali v senike, jo hranili ter tako rešili.
- Lovci naredijo lovske izpite, število lovskih psov in boljšega orožja se večja, postavljene so solnice, krmilnice in preže.
- Na lovišču se pojavljajo pasti iz žice, ki jih nastavljajo krivolovci.
- Za Zlatorogov dom, sedež Lovske zveze Slovenije (LZS) v Ljubljani, LD Kropa daruje 5000 din.

1954

- Sprejet je republiški zakon o lovu, s katerim divjad postane splošno ljudsko premoženje. Z njo odtlej upravljajo okrajni ljudski odbori, ki lovišča izročijo v upravljanje lovskim družinam.

1955

- LD Kropa z veselico v Kropi praznuje 10. obletnico delovanja.
- LD Kropa ima 31 članov, med njimi 6 kmetov, 12 delavcev, 10 nameščencev in enega obrtnika.
- LD Kropa organizira obisk Lovske razstave v Ljubljani.
- Člani LD Kropa za Zlatorogov dom zberejo še 4200 din.
- Vpeljana je vpisna knjiga za lovsko sobo na Vodiški planini.

1956

- 8. september: predstavniki LD Kropa in LD Besnica določijo lovsko mejo med lovskima družinama v sektorju Mali vrh.

1957

- LZS praznuje 50 let od ustanovitve svoje predhodnice, Slovenskega lovskega kluba. Vsak član dobi značko.
- LD Kropa priredi veselico v Debelakovem boštu na Srednji Dobravi.

1958

- LD Kropa ob opustitvi državnega lovišča na Jelovici pridobi dodatnih 900 ha, s čimer se lovišče poveča z 2504 ha na 3404 ha.

1959

- Prvič se izvede preizkus lovskih pušk risanic v peskokopu v Podnartu.
- Na Jelovici je v oddelku 23 zgrajena prva visoka preža.

1960

- Začetek priprav za gradnjo lovske koče na Petelinovcu. Akcijo vodi Ludvik Vidic.

1961

- Začetek gradnje lovske koče na Petelinovcu.

1962

- Odprtje koče na Petelinovcu.
- Zveza borcev iz Radovljice začne preurejati opuščeno planšarsko kočo na Vodica v Partizanski dom. V zameno za sobo v tem domu lovcev postavijo manjšo brunarico na bližnjem zemljišču.
- Februar: visok sneg povzroči pogin 33 srnjadi. Da bi v prihodnje zmanjšali take katastrofe, lovci zgradijo dodatnih 14 krmilnic.
- LZS pripravi podlage za razvrstitev lovišč v revirje, LD Kropa razdeli lovišče na 5 revirjev, vsak ima tri nadzornike.

1963

- Odprtje koče na Vodiški planini.
- Gozdarja Nikolaj Lapuh in Marjan Ahačič izdelata prvo karto lovišča.
- Uveljavi se načelo, da se morajo prilivi iz lovišča porabiti za gospodarjenje z loviščem, delovanje družine pa financirati iz članarine ali prispevkov.

1964

- V lovišče vložijo deset živih zajcev, uvoženih iz Češke.
- V kočo na Petelinovcu je napeljana elektrika.
- Izdelan je prvi lovsko-gojitveni elaborat za triletno obdobje.

1965

- LD Kropa priredi veselico v Kamni Gorici.
- LD Kropa kupi prvi lovski rog.

1966

- Ob koncu leta je članov 38.

1967

- Izdelan je lovsko-gojitveni načrt, ki se od tega leta dalje dela za petletno obdobje.

1968

- Narejeno je vodno zajetje in v kočo na Petelinovcu napeljana voda.

- Člani imajo 14 lovskih psov, ki jih je LD prvič zavarovala na stroške LD Kropa.

1969

- LD Kropa na pobudo Ludvika Vidica organizira srečanje gorenjskih lovcev na Pokljuki. Slavnostni govornik je Tone Svetina, avtor priljubljenega romana *Ukana*.
- LD izključi tri člane zaradi krivolova in nediscipline.

1970

- V lovišče LD Jošt naselijo muflone, ki od tam pridejo tudi v lovišče LD Kropa. Nad Turkovo kmetijo v Rovtah je postavljeno krmišče, skrb nad mufloni prevzame Rudi in Ivo Potočnik.

1972

- Sprejet je nov Poslovník in Pravila LD Kropa.
- Slovesno razvitje prvega prapora LD Kropa; njegov boter je krajevni politik Filip Sitar z Mišač.
- Janez Udir v oddelku 23 nad Vodiško planino upleni prvega medveda v LD Kropa.
- Pod Lipniško planino na Jelovici Branko Gartner upleni do zdaj edinega ruševca v lovišču LD Kropa.
- V Skirarjev bajer v Kamni Gorici naselijo 30 mladih rač, kupljenih v Srbiji, skrbnik je Polde Cvetko - Skirar.
- Sprejet je sklep in podpisana pogodba o prodaji mesa srnjakov v hotel Toplice na Bledu.
- Pojavi se steklina.

1973

- Začetek obnove in napeljave elektrike v kočo na Vodica.
- Postavitev valilnice za race na Skirarjevem bajerju. Po uspešni naselitvi se race širijo po Lipniški dolini in ob reki Savi.
- V Prezrenjskem boštu in okoli Češnjice večkrat opazijo muflone.

1974

- Na nekdanji planini Bodlajka na Jelovici je uplenjen prvi jelen v zgodovini LD Kropa.
- Na Martinčku na Jelovici je v lovišču LD Selca tik ob meji z LD Kropa zadet drugi medved na Jelovici. Ranjeni medved dobi usmrtilni strel v lovišču LD Kropa, trofejo prepustijo LD Selca.
- Začne se obnova lovske koče na Petelinovcu.

1975

- Odprtje obnovljene koče na Petelinovcu.
- 27. december: praznovanje tridesetletnice delovanja LD Kropa na Srednji Dobravi.

1976

- Sprejem novega Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč.
- Sprejeta so nova pravila ter poslovnik LD Kropa.

- Vpeljano je računovodstvo in določeno novo obračunsko obdobje januar–december namesto uveljavljenega lovskega leta april–marec.
- Uveden je obračun obveznih delovnih ur na podlagi povprečja vseh opravljenih ur v lovišču.
- Izdelan je kataster lovskih naprav.
- Z belim krogom z zeleno piko je označena meja z LD Jelovica.
- Nestrinjanja glede meje z LD Jošt še vedno niso odpravljena.
- Ob koncu leta je članov 39.

1977

- Pri koči Vodice je zgrajena klet; zalogo pijače v njej lahko po nabavni ceni kupi vsak lovec.
- Gozdarji prvič opozorijo na škodo, ki jo povzroča jelenjad na Jelovici.
- Jeseni sta na Malem vrhu uplenjena prva muflona v lovišču. Uplenitelja Ludvik Vidic in Rok Gašperšič sta dovolilnici izžrebala.
- Uplenjene so tudi tri ovce muflona.
- 26. november–1. december: Lovska razstava v Sindikalnem domu v Kropi ob 60. obletnici delovanja Lvske zveze Slovenije.

1979

- V Rovtah ustrelil Mirko Kotnik prvega divjega prašiča oz. merjasca v lovišču.

1980

- Mirko Kotnik, Srečko Prem in Rok Gašperšič uspešno končajo šolanje za lovskega tehnika in opravijo zaključni izpit.
- 5. september: predstavniki LD Kropa in LD Jelovica si skupaj ogledajo potek meje od mosta na Hotinju do gornjega roba Jelovice.

1981

- Zadnjikrat so izžrebane tri dovolilnice za odstrel velikega petelina. Uspešen je Rok Gašperšič, ki petelina upleni nad Kravjim potokom.
- Lovci iz LD Jošt nad odd. 23 na Jelovici v lovišču LD Kropa ustrelijo velikega petelina, zadnjega v lovišču.
- Zaradi pojava stekline so lovski psi dvakrat cepljeni, odstrel lisic, potepuških psov in mačk je povečan, razobešeni so plakati z opozorili.
- Ker ni mogoče kupiti kamene soli, mora LD Kropa kupovati kuhinjsko sol.

1982

- Veliki petelin je popolnoma zaščiten.
- Dva člana sta izključena zaradi krivolova.
- Na Brezovici je postavljen nov senik s krmiščem za muflone.

1983

- Uvedba bencinskih bonov, za potrebe čuvajske službe jih LD nekaj kupi.

1985

- Najem brunarice oziroma furmanske bajte na Martinčku pri Gozdnem gospodarstvu Bled za 30 let s plačilom enkratne simbolične najemnine.
- Obnova koč na Martinčku, odprtje 5. oktobra 1985.
- 29. november–2. december: lovska razstava v Kropi ob štiridesetletnici delovanja LD Kropa. Učenci OŠ Stane Žagar Lipnica pišejo spise o divjadi, LD Kropa najboljše nagradi.

1986

- Maj: zaradi nesreče v jedrski elektrarni v Černobilu v Ukrajini je uvedena začasna prepoved odstrela srnjadi zaradi nevarnosti onesnaženosti z radioaktivnim cezijem. Prepoved je odpravljena julija.
- V lovišču je 32 krmišč, 29 visokih prež in 92 solnic.
- Nakosijo in pokrmijo 2500 kg sena, muflonom položijo 1500 kg divjega kostanja in 300 kg koruze, solnice založijo z 250 kg soli. Pri tem opravijo 1230 delovnih ur.
- Vodje rajonov in gospodarji koč dobijo letno nagrado.
- Cena divjačine za odkup za člana: srnjad 900 din/kg, jelenjad, gams, muflon 600 din/kg, divji prašič 550 din/kg.
- Ocena pomladanskega staleža: 134 srnjadi, 33 gamsov, 30 muflonov.
- Pogine 9 srn in srnjakov, 6 je povoženih.
- Od 16 uplenjenih lisic v letu 1986 ni nobena stekla.
- Divji prašiči delajo precejšnjo škodo na travnikih na Poljšici in v Rovtah.
- Lovci imajo 14 psov.
- Priredijo 11 skupnih lovov.
- Članov je ob koncu leta 43, članarina znaša 6200 din.

1987

- Sprejeta so nova pravila in poslovnik LD.
- 5. marec: Skupščina občine Radovljica sprejme sklep o poteku meje lovišča med LD Jošt in LD Kropa po katastrski meji občin. Izjema je predel v Kravjem potoku, kjer je del lovišča LD Jošt na območju Občine Radovljica.
- Označitev meje z LD Jošt.

1988

- Zaradi interesa mnogih članov je sprejet sklep o menjavi trofeji. UO LD članom glede na njihovo vlogo odobri zamenjavo dovolilnice za odstrel v domačem lovišču za dovolilnico za odstrel v tujem lovišču, in to za divjad, ki je v domačem lovišču ni. V ta namen se lahko letno zamenjajo skupaj 1 srnjak, 1 gams in 2 muflona za odstrel ruševca, jelena, damjaka, svizca, volka ipd.
- Ponovni pojav stekline. LD plača lovcem dodatno

cepljenje psov in sodeluje pri polaganju vab s cepivom za lisice. Ustreljenih je 12 lisic, 24 psov in 49 mačk. Za učinkovito ukrepanje proti steklini LD Kropa od občine dobi pohvalo.

1989

- 23. oktober: z Občino Radovljica je sklenjen nov sporazum o dodelitvi lovišča. Po opisih mej v tem sporazumu je z LD Jošt in LD Selca označena lovska meja.
- Gamsje garje na jelovškem območju.
- Pojav risa na Jelovici, Hotinju in nad Češnjico.
- Oktober: ponovno polaganje vab s cepivom za lisice. Položenih je 540 vab, na vsakih 300 metrov po ena.
- Divji prašiči povzročijo veliko škode na travnikih in njivah. V Rovtah ob velikem novem nasadu krompirja postavijo lovci za dva meseca nočno dežurstvo od 21.00 do 5.00 zjutraj. Nove škode ni.
- Lovski gost iz Italije ob potoku Lipnica blizu Podnarta upleni srnjaka s srebrno trofejo, 118,3 točke.
- LD Kropa z Mercatorjem KŽK iz Kranja podpiše pogodbo o desetletnem najemu stavbe t. i. Ledence v Podnartu.

1990

- Začetek popolne prenove zapuščenih prostorov Ledence v Podnartu in preureditev v Lovski dom LD Kropa.
- 29. september: odprtje Lovskega doma v Podnartu.
- 6. oktober, prva seja upravnega odbora LD v novih prostorih.
- Najdene so prve žrtve risov: jelenček na Hotinju, jagnje muflona v Močilih.
- O pojavljanju risa poročajo tudi iz sosednjih lovskih družin.

1991

- V obdobju napetosti ob osamosvajanju Slovenije so lovci naprošeni, naj se vzdržijo lova, mnogi pa so neposredno vključeni v dejavnost enot teritorialne obrambe ali policije.
- Številčnost jelenjadi na Jelovici se zvišuje, zato je vedno več škode zaradi lupljenja in objedanja. Gozdarji sprva prepovejo zimsko krmljenje na Jelovici in povečajo plan odstrela, pozneje pa upoštevajo predlog lovcev, da bo krmljenje pripomoglo k manjši škodi.

1992

- Najdenih je 5 poginulih gamsov, dva med njimi imata po telesu poškodbe od risjih krempljev.

1993

- Izide nov zakon o lovu; z njim preide načrtovanje in gojenje divjadi skupaj s planiranjem odstrela v celoti v pristojnost Zavoda za gozdove RS. Lovci so izvajalci, nadzor pa ima lovska inšpekcija.

- LD Kropa sodeluje pri polaganju vab s cepivom proti steklini na Gorenjskem. Na območju lovišča je položenih 520 vab na mesta, označena na zemljevidu.
- 4 gamsi poginejo zaradi zajedavske pljučnice.
- Med novimi ukrepi za izboljšanje razmer za divjad je košnja odročnih travnikov in lazov.
- Prvič je izvedena košnja zgornjega dela smučišča v Kamni Gorici in delov v Lazih nad Kropo, v Dnu in v Hrinovcu.

1994

- Ris pokonča štiri srne in eno jagnje.
- Na skupščini LD je sprejet sklep o začasni zamrznitvi sprejemanja novih članov.

1996

- Ris pokonča dva gamsja mladiča.
- Ugotovljeno je premajhno število primernih lovskih psov. Člani imajo 15 lovskih psov, od tega sta dva krvosledca, drugi so goniči.
- LD ima 41 članov.

1997

- Zveza lovskih družin Gorenjske (ZLDG) praznuje 50-letnico delovanja. Za zbornik *Naših 50 let Rok Gašperšič* pripravi prispevek o LD Kropa.
- Zaradi uskladitve z novim zakonom o društvih so leta 1997 sprejeta nova Pravila LD Kropa. Sedež društva je v Lovskem domu v Podnartu.
- Začetek reševanja lastninskih in formalnih zapletov s kočami, ki so posledica denacionalizacije.
- Nakup lovske kočice na Martinčku od Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov.
- Začetek pogajanj za odkup Lovskega doma v Podnartu.
- Zemljišče, na katerem stoji lovska kočica na Vodiški planini, je vpisano kot lastnina LD Kropa.

1998

- Lovci obvestijo policijo o opaženih aktivnostih krivolovcev (ob robu dobravskega polja večkrat najdejo zanke).
- Pod Jamnikom lovci najdejo muflona, ki se je sam z roglji tako nesrečno ujel za deblo, da je obvisel in poginil.
- Na Jelovici večkrat vidijo tri medvede.
- April: v sodelovanju z OŠ Stane Žagar Lipnica je izvedena čistilna akcija. V njej sodeluje 23 lovcev in 30 osmošolcev. Ob stezah in poteh po dolini naberejo 70 vreč raznih odpadkov in tri velike zabojnike kosovnih odpadkov. V Lipniški dolini ugotovijo 14 divjih odlagališč.
- Konec aprila se opravi štetje gamsov; opaženih je 26 živali na ozemlju od Kamniških plazov prek Race in Kroparske gore do Petelinovca.
- V začetku maja je opravljen preizkus risanic, prvič na vojaškem strelišču na Bohinjski Beli.
- Prvič je sklenjeno obvezno zavarovanje odgovornosti. Zavarovan je vsak član kot posameznik za

škodo tretjim, ki bi jo povzročil pri izvajanju lova. LD na svoje stroške nezgodno zavaruje vodje rajonov, saj morajo v lovišče tudi v neugodnih razmerah.

1999

- Prodaja Lovske kože na Petelinovcu.
- Odkup Lovskega doma v Podnartu.
- 22. maj: sprejem *Etičnega kodeksa slovenskega lovca* in podpis lovske zaprisege v Lovskem domu v Podnartu.

2000

- Lastninske pravice LD Kropa so v zemljiški knjigi vknjižene za vse tri objekte: Lovski dom Podnart, koča na Vodiški planini, koča na Martinčku.
- V spodnjih prostorih Lovskega doma je zgrajena hladilnica za divjačino.
- Po letu 2000 se divjačinsko meso prodaja specializiranemu trgovskemu podjetju Nimrod, ki enkrat tedensko prevzame divjačino v hladilnici.
- LD Kropa je prejela odločbo Ministrstva za okolje in prostor, da lahko upleni do 100 kg težkega medveda. Odstrel ni bil opravljen.
- Na streho kože Martinček namestijo solarne celice za električno razsvetljavo.
- Novi predpisi o orožju določajo, da se orožni list dobi samo za orožje, ki ima žig, da je preizkušeno in varno, puška se sme prevažati in prenašati zunaj lovišča le v torbi, doma pa morajo biti puške pod ključem in naboji shranjeni ločeno.

2001

- Pri štetju velikega petelina maja 2001 so člani zaslili 1 petelina na Črnem vrhu, 2 na Gredlju, v Kravjem potoku pa nobenega.
- Našteti so 22 gamsov. Po končanem štetju imajo lovci malico v lovski koči na Vodiški planini.
- Pri čistilni akciji skupaj s šolarji sodeluje tudi Komunalno podjetje iz Radovljice, ki poskrbi za vreče in rokavice, postavi zabojnike in odpelje smeti.
- Poleti je skupaj s člani sosednje LD Jošt obnovljena lovska meja. Sodelujejo mlajši člani in pripravniki.
- Tri izjemne trofeje muflonov, uplenjenih nad Češnjico. Trofeja enega ovna je imela 207,1 točk, kar je zlata medalja, dve trofeji sta bronasti.
- Matjaž Udir na Jelovici upleni jelena s trofejo 178,11 točk, kar je za Jelovico posebnost.
- LD denarno pomaga trem članom pri nakupu mladih psov.
- Krivolov se ne neha. Na Sp. Dobravi je bila najdena mrtva srna, ustreljena z manjšim kalibrom. Primer je prijavljen policiji.
- Oddaja garaž v Lovskem domu Podnart in kože na Vodica v najem.
- Gozdno gospodarstvo Bled obnovi vodovod od Lipniške planine do svoje kože na Martinčku. Za pomoč pri delu je lovcem dovoljena uporaba vode na koritu pred kočo LD Kropa na Martinčku.

2002

- Zavod za gozdove izdela nov gojitveni petletni načrt s povečanim odstrelom in deležem mladičev. Nasprotovanje lovcev je neuspešno.
- S sprejetjem novega Pravilnika o uporabi lovskih psov v lovišču je dovoljeno loviti samo s psom, ki ima spričevalo o preizkusu naravnih zasnov.
- Opravljenih je 19 iskanj streljane divjadi s krvoslednim psom, 10 je bilo najdenih. Krvosledna psa imata Janez Udir in Jože Bešter.
- Ministrstvo za okolje in prostor prvič izda odločbo za odstrel določenega števila kormoranov, ki se že nekaj let pojavljajo v velikih jatah in ribičem uničujejo zarod.

2003

- Ponovno visok delež nenaravnih izgub, predvsem srnjadi. Izstopajo naleti na avtomobil (17 srnjadi), 5 mladičev srnjadi je pokončanih s kosilnicami, dvoje srnjadi je pokončal ris, 6 primerkov pa je poginilo zaradi bolezni.
- Risi so od leta 1989, ko so bili prvič opaženi v lovišču, pa do leta 2003 pokončali 15 primerkov divjadi, največ srnjadi. Verjetno je pobite divjadi več, toliko je je bilo najdene.
- Divji prašiči v Dolih in Rovti prerijejo 1 ha travnikov.
- Čistilna akcija v lovišču, odstranjeni so ostanki opuščanih in propadlih lovskih naprav ter urejena okolica koč in lovskega doma.

2004

- Po desetletnih razpravah je sprejet novi Zakon o divjadi in lovstvu.
- LZS vpelje enotni lovskoinformacijski sistem z imenom LISJAK.

2005

- Nove lovske izkaznice s fotografijo.
- Vsak član je v programu Lisjak predstavljen tudi z fotografijo.
- Kupljen je avtomatski krmilnik, ki pod Poljšico razmetava koruzo muflonom.
- Na zgornji etaži kamnoloma v Vrčici aprila najdejo tri poginule gamse, ki so padli čez 30-metrsko navpično steno. Bežali so pred risom, saj je imela šestletna vodnica na hrbtu in bokih raztrganine od risjih krempljev.
- Januar: Rok Gašperšič sledi risa po poti od Race do Vodice.
- Ris pokonča jelenčka.
- Divji prašiči ponovno rijejo po travnikih v Rovtahu.
- Direkcija za ceste po opozorilu na nevarnost naleta divjadi postavi ustrezne opozorilne znake.
- Od načrtovanega odvzema srnjadi (70) za leto 2005 je odstreljenih 27, povoženih in poginulih pa 31 živali. Še slabše je to zimo stanje pri gamsih, plan je bil 7 živali, 2 sta ustreljena, 4 pa lovci najdejo poginjene.

2006

- Marca je ugotovljenih že 17 povoženih srn in srnjakov; razlog je huda zima z veliko snega, ki sili divjad na kopno in soljeno cesto.
- Sredi maja je število povožene srnjadi že 25, avgusta skupaj s pokošenimi mladiči 31.
- Visok sneg prisili jelenjad v nižje predele – na Hotinj, Vreče, v Čajnar in v območje Rovtov (jelenjad se v Rovtah do tega leta ni redno zadrževala in ni povzročala škode).
- Pri prečkanju železniške proge v Dolih poleti vlak povozi jelena.
- Lastnike, ki jim divji prašiči, jelenjad in muflo ni pogosto delajo škodo, UO LD povabi v Lovski dom. Na srečanju lovci pojasnijo, kako ukrepajo, da bi bilo škode čim manj in prosijo lastnike za razumevanje za občasne težave. Srečanje se konča s srnino obaro.

- Konec leta 2006 ima družina 38 članov, enega pripravnika in enega častnega člana.

2007

- 16. september: LD Kropa se udeleži prireditve ob 100. obletnici slovenskega lovstva v Bohinjski Bistrici, ki jo organizira Zveza lovskih družin Gorenjske (ZLDG).
- 6. oktober: LD Kropa ima v Podnartu slovesno sejo v počastitev šestdesetletnice delovanja. V ta namen Rok Gašperšič napiše *Zgodovino lova v Lipniški dolini* in kroniko LD Kropa.
- Načrtovani odstrel ni izveden zaradi precejšenega števila posamezne divjadi, iz katerega je izhajal Zavod za gozdove.

ČLANI LOVSKE DRUŽINE KROPA 1946–2007

PRILOGA

Iz članske knjige podajam podatke o članih, njihovo leto vpisa in izstopa ter funkcije v lovski družini v času članstva.

Leto vpisa 1945

Joža Resman - Bodlaj, Sr. Dobrava, izstopil 1946
Silvester Pogačnik - Vertež, Podnart, častni član, u. 1972

Janez Varl - Cajhen, Češnjica, častni član, u. 1976
Lovro Benedičič - Miklavžovc, Lipnica, izstopil 1964
Janez Pogačnik, Češnjica, u. 1972

Lovrenc Kokalj - Ledar, Kropa, blagajnik, član UO, u. 1957

Lovro Kokalj - Ledar, Kropa, podpredsednik, gospodar, član UO, u. 1972

Janez Tomaževič - Polčov, Kropa, izstopil 1952

Joža Rešek - Neneža, Kamna Gorica, kinolog, u. 1963

Polde Cvetko - Skirar, Kamna Gorica, kinolog, u. 1986

Anton Pegam - Ažman, Mišače, gospodar, kinolog, vodja rajona, član UO; u. 1996

Anton Mohorič - Jurman, Mišače, član UO, u. 1960

Janez Bohinjc - Tomažovc, Mišače, tajnik, član UO, u. 1954

Joža Ješe - Pozina, Sr. Dobrava, predsednik, blagajnik, predsednik disciplinske komisije, gospodar koče, član UO, u. 2002

Janko Bergant, Zg. Dobrava, lovski čuvaj, član UO, u. 1973

Leto vpisa 1946

Ivan Bohinjc - Tomažovc, Mišače, gospodar, član UO, u. 1971

Hugo Mihelič, Kranj, predsednik, član UO, u. 1962

Janez Pogačnik - Jurčkov, Sr. Dobrava, črtan 1962

Leto vpisa 1947

Gabrijel Jeraša, Kropa, lovski čuvaj, častni član, u. 1990

Leto vpisa 1948

Stanko Lapuh, Radovljica, tajnik, častni član, član UO, u. 1992

Janez Eržen, Češnjica pri Kropi, gospodar koče, u. 1987

Leto vpisa 1949

Alojz Špiler, Podnart, tajnik, izstopil 1958

Ludvik Šmitek, Kropa, predsednik, član UO, u. 2003

Leto vpisa 1950

Joža Rakovec, Poljšica, u. 1980

Ivan Benedičič, Prezrenje, častni član, u. 1984

Anton Šolar - Gregorjevc, Rovte, gospodar, član UO, u. 1959

Leto vpisa 1951

Franc Verdnik, Kranj, izstopil 1962

Anton Šolar - Oglarjev, Kropa, tajnik, član UO, izstopil 1960

Leto vpisa 1952

Joža Finžgar, Kropa, gospodar, vodja rajona, gospodar koče, član UO, u. 2001

Stanko Bešter - Tončov, Poljšica, predsednik, član UO, u. 1999

Henrik Drol, Ljubljana, predsednik disciplinske komisije, u. 1997

Ludvik Vidic, Podbrezje, predsednik, gospodar koče, član UO, častni član

Leto vpisa 1953

Janez Pogačnik - Johanček, Ovsišče, u. 1988

Leto vpisa 1954

Pavel Rozman, Kranj, izstopil 1959

Leto vpisa 1955

Kazimir Kotnik, Otoče, predsednik, podpredsednik, tajnik, blagajnik, kinolog, vodja rajona, lovski tehnik, član UO, mentor, preglednik divjačine

Joža Ažman - Marjanen, Kamna Gorica, gospodar, u. 1989

Rudolf Potočnik - Turkov, Rovte, član UO

Leto vpisa 1956

Janko Varl - Cajhen, Češnjica, gospodar, predsednik NO, vodja rajona, član UO, mentor, preglednik divjačine

Franc Gašperšič - Jajta, Kropa, u. 2007

Leto vpisa 1957

Zdravko Štular - Erjavček, Podnart, predsednik, gospodar, blagajnik, vodja rajona, gospodar koče, član UO

Srečko Kranjc, Podnart, tajnik, črtan 1958

Leto vpisa 1958

Nace Majcen, Kropa, črtan 1962

Janez Smrekar - Hercl, Kropa, črtan 1960

Leto vpisa 1959

Joža Benedičič - Miklavžovc, Lipnica, u. 1985

Anton Globočnik - Brinšek, Sp. Otok, u. 1972

Franc Perko, Podbrezje

Nikolaj Lapuh, Radovljica, izstopil 1965

Alojz Vogeltnik, Radovljica, blagajnik, član UO, izstopil 1976

Joža Babič - Tomažovc, Mišače, blagajnik, kinolog, član UO

Leto vpisa 1960

Rado Golba, Rovte, izstopil 1962

Franc Justin - Matevžovc, Sp. Dobrava, predsednik, član UO, u. 1978

Leto vpisa 1961

Stanko Luznar, Lesce, črtan 1963

Rok Gašperšič - Ažmanov, Mišače, predsednik, podpredsednik, gospodar, lovski tehnik, član UO

Janez Udir - Bajželj, Kamna Gorica, tajnik, kinolog, vodja rajona, gospodar koče, član UO, mentor

Franc Potočnik - Nenežov, Kamna Gorica, črtan 1969

Leto vpisa 1963

Marjan Ahačič, Radovljica, izstopil 1965

Nande Markovič, Ovsiške, član UO, u. 1989

Franc Bešter, Poljšica, črtan 1965

Emil Zavadlav, Ljubljana, član UO, črtan 1969

August Levačič, Ljubljana, črtan 1971

Dušan Magušar, Ljubljana, črtan 1966

Leto vpisa 1964

Franc Mrgole, Sr. Dobrava, črtan 1966

Leto vpisa 1965

Srečko Prem, Kamna Gorica, gospodar, vodja rajona, lovski čuvaj, gospodar koče, lovski tehnik, član UO, mentor

Leto vpisa 1968

Branko Praprotnik, Kropa, črtan 1968

Joža Pikelj, Radovljica, predsednik disciplinske komisije, gospodar koče

Anton Potočnik - Nenežov, Kamna Gorica, blagajnik, član UO, mentor

Branko Gartner, Kropa, u. 1992

Franc Rešek, Kamna Gorica, u. 1992

Leto vpisa 1969

Janez Mohorič, Kropa, vodja rajona, član UO

Anton Gabrijel, Zg. Dobrava, črtan 1972

Leto vpisa 1971

Filip Bohinc, Pirniče, tajnik, član UO

Marko Toman, Podnart, izstopil 1992

Leto vpisa 1972

Boris Pogačnik - Kupov, Radovljica, blagajnik, vodja rajona, lovski čuvaj, gospodar koče, član UO, mentor, preglednik divjačine

Martin Dulc, Sp. Dobrava, črtan 1974

Leto vpisa 1973

Anton Bešter - Tonc, Ovsiške, predsednik, tajnik, lovski čuvaj, gospodar koče, član UO, mentor, preglednik divjačine

Leto vpisa 1974

Janez Pogačnik, Ovsiške, črtan 1974

Leto vpisa 1975

Marjan Srečnik, Kamna Gorica, vodja rajona, gospodar koče, član UO, izstopil 2003

Leto vpisa 1976

Rado Kotnik, Otoče, izstopil 1994

Leto vpisa 1977

Anton Pogačnik - Kožarjev, Zg. Dobrava, predsednik disciplinske komisije, član UO

Zdravko Batos, Kropa

Leto vpisa 1979

Slavko Franko, Radovljica, u. 1998

Leto vpisa 1980

Spaso Ralič, Kropa

Leto vpisa 1981

Mirko Kolenc, Kropa, u. 2006

Joža Ažman - Marjanen, Kamna Gorica, izpisan 1991, ponovno vpisan 2006

Joža Finžgar, Kropa, član UO, mentor, preglednik divjačine

Janez Debeljak, Otoče, črtan 1982

Janez Vovk - Žitar, Česnjica pri Kropi, vodja rajona, lovski čuvaj, mentor

Leto vpisa 1983

Andrej Varl - Cajhen, Česnjica pri Kropi, gospodar, blagajnik, vodja rajona, lovski čuvaj, član UO, mentor, preglednik divjačine

Leto vpisa 1984

Ivan Pavlič, Podnart

Leto vpisa 1986

Franc Jelenc - Brc, Poljšica, vodja rajona

Leto vpisa 1987

Anton Šolar - Juštinovc, Sp. Dobrava, izstopil 1993

Leto vpisa 1988

Joža Bešter - Markec, Rovte, kinolog, lovski čuvaj,
član UO, mentor, preglednik divjačine

Anton Hlebčar, Rovte

Ivan Potočnik - Turkov, Rovte, član UO, mentor

Leto vpisa 1991

Slavko Resman, Podnart, gospodar, mentor

Sašo Hrovat, Kamna Gorica

Leto vpisa 1993

Janko Varl - Cajhen, Češnjica pri Kropi

Janez Mohorič, Kropa, u. 2003

Leto vpisa 1998

Stojan Bertoneclj - Potočnikov, Kropa, vodja rajona,
gospodar koč

Sebastjan Falle, Otoče

Rado Zupan, Kropa

Matjaž Udir, Kamna Gorica

Rok Pogačnik, Zaloše

Leto vstopa 2003

Tine Toplišek, Kropa

Leto vstopa 2005

Andrej Bertoneclj - Potočnikov, Kropa

Leto vstopa 2006

Miloš Jovanovič, Zaloše

Leto vstopa 2007

Matjaž Kavar, Brezovica

LD Kropa: prejemniki odlikovanj Lovske zveze Slovenije (LZS) in Zveze lovskih družin Gorenjske (ZLDG)

PRILOGA

Lovska zveza Slovenije v skladu s svojim pravilnikom podeljuje odlikovanja lovcem, ki delujejo širše, ne le znotraj svoje lovske družine in katerih delovanje prispeva k napredku lovstva. Zveza lovskih družin Gorenjske pri podeljevanju svoje plakete upošteva podobne, a nekoliko manj zahtevne kriterije.

Znak za zasluge LZS (27):

Lovro Kokalj (1963), Joža Rešek (1963), Anton Pegam (1963), Ludvik Vidic (1963), Kazimir Kotnik (1967), Polde Cvetko (1972), Joža Ješe (1972), Janko Bergant (1972), Stanko Bešter (1972), Joža Finžgar (1976), Janko Varl (1976), Rok Gašperšič (1976), Zdravko Štular (1980), Srečko Prem (1983), Anton Bešter (1983), Boris Pogačnik (1986), Marjan Srečnik (1986), Joža Ažman (1988), Janez Udir (1988), Andrej Varl (1993), Joža Babič (1997), Anton Potočnik (1998), Joža Pikelj (2002), Filip Bohinc (2007), Anton Pogačnik (2007), Franc Jelenc (2007), Sašo Hrovat (2007)

Red III. stopnje LZS (13):

Anton Pegam (1977), Jože Ješe (1977), Anton Bešter (1989), Kazimir Kotnik (1993), Janko Varl

(1993), Andrej Varl (2003), Ludvik Vidic (2004), Rok Gašperšič (2004), Janez Udir (2004), Rudolf Potočnik (2007), Joža Babič (2007), Joža Pikelj (2007), Anton Potočnik (2007)

Red II. stopnje LZS (5):

Anton Bešter (2003), Kazimir Kotnik (2007), Janko Varl (2007), Rok Gašperšič (2007), Andrej Varl (2007)

Red I. stopnje LZS:

Do zdaj ga ni prejel nihče od članov LD Kropa.

Plaketa ZLDG (20):

Anton Pegam (1981), Kazimir Kotnik (1981), Janko Varl (1981), Rok Gašperšič (1988), Joža Finžgar (1989), Ludvik Vidic (1989), Janez Udir (1989), Anton Bešter (1989), Zdravko Štular (1991), Anton Potočnik (2003), Franc Gašperšič (2004), Joža Babič (2004), Andrej Varl (2004), Slavko Resman (2004), Joža Pikelj (2007), Janez Mohorič (2007), Joža Finžgar (2007), Janez Vovk (2007), Franc Jelenc (2007), Ivan Potočnik (2007)

DVZEM IZ LOVIŠČA LD KROPA (1957–2006)

PRILOGA

LETO	SRNJAD					JELENJAD				
	odstrel			izgube*	skupaj odvzem	odstrel			izgube*	skupaj odvzem
	samec	samica	ml.			samec	samica	ml.		
1957	7	5		np	12				np	
1958	9	6		np	15				np	
1959	19	9		np	28				np	
1960	13	5		np	18				np	
1961	15	6		np	21				np	
1962	10	15		np	25				np	
1963	6	7		np	13				np	
1964	11	6		np	17				np	
1965	7	11		np	18				np	
1966	11	9		np	20				np	
1967	12	8		np	20				np	
1968	14	11		np	25				np	
1969	13	15		np	28				np	
1970	13	11		np	24				np	
1971	12	12		np	24				np	
1972	14	12	2	np	28				np	
1973	10	13	3	np	26				np	
1974	17	15	4	np	36	1			np	1
1975	14	20	7	np	41				np	
1976	19	22	5	np	46		1		np	1
1977	21	14	3	np	38	1	1		np	2
1978	22	17	11	np	50			2	np	2
1979	20	18	9	np	47				np	
1980	24	16	11	15	66					
1981	20	16	10	14	60					
1982	19	12	6	34	71					
1983	25	19	8	13	65					
1984	27	20	12	17	76	1				1
1985	25	20	14	11	70	2	1	1		4
1986	25	14	8	13	60	2				2
1987	18	9	8	15	50	2	2			4
1988	25	16	10	17	68	1	1			2
1989	21	11	16	8	56		1	1		2
1990	35	21	22	10	88	2	2	1	1	6
1991	43	26	19	16	104	3	1	2		6
1992	40	20	10	29	99	2	2			4
1993	28	15	10	27	80	3	1			4

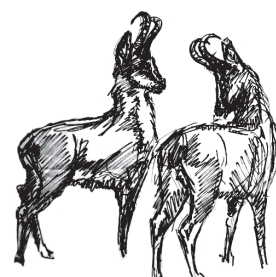
LETO	SRNJAD					JELENJAD				
	odstrel			izgube*	skupaj odvzem	odstrel			izgube*	skupaj odvzem
	samec	samica	ml.			samec	samica	ml.		
1994	27	1	12	24	64		1	1		2
1995	14	12	13	26	65		1	2		3
1996	18	5	7	34	64	2			1	3
1997	14	7	7	22	50				1	1
1998	18	7	7	19	51	2	3	2		7
1999	19	9	7	24	59	5	3	4	1	12
2000	15	10	9	26	60	1	4	1		6
2001	17	10	8	33	68	4	2	2		8
2002	16	14	15	20	65					
2003	18	9	10	29	66	5	1	2		8
2004	14	8	15	29	66	3	1	1	1	6
2005	19	4	16	28	67	2	1	2	1	6
2006	13	5	9	28	65	1	2	1	1	5
skupaj	906	603	343	581	2443	45	32	25	7	108

* V evidencah LD Kropa se k izgubam štejejo pogini zaradi bolezni in nesreč. Teh podatkov pred letom 1980 niso zapisovali, zato je zapisano skupno število odvzema iz lovišča do leta 1980 manjše kot je bilo v resnici.

LETO	MUFLONI				izgube*	skupaj odvzem	GAMSI				izgube*	skupaj odvzem
	odstrel			odstrel								
	samec	samica	ml.	samec			samica	ml.				
1957				np		1				np		1
1958				np		2				np		2
1959				np		1				np		1
1960				np		2				np		2
1961				np		3		1		np		4
1962				np		1				np		1
1963				np		1				np		1
1964				np		1		2		np		3
1965				np				1		np		1
1966				np		2		1		np		3
1967				np		1		1		np		2
1968				np						np		
1969				np		1				np		1
1970				np		1				np		1
1971				np				3		np		3
1972				np		2		1		np		3
1973				np						np		
1974				np		2		1		np		3
1975				np		3				np		3
1976				np		2		2		np		4

LETO	MUFLONI					GAMSI				
	odstrel			izgube*	skupaj odvzem	odstrel			izgube*	skupaj odvzem
	samec	samica	ml.			samec	samica	ml.		
1977	2	3		np	5	2	2		np	4
1978	1			np	1	1	1		np	2
1979	4		1	np	5	3	3	1	np	7
1980	4	1	2	1	8	3	2			5
1981	3	2		2	7	2	2		2	6
1982	4	3	1	1	9	3	4			7
1983	4	4	2		10	5	1			6
1984	6	6	1		13	4				4
1985	8	2			10	2	4			6
1986	4	3	2		9	5	1			6
1987	8	5	4		17	4				4
1988	6	7	2		15	3	2			5
1989	3	1	1		5	3	1			4
1990	6	4	3		13	4	2			6
1991	4	4		1	9	5	2			7
1992	3	3			6	6	4	1	5	14
1993	2	1	3		6	5	3	1		9
1994	1			1	2	5	3			8
1995	4	1	2		7	3				3
1996	2	3	1	1	7	3	2		2	7
1997	3	4		1	8	3				3
1998	3	3	1		7	2		1	1	4
1999	2	1	1		4	2		1		3
2000	2	2	1		5	2	1		1	4
2001	3	4	3		9	2	1		3	6
2002						3		1	1	5
2003	3	5	5		13	3	1		2	6
2004	4	2	4		10	3	2		2	7
2005	3	4	3	1	11	2			4	6
2006	3	3	1		7	1	2		2	5
skupaj	105	81	44	9	238	120	59	5	25	208

* V evidencah LD Kropa se k izgubam štejejo pogini zaradi bolezni in nesreč. Teh podatkov pred letom 1980 niso zapisovali, zato je zapisano skupno število odvzema iz lovišča do leta 1980 manjše kot je bilo v resnici.

SLIKOVNA PRILOGA

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

PRED USTANOVITVIJO LD

Fotografija lovcev z območja Lipniške doline iz leta 1861. Sedijo: Albert pl. Kappus, Janez Potočnik, Karel Pibrovec, Filip Potočnik; stojijo Benjamin Šuler, Vrbnjan Kocijančič in Radovljčan Hirschman.

Franc Resman – Bodlaj s Srednje Dobrave, lovski čuvaj, ok 1925.

Lovska karta Lenarta Primca iz Krope, izdana za obdobje od 6. decembra 1888 do 6. decembra 1889. Lenart Primca je bil lovski čuvaj pri zakupniku Juriju Magušarju iz Krope. Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Lovci lovišča sv. Jošt pod Malim vrhom v Rovtah leta 1938 (območje Rovt in Malega vrha je bilo do leta 1956 del občine Besnica oziroma Kranj).

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

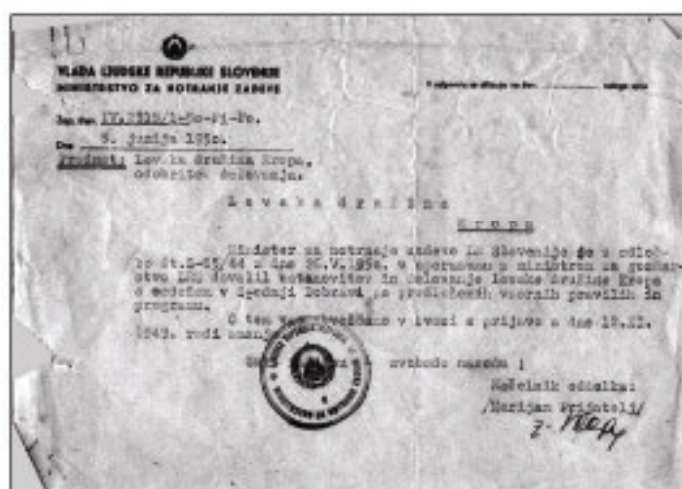
OD LOVSKEGA ZDRUŽENJA SREDNJA DOBRAVA DO LOVSKE DRUŽINE KROPA

Prvi program LD Kropa, ki sta ga podpisala starešina Hugo Mihelič in tajnik Stanko Lapuh. Arhiv LD Kropa.

Hugo Mihelič, soustanovitelj, predsednik Lovskega združenja Srednja Dobrava in Lovske družine Srednja Dobrava ter soustanovitelj LD Anton Pegam. Mišače, ok. 1948.

Dovoljenje Ministrstva za notranje zadeve za ustanovitev in delovanje LD Kropa. Arhiv LD Kropa

Jože Resman - Bodlaj s Srednje Dobrave je bil v člansko knjigo Lovskega društva Srednja Dobrava vpisan prvi, že naslednje leto pa je iz združenja izstopil in se vanj ni več vpisal. Ok. 1945.

Med prvimi sta bila v člansko knjigo vpisana tudi oče in sin Lovro in Ljovrenec Kokalj - Ledarjeva iz Kroke. Na fotografiji s Titovo štafeto lovcev, 1954.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

SKRB ZA DIVJAD

V hudi zimi lovci skrbijo za krmljenje divjadi s polaganjem sena v krmišča. Senik in krmišče za jelene in gamse nad Fajfo na Jelovici leta 1990.

Košnja odročnih travnikov je od devetdesetih let 20. stol. ena od zadolžitev lovske družine. Spravilo sena s travnika na Vodiški planini leta 1999.

Za opazovanje divjadi in lov lovci postavljajo preže. Rovte, 2008.

Postavljanje nove krmilnice pod Črnim vrhom leta 1980.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOV

Pred skupinskim lovom lovci z rogom skličejo zbor. Vodja vsem lovcem preda navodila in podeli zadolžitve za varen potek lova. Na fotografiji na rog igra Joža Rešek, ok. 1975.

Janez Pogačnik – Jurček in Anton Mohorič – Jurman z uplenjeno srno, ok. 1952-55.

V preteklosti so bile priljubljene brakade, skupinski nedeljski lovi na nizko divjad. Na prvi fotografiji so lovci s plenom po brakadi leta 1969, na drugi leta 1987.

Anton Pegam in Rok Gašperšič z uplenjenim gamsom v Lazih nad Krope eno leto po požoditvi, ok. 1968.

Piščalka za lov na jerebe, ki jo je izdelal lovec Lenart Zupan iz Krope.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOV

Prvi medved je bil v lovišču LD Kropa ustreljen leta 1972. Upleni ga je Janez Udir v oddelku 23. nad Vodiško planino na Jelovici. Na fotografiji Janez čepi prvi z leve, ob njem je lovec Srečko Prem.

Ob koncu lova se lovci zberejo in pozdravijo uplenjeno divjad. Petelinovec, 1998.

Lovci LD Kropa med malico pri Cajhnu na Češnjici, 1970.

Joža Ješe, Lovro Kokalj, Janez Eržen in Joža Finžgar med malico na Petelinovcu leta 1989.

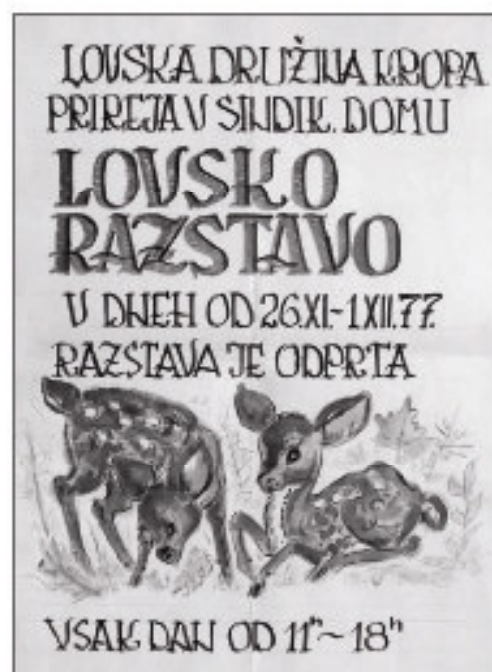
Malica po lovu, Kamna Gorica 2006.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

SREČANJA IN JUBILEJI

Leta 1969 je LD Kropa na Pokljuki organizirala srečanje gorenjskih lovcev. Udeleženci srečanja in spominska značka na dogodek.

Leta 1977 je LD Kropa ob 70. obletnici Lovske zveze Slovenije v Sindikalnem domu v Kropi priredila lovsko razstavo. Plakat za razstavo je izdelal Frenk Murko. Arhiv LD Kropa.

Srečanje lovskih praporov lovskih družin Gorenjske, od leve: Rok Gašperšič, Janko Varl, Anton Bešter, Bohinj 2007.

Lovci se od svojih članov poslovijo z udeležbo na pogrebi. Kropa 1992.

Dobitniki priznanj LD Kropa ob odprtju prenovljene kočice na Petelinovcu l. 1974; od leve stojijo Janez Mohorič, Joža Ješe, Miloš Kelih in Ludvik Vidic.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOVSKE KOČE

Vodiška planina, kjer so imeli lovci v planšarskem domu svojo sobo, ok. 1955.

Brunarica LD Kropa na Vodiški planini med popravilom leta 1997. Ob preurejanju planšarskega doma v Partizanski dom leta 1962, so jo lovci dobili v zameno za lovsko sobo.

Lovsko kočo na Petelinovcu so pričeli graditi leta 1961. Na fotografiji so člani LD Kropa po delovni akciji l. 1968, ko so naredili vodno zajetje in v kočo napeljali elektriko.

Leta 1974 so leseno kočo porušili, povečali kletne prostore in postavili večjo zidano stavbo. Petelinovec 1979.

Koča na Martinčku, 2005.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOVSKI DOM PODNART

LD Kropa je imela nekdanjo depandanso Pogačnikove gostilne v Podnartu deset let v najemu, leta 2000 pa je stavbo kupila, 1998.

Rok Gašperšič, mnogoletni predsednik LD Kropa med govorom ob odprtju Lovskega doma v Podnartu L. 1990.

Skupinska fotografija članov LD Kropa ob odprtju Lovskega doma v Podnartu, 29. septembra 1990.

Gospodar lovskega doma Zdravko Štular ob trofejah v Lovskem domu v Podnartu L. 2000.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOVCI

Adolf pl. Kappus (1843–1930)

Vladimir Kappus (1885–1943)

Peter Žmitek (1874–1935)

Anton Kappus (1895–1959) s sinovoma v Rostuši (Makedonija).

Janez Bohinjc z Mišač, soustanovitelj LD Kropa je vzredil zapuščeni srni, ok. 1935.

Lenart Zupan (1888–1983) pred kočo na Vodiški planini ok. 1965.

Jože Rešek, Joža Finžgar, Polde Cvetko in Srečko Prem v Kropi ok. 1970.

LOVIŠČIH, LOVU IN LOVCIH POD JELOVICO

LOVCI

Josip pl. Vitez Pogačnik (1866–1932) je bil v obdobju od 1898 do 1903 in med 1918 do 1932 zakupnik lovišča občine Ovsiče. Na fotografiji je prvi z desne.

Stanko Lapuh, dolgoletni tajnik in častni član LD Kropa s sinom Nikolajem, kasnejšim gozdarjem in lovskim piscem, l. 1938.

Predsednik LD Kropa Anton Bešter predaja priznanje Zveze lovskih družin Gorenjske nekdanjemu predsedniku in častnemu članu LD Kropa Ludviku Vidicu, 2000.

Člani LD Kropa v Lovskem domu Podnart leta 1995 ob 50. obletnici delovanja.

Lovci pred lovom, od leve: Ivo Potočnik, Andrej Varl, Janko Varl, Mirko Kotnik, Boris Pogačnik, Janko Varl st. in Anton Bešter, 2002.

Vigenjc

Glasilo Kovaškega muzeja v Kropi

20. stoletje.

**Zapisi o lovu, življenju in
ljudeh v Lipniški dolini**

KOVAŠKI MUZEJ KROPA

Leto VIII, 2008

VIGENJC. Glasilo Kovaškega muzeja v Kropi
20. stoletje. Zapisi o lovu, življenju in ljudeh v Lipniški dolini

Izdali in založili Muzeji radovljiške občine
Glavna in odgovorna urednica Verena Štekar-Vidic
Urednica številke Kaja Beton
Lektorica Alenka Božič
Prevajalec Wolfgang Zitta
Oblikovalka Barbara Bogataj-Kokalj
Natisnila tiskarna Medium d.o.o
Naklada 500 izvodov
Kropa 2008

ISSN 1580-6529

Sliki na naslovnici: Družba na izletu na Vodiški planini ok. 1954-55 (levo),
Družina Janeza Lazarja ok. 1920. (desno).

Fotografije in dokumenti v slikovni prilogi: fotodokumentacija in arhiv
Kovaškega muzeja v Kropi, arhiv Lovske družine Kropa, arhiv Anžeta
Habjana, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Nadškofijski arhiv Ljubljana, družinska
zbirka Roka Gašperšiča.

Posamične fotografije so posredovali Marija Lazar, Antonija Lazar, Valentin
Šparovec, Mira Hiršcl, Alenka Rezar, Jože Resman, Mirko Kotnik, Rudi
Potočnik.

**Izid glasila sta omogočila Ministrstvo RS za kulturo in
Občina Radovljica**

